

קובץ גליונות

פרשת אחרי מות

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מעמד מרומם לכבודה של תורה שע"י בני הישיבה הגדולה "מגדל עוז"
לרגל הוצאת קובץ חידו"ת על מסכת כתובות בשם "מכתב עוז", וסיום מסכת כתובות

מהי הדרך להצלחה בלימוד העיון?

- רב שיח מרתק -

עם שלושה מרביצי תורה חשובים שליט"א,
שהתכנסו יחדיו להשיב על השאלות הבווערות
בנושא 'הלימוד בעיון'.

ראיון זה נמצא כעת לפניך בעלון מיוחד -

'אומנות לימוד העיון'

המודפס בסוף חוברת זו (4 עמודים אחרונים)

מיוחד לרגל תחילת

זמן קיץ הבעל"ט.

אסור להחמיץ!

לעילוי נשמת הרב ר' מרדכי ב"ר ישראל יחיאל ז"ל

זמני השבת

בחסות:

גילנות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על השאקל!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	6:45	8:01	8:38
בני ברק	7:01	8:03	8:35
קרית ספר	6:55	8:02	8:37
בית שמש	6:44	8:01	8:37
אופקים	6:54	8:02	8:36
חיפה	6:55	8:04	8:38

שבת מברכין: המולד יהיה ביום רביעי, בשעה 11, 41 דקות ו 8 חלקים
ראש חודש אייר יהיה ביום רביעי וביום חמישי

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

בפתח

לכל ידידנו היקרים השלום והברכה!

בסייעתא דשמיא מרובה עברו על כולנו ימי חג הפסח מתוך התעלות ושמחה

הצבנו לעצמנו במערכת יעד של הוצאת "קובץ גליונות" מורחב ומיוחד לחג הפסח ולהפיצו בכמות גדולה מהרגיל, הדבר ניכר שלמרות שהגדלנו את כמות הקבצים במוקדים הביקוש היה גדול מאד והתגובות על האיכות והתוכן היו רבות.

כאן גם המקום להודות לכל המסייעים שבזכותם ניתן להמשיך ולהפיץ את הקובץ גליונות עם תוספות רבות, יהי רצון שיזכו לברכה והצלחה בזכות השותפות בזיכוי הרבים הגדול.

נמצאים אנחנו בפתחו של זמן קיץ הבעל"ט וממשיכים אנחנו בכוחות מחודשים להמשיך ולהוציא לאור "קובץ גליונות" מכובד ומשובח ועם פריסה גדולה יותר של מוקדי הפצה חדשים שנפתחים בימים אלו. שאלות רבות מתקבלות במערכת מדי שבוע כגון: אפשר לעיין במקום? אפשר רק לראות את המדור 'לראותם'? אפשר לקחת ביום שישי אחרי חצות? אפשר לקחת במוצאי שבת? ועוד כהנה וכהנה כל אחד וסגנונו, אין כאן המקום לדון בתשובות לשאלות אלו אבל יש עכשיו הזדמנות לחסוך את כל השאלות. מבצע מיוחד לזמן קיץ: ניתן לשלם סך 100 שקלים בלבד (ניתן לחלק 50 תשלומים) ותשלום זה נותן לך זכות לקחת מדי שבוע קובץ אחד ממוקד ההפצה הקרוב אליך, זכות זו ניתנת החל מפרשת קדושים ועד לחג הסוכות הבעל"ט כולל.

למעט החלוקות בבתי החולים לחולים המאושפזים בהם חלוקת הקבצים מתבצעת ללא תשלום ושם אין את כל השאלות דלעיל.

התגובות הרבות לצערינו מהחולים וממשיהם מחייבים אותנו להמשיך בחלוקות אלו, אין לשער את העזרה והסיוע לחולה ולמשמשו שיכולים מעט לעיין באגדה ובהלכה בתור או בהמתנה לרופא או לטיפול ויעידו כל אלו שנאלצו להנות מכך במקומות אלו, אמר לנו אחד ממנהלי בתי החולים שלפעמים התועלת בחלוקת הקבצים בבתי החולים מסייעת לחולה יותר ממנה חמה שמקבל, סיפר לנו פעם אברך שנאלץ לשהות עם בנו שיחי' בטיפול נמרץ בשבת קודש וכידוע אין אפשרות להכנס למחלקה זו כל הזמן וכאשר קיבל את הקובץ לידי הועיל לו רבות וניצל משמירת עינים וכד' שמצוי במקומות אלו.

זוהי גם ההזדמנות לבקש ולסייע בעדינו בחלוקות אלו, לצערנו נאלצנו בסוף זמן חורף לצמצם את החלוקות בבתי החולים מחוסר תקציב ומימון, ניתן להקדיש את החלוקות לרפואה ולע"נ, מדבקות מיוחדות מודבקות עם ההקדשות על הקבצים המחולקים בבתי החולים.

לסיוע והשתתפות פנה עוד היום למס' 053-3 145900

או לכתובת מייל k.gilyonot@gmail.com

ונסיים בהודאה והכרת הטוב לנציגים הרבים הפרוסים ברחבי הארץ הטורחים והדואגים במסירות רבה מדי שבוע בכל מצב ומזג אויר שהקובץ יגיע למוקד בזמן לתועלת הרוכשים והמנויים.

בברכת קיץ בריא

יצחק גולדשטוף

עורך ומו"ל

ה"קובץ גליונות"

ספר

מרבה עצה

והוא דברי הדרכתו משנתו ואמרותיו

של מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זצוק"ל

מסודר וערוך לפי מאות!
נושאים מלוקט משיחותיו
וכתביו שהודפסו במשך השנים

מתוך הסכמת הגאון הגדול
רצ"י אדלשטיין שליט"א
"...ובאופן נפלא מאד חלקתם
לפי נושאים רבים בחכמה
ובתבונה רבה ובכשרון רב כיד
השם הטובה עליך..."

בספר פוסע המחבר במשעולי
משנתו הבהירה של מרן רה"י
זצוק"ל בתורה ובעבודה,
באמונה והשגחה, במצוות
ובמועדים, ושער מיוחד בעניני
מוסר ותשובה

להזמנות:

מערכת הפצת הספרים שע"י "קובץ גליונות"

לא ניתן להשיג בחנויות

מחיר מיוחד בסך 20 ש"ח לספר

מחיר מוזל נוסף לכמויות מעל 10 ספרים

053-3145900 k.gilyonot@gmail.com

משלוחים חינם ברחבי הארץ בכפוף למוקדי ההפצה

למעלה

מ-600 עמודים

בכריכה קשה

הפצת ספרים שע"י מערכת "קובץ גליונות"

[illegible][illegible][illegible][illegible]

יצא לאור
הספר הראשון
בעולם היהודי
שכולם ציפו לו

- ביוגרפיה מלאה וזכוכ
- תובלת מאות שנים
- ומאות תובלת נפשות
- מאתו ששפחה רבני
- 400 עמודי טקס
- בעמוד מלא

ספר העצות והנסיונות
 שאסניו משה קידוש

בְּקוֹדֶשׁ פְּנִימָה

הַמִּשְׁכָּה הַקְּדוֹשָׁה הַבְּנוּיָה בְּיָמֵינוּ

קצת דרכו. הליכותו וחזרתו של
מזל שד הנחה הנ"ח קניבסקו וצוקל

שד שד שד

הוא זה המהפכה
העולמית של שד
השד השד
השד

הוא זה המהפכה
העולמית של שד
השד השד
השד

הוא זה המהפכה
העולמית של שד
השד השד
השד

הוא זה המהפכה
העולמית של שד
השד השד
השד

השד
 100000
 100000

שד

הוא זה המהפכה העולמית של שד השד השד השד

מחירון הספרים שבעמוד זה

חדש ! צדיק כתמר יפרח ב' חלקים מאת
הגאון רבי גדליה הוניסברג שליט"א - 100 פה

מרבה עצה ממרן ראש הישיבה הגר"ג
אדלשטיין זצוק"ל - 20 פה

אדרת אליהו מהגאון רבי אליהו
דושניצר זצוק"ל - 65 ש

דעת נוטה ויקרא - 40 נח

אריד בשיחי ח"ב - 30 נח

דברי שי"ח ח"א - 40 נח

כח התורה – 40 פה

עבדא ב' חלקים - 120 ₪

אגרת הגר"א - 25 פה

אגרת הרמב"ן - 25 פה

קונטרס הזכרונות – 40 נח

משלוחים חינוך ברחבי הארץ בכפוף למוקדי הפצה
להזמנות: הפצת ספרים שע"י
מערכת "קובץ גליונות"

053-3145900

k.gilyonot@gmail.com

[illegible]

הספרים אגרת הדמב"ן אגרת הגר"א

עם ביאור
**חובת
האדם**
סביבנו ומשפחה
ברוך שם כבודו לעולם ועד

פירושונים ודיוקן העוסקים
בדמב"ן ודמב"א

עבודת משיחיתות למעבודת השם
העניינית והמחשבת

יחידות תלמוד ודעת
האבות והמקובלים
המקובלים לרש"י ורמב"ם
המקובלים באורו ודעתו ורמב"ם

הופיעו יצאו לאור

הוצאת דעת

הוצאת דעת
בית המדרש
בית המדרש
בית המדרש

הוצאת דעת
בית המדרש
בית המדרש
בית המדרש

ואפשר פשוט
להיכנס ל'השדכן'

אפשר לשבת
ולחכות להשדכן

'השדכן'

מיזם השידוכים הגדול של הצעירים החרדי
בנשיאות ובפיקוח גדולי ישראל שלוט"א

מעל
3500
הצעות!

חפשו 'השדכן' 🔍

הירשמו ותוכלו למצוא בעצמכם את השידוך שכל כך חיכיתם לו

שמירה על דיסקרטיות מירבית

סוגרים
לחיים

פונים
להשדכן

נחשפים
לפרטים

שולחים

מחפשים

רוצים לקבל עצות לשידוכים מטובי היועצים בתחום? שלחו לנו מייל

hashadchan.co.il

office@hashadchan.co.il

052-715-7767 / בין 20:00 ל-22:00

הדרך
שלכם
לבאשערט

השדכן

אז מה זה בעצם 'השדכן'? מה הבשורה שהוא מביא?

ראשית, חשוב להדגיש, שב'שדכן' שימרנו את הגישה המסורה לנו מאבותינו, עוד מימי אליעזר עבד אברהם, כי שידוכים נעשים על ידי שליח. בכל מקרה תיאום פגישות יעשה באמצעות צד שלישי - שדכן מנוסה שנרשם ונבדק על ידי הצוות שלנו.

לצד זאת, גייסנו את מיטב הטכנולוגיה הקיימת בדורנו כדי לאפשר גישה נוחה למידע, סינון רלוונטי, וחשוב מכל - את האפשרות לקדם את השידוך בעצמכם.

איך זה עובד?

מערכת השדכן מאפשרת להורים שילדיהם בגיל השידוכים להירשם למערכת בהליך קצר ומהיר. לאחר שהם עוברים סינון ובדיקה שאכן הם מתאימים לרוח ולצביון המיזם, אנחנו מאשרים אותם. כעת ההורים יכולים לחפש שידוך מתאים לבן או לבת, כאשר בשלב החיפוש הם לא חשופים לפרטים מזהים של המוצעים, אלא פרטים כלליים הנותנים תמונה על המשודך והמשפחה. כאשר נמצאה הצעה רלוונטית הם יסמנו שההצעה מעניינת אותם והצד השני יקבל הודעה על הצעה חדשה.

הצד שקיבל הצעה לא יראה פרטים מזהים, אלא את הפרטים הכלליים, ובמידה וגם הם יאשרו שיכולה להיות היתכנות - אז ורק אז יחשפו השמות, הטלפונים לבירורים, פרטי אחים ואחיות וכו' לאורך התהליך נשמר עקרון ההדדיות וכל התקדמות תבוצע בשלביות המכבדת את שני הצדדים. בשלב זה כל צד יוכל להשלים את הבירורים הנדרשים לו. כמו בכל שידוך - אין תחליף לבירור מקיף ומעמיק על המשודך ומשפחתו, ותמיד כדאי למצוא את המכר המשותף שיתן לכם מידע מהימן. לאחר שביררתם, קיבלתם אינפורמציה חיובית ואתם רוצים להתקדם לפגישה - אחד הצדדים בוחר שדכן מתוך המערכת, והוא מתאם את הפגישות, מייעץ ומלווה את השידוך עד לסגירה בשעטו"מ.

האם גדולי ישראל תומכים במיזם?

בוודאי! גדולי ישראל ומנהיגי יודעים ומרגישים יותר מכל אחד אחר את הצורך הגדול שקיים היום ואת המצוקה הממשית בתחום! המיזם הוקם ומנוהל בהכוונתם, עידודם וברכתם של גדולי ישראל ונמצא תחת פיקוח הדוק ושוטף. ניתן לראות את הסכמות הרבנים הגאונים הרב יהושע אייכנשטיין שליט"א והרב עמרם פריד שליט"א שעומדים בנשיאות הארגון, הרה"ג מרדכי שמואל אדלשטיין שליט"א ורבנים נוספים. המיזם פתוח בנטפרי, נתיב, אתרוג ובכל מערכות הסינון המחמירות.

כשהגענו, מנהלי הארגון, לרב עמרם פריד שליט"א להציג לו לראשונה את הרעיון הוא נפעם מהגאונות שבפש"טות, ולמרות שהשעה היתה לאחר חצות הלילה הוא ביקש מאחד מתלמידיו שמתעסק רבות בנושא השידוך כיס להגיע אליו מיידית ולשבת איתנו על הפרטים הקטנים באומרו **'חבל על כל רגע שזה לא פועל'**. עד כדי כך!

האם יש פתרון למועמדים בני 25 ומעלה?

מתוך הבנה למציאות המורכבת של רווקות מאוחרת והצורך בפיתרונות מותאמים, ניתן להירשם עצמאית למיזם לאחר גיל 25. גם בפרק ב' ניתן להירשם באופן עצמאי ולקדם את השידוך שלכם.

חבל להמשיך לשאוב מים מהבאר כשאפשר פשוט לפתוח את הברז.
השדכן - הדרך שלכם לעבור את הים בקלות.

במקום שליבו חפץ
חיים ארצי להתאמת כוללים לאנדרים

מקום שליבו חפץ מאגר הכוללים בארה"ק

מאגר ממוחשב ובו מאות כוללים בכל רחבי
הארץ הנותן מענה לאברכים בני עלייה
המחפשים מקום תורה המתאים לשאיפותיהם.

לקראת זמן קיץ הבעל"ט, יכול כל אברך לפנות ויחזרו אליו עם מענה הולם

מתוך מכתבם של גדו"י אודות המיזם:

הרב דוד כהן שליט"א, ראש ישיבת חברון:

וכל המסייעים בדבר נעלה זה לבטח יזכו להתברך
ממקור הברכות בכל מילי דמיטב, וזכות התורה
תעמוד להם ולזרעם עד עולם.

הרב יהושע אייכנשטיין שליט"א, ראש ישיבת יד אהרון:

אנו מחזקים בזאת ידיהם... להקים את המפעל הגדול בעצה אחת
עם ראשי הכוללים די בכל אתר ואתר, להגדיל הרשימות כדי
שיהיה לכל אחד ואחד אפשרות לקבל תמונה מדויקת וראויה.

ניתן לפנות למערכת:

בעמדות נדרים פלוס - 'מקום שליבו חפץ',
או בקו מבי מדרשא 077-251-9000 שלוחה 66

קבלת "עול" תורה חובת השעה

אנחנו אומרים
פן ירבה

כשהם אומרים
פן ירבה

אומרים כן ירבה לאגיונו של מלך

תומכים במקבלי ה"עול תורה"

ואזכים בצללות מתנות מרהיבות!

עשרות מתנות מחכות לבחירתכם !!!

לתרומות ולקבלת הקטלוג המלא של עשרות המתנות:

לתרומות דרך 'זכנו':
חובה לציין קוד 797

0722-45-6666

לתרומות דרך 'מקבלי עול תורה':

033-780-780

10
שעות
תורה
מדי
יום

איגוד ישיבות בין הזמנים

זכנו

שע"י קהילות הקודש בארץ ישראל

פנינים על התורה

בענין טבילות הכהן הגדול ביוהכ"פ

[פס"ז ד'] וְחָץ בַּמַּיִם אֶת פְּשָׁרוֹ וּלְבָשָׁם:

אמר בזה מו"ר הגר"ד ל שליט"א שגדר דין טבילה בהחלפת בגדי כה"ג הוא הוספת קדושה והכשר, ואינו ענין לטהרת טומאה, שהרי גם כהן הטמא מת ועובד במקדש מדין טומאה הותרה בציבור דינו בטבילות אלו.

אך הסתפק בזה מו"ר הגר"ד ל אי חשוב חסרון מוכשר בהעדרם, או שאינו אלא דין מעשה טבילה בלבד, ונפ"מ י"ל בזה במקום דאיכא לפנינו ספק טבילת כה"ג אי איכא חזקת אינו מוכשר לחייבו טבילה כדין ספק טבל בעלמא, דא"נ שבהעדר הטבילה הוי חסרון הכשר, א"כ בדין שנימא בזה שחזקה שאינו מוכשר, אולם אי הדין טבילה הוא מעשה טבילה בלבד, א"כ לא נימא בזה דאיכא חזקה על הגברא שאינו טבול, שאינו מצב בגברא בהעדר הטבילה, [מלבד שיל"ד חזקה על פעולה או חזקה על מצוות], וצ"ת'. (חצר הכהנים עה"ת)

ברין לקיחת גחלים מלא המחתה.

[י"ב] וְלָקַח מֵלֵא המַחְתָּה גַּחְלֵי אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי ה' וגו'.

ברמב"ם בפ"ד מהלכות עבודת יוהכ"פ שכתב כל סדר העבודה, לא כתב דין לקיחת מלא המחתה גחלי אש, והוא דבר פלא, והעיר בזה מו"ר הגר"ד ל שליט"א, [ומשמע דס"ל שאין דין לקחת מלא המחתה אלא רגילות בלבד לעשות כן]. (חצר הכהנים עה"ת)

בגדר דין וכל אדם לא יהיה באהל מועד.

[יז] וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֵהֶל מוֹעֵד בְּבֹאֵל לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ עַד צֹאתוֹ, וגו'.

יל"ד אי הוא דין בדיני העבודה שבפנים שלא יהיה אחר שם, [והוא דין בכל הקטרה בהיכל ולא רק ביוכ"פ] ואינו איסור ולא בלבד, ולצד זה י"ל דהעבודה פסולה כשיש אדם בעזרה, [אך כיון שבעיני בעלמא שנה הכתוב לעכב, הכא דאין זה אז כשר] או דאין כאן אלא איסור לאדם ליכנס לעזרה בשעת עבודת פנים,

והגר"פ בהערות לרס"ג ל"ת רפ"ג, הכריח דהוא דין בדיני העבודה שתיעשה באופן שלא יהיה בה אחר, ולהכי לא מנו מוני המצוות דין זה, וצידד שם דעבודה תהיה פסולה בזה, והכרחו בזה הוא מהא מבואר במדרשים ובירושלמי דגם מלאכים אסורים להיות בפנים בשעת העבודה, ואי הוי איסור על הנכנס בשעת העבודה ל"ש ד"ז במלאכים, וע"כ דדין הוא בעבודה שתיעשה כשאין בה אדם או מלאך אחר.

אולם הביא שם מדברי רש"י ביומא מ"ד ב', וכן בהרב אברבנאל ז"ל (בפרשת אחרי) שכתב וז"ל והנה צוה הקדוש ברוך הוא שכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקדש עד צאתו. לתת הבדל מדרגה לכהן גדול על אחיו הכהנים שעם היותם גם המה בשאר ימות השנה נכנסים להיכל להקטיר קטורת ולהטיב את הנרות. הנה ביום המקודש הזה כשיבא כהן גדול לקדש הקדשים עם הקטרת או עם הדם להזות לא יהיה שום אדם באהל מועד שהוא ההיכל, והוא על דרך מה שנאמר בהר סיני וגם הכהנים וגו' ונגש משה לבדו עכ"ל, ומבואר דדין לאו זה.

וכן הוכיח מו"ר הגר"ד ל שליט"א מדברי הגמ' ביומא מ"ד דאמרו שם דגם ביציאת כה"ג אסור להיות לאחר, הגם דאין בזה עבודה כלל, וע"כ דאיסור הוא להיות במקדש בזמן עבודת הכהן, והדק"ל בהשמטת הלאו במוני המצוות, וצ"ע רב בזה. (חצר הכהנים עה"ת)

ברין בשר תאווה במדבר.

[י"ז ג'] אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׂוֹר אוֹ כֶּשֶׂב אוֹ יִזְזוּ בַּמִּחְנֶה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמִּחְנֶה: (ד) וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יָבִיאוּ לְהַקְרִיב קָרְבָּן לַה'

ועמש"כ בזה מו"ר הגר"א גרבוז שליט"א בספר נר לאחד.

ועי' רשב"א בחולין י"ז א' שהאריך לבאר כן, וצריך דקדוק טובא בדבריו שם.

ומאחי הגאון ר' משה שליט"א שמעתי לדון אי בע"מ עובר חשוב שאינו בר הקרבה להתיר ההקרבה או לא.

לפני משכן ה' דם יחשב לאיש ההוא דם שפך ונכרת האיש ההוא מקרב עמו:

בדברי הראשונים שאיסור בשר תאווה נלמד מקרא דשחוט חוץ

ברמב"ן כתב הכא שמקרא זה בא לאסור בשר תאווה עד שישחוט בפנים לקרבן. והביא כן בשם המדרשים, וכ"כ רש"י בחולין ט"ז ב', ובחידישי הרמב"ן לחולין ט"ז ב' י"ז א' תמה טובא בדברי רש"י האלו והרחיק פירושו, אך בסוף דבריו סיים שבמדרשי אגדה מבואר כדברי רש"י והסכים לדבריו שם, ולזה כתב הכא בפירושו עה"ת שאיסור בשר תאווה חשוב כשחוט חוץ.

ובדברי הראשונים נראה דהעמידו שני צדדים אי תחילת האיסור הוא גוף אכילת הבשר ולאחמ"כ איכא איסור שחוט"ח, כיון שאין רשות לאכול בשר חולין בשחיטה, או דגדר האיסור הוא גוף מעשה שחיטה בחוץ, וכן נראה בדברי הרמב"ן בפירושו עה"ת הכא.

ומן הדין להיות נפ"מ רבתא בין הצדדים בזה, דאי איסור שחיטה בלבד הוא, א"כ כ"כ שנשחט הבהמה גם באיסור הבשר שרי באכילה, שרק השחיטה נאסרה ולא גוף אכילת הבשר, שכל שחיטת קדשים בחוץ סתם שרי משום דין קודש שבו, [ויל"ע מדין קדשים שמתו אי ליכא איסור כלל] אך בחולין ל"ש איסור זה ושרי לאכלו אחר השחיטה בחוץ, אך משמעות הסוגיא בחולין ט"ז ב' שבשר תאווה אסור באכילה והדבר צ"ב לשיטת הרמב"ן שנקט שאיסורו הוא גוף השחיטה בחוץ, א"כ מנ"ל לאסור הבשר באכילה. (חצר הכהנים עה"ת)

בדין בשר תאווה בבעלת מום ובשאר פסולי מזבח.

והנה יל"ד טובא אי הבהמה בעלת מום ולא עומדת להקרבה אי מותר לשחוט ולאכלו, או לא, ובדברי התוס' בחולין שם נראה בתו"ד שם שבע"מ לא נאסרה באכילה, ומו"ר הגר"ד ל שליט"א הוסיף בזה שלפ"ז שרי לכתחילה להטיל מום בבהמה הזו, של"ה קודש לאסור מדין מטיל מום בקדשים, וע"כ יכול להטיל מום בבהמה ולשחוט, וכן שרי לעשות הבהמה כדין מחיר כלב ואז נפסל הקרבן. [והגם שאמרו בבכורות נ"ג ב' לענין מע"ב בזה"ז, שלא ראוי לעשות כל הבהמות מומים שלא יהיה קרבן למקדש, אולם כל בהמה שרי לעשותו לעצמה בעלת מום ולשחוט]. והדברים נפלאים בסברא ברורה. (חצר הכהנים עה"ת)

חמץ אחר הפסח

מספר הגר"מ הירשפלד שליט"א (קונטרס מילי דבי מדרשא ניסן תשע"ז עמ' צו) לפני שנים רבות הזדמן לי ללמוד חברותא עם הגר"ד ל שליט"א, [ובין השיטין זכינו לשמוע גם מעט שיחת חולין של ת"ח]. ובאותה תקופה קמה כאן בארה"ק מערכת כשרות חדשה על מאכלים, והיא היתה צריכה לפרסם את עצמה, וכיצד תפרסם את עצמה? היא מצאה לעצמה סוג חומרא חדשה שמערכות הכשרות האחרות לא מקפידות, והיא פרסמה בכל חוצות העיר, שהם מתכננים בס"ד להקפיד גם על החומרא הזאת והזאת. היה זה לקראת פסח והם פרסמו שהם בהכשר החדש יקפידו לא להשתמש כלל בחמץ שעבר עליו הפסח אפילו שהיתה מכירה כדין.

והגר"ד ל שליט"א הקפיד מאד על כך, והוא סיפר לנו שהנידון הזה עלה עוד בחיי החזו"א, כיון שיש לחומרא זו מקורות בהלכה, והחזו"א בחיוב לא רצה שהחומרא הזו תיכנס לציבור. ולמה? כי אמנם אותם המחמירים יריוחו את החומרא, אבל מצד שני כל המערכות הגדולות וכל בתי החרושת הגדולים לא יעמדו בנסיון, ואם כל הכמויות העצומות של החמץ שברשותם אין להם פתרון. כי המכירה לא מועילה וההכשר פוסל את זה אח"כ, והכל הולך לאיבוד. זה הפסד מרובה מאד, והם לא יעמדו בנסיון הזה, שהרי אין להם מספיק את האינטרס לעשות מכירות כדין, כיון שזה לא יועיל להם לאחר הפסח. ולכן החזו"א רצה שהחומרא הזאת - למרות שיש לה מקורות בהלכה - לא תיכנס לציבור, כדי לשמור ממכשולות של חמץ דאורייתא ועכשיו קם

לו הכשר חדש, שצריך לפרסם את עצמו כדי להראות שהוא יותר פרועמ'ר מכולם, ומכניס לכל הציבור כולו חומרא חדשה, בשביל להרים את קרנו של ההכשר החדש...

עניני ספירת העומר

ספירת העומר וקידוש לבנה

הביא בס' מצות ספירת העומר: המנהג המקובל בבתי הכנסת לספור ספה"ע אחר התפילה, ואח"כ לקדש הלבנה, ויש לדון בזה האם מעיקר הדין הוא או מטעם אחר וכדלהלן. והנה, לפי מה שנתבאר בס' הקודם באותיות ד' וה' הרי גם בנדון זה י"ל דתלוי הוא במחלוקת הפוסקים אם יש דין קדימה למצוה של תורה על מצוה מדרבנן. דספה"ע מדאורייתא הוי, וקדוש לבנה מדרבנן, ואף לסוברים שבוה"ז ספה"ע מדרבנן עכ"פ יש לה עיקר מן התורה וכסברת המור וקציעה הנ"ל בריש סי' ט"ו דספה"ע קודמת לתפילת ערבית אף לשיטות דספירה בזה"ז מדרבנן דעכ"פ יש לה עיקר מפורש בתורה, משא"כ לתפילה שאף לה אלא רמז בדרך אסמכתא (מ"לעבוד"י) עיי"ש, ומאותו טעם יש להקדים ספה"ע לקדוש לבנה, וכל זה לפוסקים הנ"ל דמצוה של תורה קודמת ונתבאר שם דכן סוברים הרבה פוסקים, אך לדעת הלבוש (עפ"ד הפמ"ג) והשאגת אריה אין בזה דין קדימה וא"כ בנ"ד אין להקדים מטעם זה ספירה לקדוש לבנה. ויש לדון מצד דיני תדיר איזה מהן קודם, דמצד אחד קדוש לבנה מקיימים מידי חדש בחדשו, משא"כ ספה"ע שהיא רק בתקופה אחת בשנה מפסח עד עצרת, ומאידיך קדוש לבנה רק י"ב פעמים ואילו ספה"ע מ"ט יום הוי, ויש לדון בכה"ג מה נחשב לתדיר, האם לפי ריבוי פעמים או לפי תכיפות זמני החיוב אף אם מעטים הם.

והנה שמעתי ממור"ר הגאון ר' אפרים דוב לנדוי שליט"א הוכחה לענין זה, דקירוב זמני החיוב זל"ז עדיפא מריבוי הזמנים, דאיתא בגמ' בשבועות דף ט' ע"א, על מאי דתנן בריש שבועות דס"ל לד' יהודה דעל שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף שעירי הרגלים ושעירי ראשי חדשים מכפרין, "א"ר אמר שמואל מ"ט דר' יהודה אמר קרא שעיר עזים אחד לחטאת לה/ חטא שאין מכיר בו אלא ה' יהא שעיר זה מכפר וכו'. תנא דבי ר' ישמעאל הואיל וזה בא בזמן קבוע (פ' שעיר יוה"כ דחיצון) וזה בא בזמן קבוע (פ' שעירי ר"ח), מה זה אינו מכפר אלא על טומאת מקדש וקדשיו אף זה אינו מכפר אלא על טומאת מקדש וקדשיו, ומקשינן "אשכחן שעירי ראשי חדשים, שעירי רגלים מנול, וכי תימא הא נמי כדתנא דבי ר' ישמעאל, איכא למיפרק אי מדראש חדש שכן תדיר, אי מדיום הכפורים שכן מרובה כפרתו", ע"כ.

הרי מבואר מפירכא זו דשעירי ראשי חדשים נחשבים לתדיר ביחס לשעירי הרגלים, והרי שעירי הרגלים מרובים הם משעירי ר"ח, דשעירי ר"ח י"ב הן, ואילו שעירי הרגלים ט"ז הם, ח' דסוכות ושמיני עצרת, ד דפסח ואחד דעצרת, וכל שעירי הרגלים חדא ענינא הוו מחמת כפרתן, ואע"ג דלענין מצות הקרבתן הוי כל רגל ורגל מצוה בפני עצמה, וחזינן דקירוב זמני החיוב זל"ז עדיפא מריבוי הזמנים, וכיון ששעירי ר"ח הם מדי חדש בחדשו נחשבים לתדיר טפי משעירי הרגלים שהם בג' פעמים בשנה.

ומכאן יש ללמוד דקדוש לבנה שהוא מדי חדש בחדשו תדיר הוא מספה"ע שהיא בתקופה אחת בשנה, [ובפרט לשיטת הבה"ג ולפי דברי המהרלב"ח גם לשיטת התוס' (עיי' לקמן בפרק ט' סי' ל' ול"א), הרי כל הספירה חדא מצוה היא, ויש לדון בכלל אם נחשב לתדיר בריבוי פעמים בכה"ג, דאפשר דאזלינן בתר קיום המצוה ולא לפי מעשי המצוה].

שוב כתב מור"ר הגאון ר' אפרים דוב לנדוי שליט"א, דאולי יש לדחות הראיה ולומר דב' הענינים יש להם מעלה לכ"א מה שאין לחבירו, ויתכן עוד דמעלת ריבוי הזמנים עדיפא ממעלת הקירוב זל"ז, ומ"מ א"א ללמוד דבר שיש לו מעלה דריבוי זמנים מדבר שיש לו מעלת קירוב זל"ז, דמ"מ איכא למיפרך מה להמלמד שיש לו מעלה דקירוב זמנים, ולענין פירכא סגי בזה [וכי היכי דעבדינן בעלמא פירכא כל דהו, מיהו לא דמי], אע"ג דהמעלה בנלמד יתירה על המעלה במלמד, ולענין הקדמה ודאי דראוי למיזל בתר המעלה היתרה יותר. [ועי' טו"א חגיגה ב' ב' ד"ה גמר. ודוק]. עכ"ת.

בענין אם יבנה ביה"ק בספירת העומר

שמעתי מהג"ר ישראל אדלשטיין שליט"א שאחד מהאדמו"רים אמר שאם יבנה ביהמ"ק בספירת העומר, יש לדון האם יוכלו להמשיך בספירה בברכה, כיון דדמי לקטן שהגדיל בימי הספירה, שעובר מחיוב דרבנן לחיוב דאורייתא, והוסיף שדודו הגרש"מ דיסקין זצ"ל בעל משאת המלך טען שאינו כן, כיון שהחיוב דאורייתא תלוי רק בהבאת העומר, ולא בקיום ביהמ"ק, וסיפר הגר"י שאמר דברים אלו להגר"ד לנדוי שליט"א דגם זה אינו נכון, כיון שחיוב דאורייתא ליכא כיון שלא הייתה הבאת העומר, אולם חיוב דרבנן נמי ליכא, כיון שהחיוב דרבנן הוא משום זכר למקדש, וליכא דין זכר למקדש כשבית המקדש קיים, וטען ע"ז גיסי הגר"ר חיים משה בן נאים שליט"א דא"כ היאך מתחילים לספור בברכה, הא בעי' לחוש שמא יבנה ביהמ"ק, כמב' בסוגיא בתענית [ז"א] לגבי שתיית יין בכהנים, דחיישי' שמא יבנה ביהמ"ק ולא יהיה כהן הראוי לעבודה, וצ"ע. (רשימות הרה"ג ר"ר סויד)

הגאון רבי יצחק מאיר רוטנברג זצ"ל נלב"ע י"ח ניסן תש"פ

הגאון רבי יצחק מאיר זצ"ל היה מגדולי הת"ח בבני ברק וידיד קרוב לרבנו יבדלח"ט נביא כאן מעט מתוך הנכתב בספר 'נפש יקרה'. גדולי התלמידי חכמים היו דנים עמו, וסומכים על הכרעתו בענינים רבים, דיינים ורבנים היו דנים אתו בעניני הלכה והוראה הנוגעים לציבור וליחיד, ובהרבה ענינים היו עיני המדקדקים בהלכה נשואות לעקוב אחר הנהגתו בעניינים בהם היה טעון איזה בירור מצד ההלכה או המציאות. בענין זה ניתן להזכיר מכתב שכתב אליו הגאון הגדול ר' דוב לנדוי שליט"א בשנת השמיטה תשל"ג, בענין ההנהגה באיסור סחורה בשביעית ועוד:

אל מעכ"ת הרה"ג ר"י שליט"א שוכט"ס וגמח"ט.

מאד יקשה בעיני להטריח את כת"ר שליט"א, אבל בהיות הענין דלהלן גם צורך רבים מצאתי הצדקה בנפשי להעירו ולשאלו אודות ענין אשר פתורו וההנהגה המעשית ביחס אליו נעלמת מעיני רבים ונפשם אוותה דעת כיצד ינהגו בה כדת וכדין וכמדומה שלא אטעה אם אומר כי כת"ר הוא הראוי להנחותנו בדרך הראוי' בענין, ועל כן אצפה לתשובתו המפורטת וזכות הרבים תהי' תלויה בו ושכמ"ה.

הענין נוגע לשנת השמיטה אשר זכינו כבר להיכנס למחיצתה, וכידוע כי כאשר רבים ומסובכים דיניה והלכותיה, כן יקשה להרוצה לקיימה כהלכתה לכל פרטי' למצוא לפעמים את הדרך הישרה שיבור לו החרד לקיים מצות ד'...

...וכן אותם הנכנסים בדיון איסור קני' מחשוד דבר ש"ל זיקת שביעית [ועי' ע"ל] דכי היכי דמצונו דגורו איסור מידה משקל ומנין בפירות חו"ל שאינו ניכרים מה דין פירות שישית שא"ל להכירם מפירות שביעית האם גם הם בכלל גזירה זו, וכמדומ' דיש ירקות הנלקטים לפני ר"ה שא"ל להכירם מהנלקטים אח"כ, וכן יל"ע בשימורים אם אין הרוב מהם משישית, יעוין חזו"א שביעית סי"ד ס"ק י"ב, ובניכרים ש"ד ואולי גם באריותם, וצ"ע ושאלת חכם].

ואכתוב בזה רשימה משוערת של מצרכים אשר כמדומ' הם בשימוש בהווה ומאד אודה לכת"ר אם יודיעני מאימתי יש לחוש להם, ועד אימתי, ואם יש עמו דבר להוסיף ולזכותני ולתועלת הרבים, מאד אודהו על זאת.

והם, משחות נעליים וכיו"ב, סבונים, צמר גפן, מכשירי ניקוי, והאם יש לחוש כיום לדברים הנצבעים שמא הצבע בא מקדו"ש, ספירט, והנה גם יש לדון בכל התרופות אבל חשבתי שלכ' אין בהם חשש, דכיון דמיני מלוגמא לכ' אינם קדושים בקדו"ש, וי"ל בזה מדברי הירוש' בב' מקומות בפ"ז ובפ"ח, ועוזרו"א סי"ג סק"ז, ולמה שהשרישנו שם מרן זצ"ל ס"ק י"א דדבר שהי' קדוש בקדו"ש ועכשיו אינו ראוי אלא להסקה פקעה ממנו קדו"ש, מיהו יעו"ש סק"ה א"נ לא פקע וכו' , ולמה דמבואר מדברי הראב"ד דדבר שנסרח פקע ממנו איסור ספיחין, עי' בדבריו פ"ד ה"א, א"כ י"ל דה"ה תרופות שכיון שכעת אינם ראויים אלא לרפואה פקעה קדושתם ופקע מהם איסור ספיחין נמי, גם אין בהם דין איסור קני' מחשוד (אם אינם בעינם וכדין פשתן ול"ע כעת בזה), אך כ"ז אינו מוכרח וצריך שאלת חכם, ואם יש עמו בזה דבר שמועה מקובלת מה אשמח לשמועה ולקבלה.

אקוה כי כת"ר בעינו הטובה ישיבני דבר על כל הנ"ל ואסיר תודה אהא לו על תגמולוהי עמדי ועם הרבים הנכספים לשמוע דבר ברור ומחוויר.

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת אחרי תשפ"ד (27)

שתי טהרות ביום הכפורים

ה' תטהרו' הוא מ"ע מיוחדת ליטהר לפני ה' ע"י תשובה ביום"כ, וזה כולל כל החטאים גם כריתות ומיתות ב"ד שצריך לשוב מהם ולהתוודות עליהן.

ובזה י"ל לשיטת רבי דס"ל דעל כל עבירות שבתורה יוה"כ מכפר אפי' בלא תשובה, דלכאור' הוא תימה איך יעלה על הדעת להשוות את החוטא שאינו שב אפי' ביום"כ לצדיק שלא חטא מעולם, ולד' רבינו יונה הנ"ל שמחלק הפס' לב' מיני טהרות נ"ל שגם לד' רבי שיוה"כ מכפר אפי' לשאינם שבין, אבל זה נלמד מתחילת הפס' שהקב"ה מטהר אותנו, אבל עדיין יש את סוף הפס' שאנו צריכים ליטהר לפני ה' בתשובה, ואף שאי"ז מעכב הכפרה על המצוות ל"ת אבל עדיין הוא מבטל מ"ע של תשובה ביום"כ, והנה רבא קאמר בכריתות ד"ח ב' שמודה רבי בעבירות דיוה"כ גופי' דאינו מכפר עליהם, וראי' ממה ששייך עונש כרת על עינוי ומלאכה דיוה"כ, ומעתה י"ל דגם מי שאינו שב ביום"כ הוא מבטל מצוות דיוה"כ גופי' וע"ז אין יוה"כ מכפר.

בי יום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו (ט"ז, ל)

כ' רבינו יונה בשערי תשובה (ש"ד): וע"ז שאמרו רז"ל (יומא פו, א') כי על כריתות ומיתות ב"ד תשובה ויוה"כ תולים ויסורים ממרקים, יש שאלה: והלא כתוב 'מכל חטאתכם לפני ה' תטהרו'. והתשובה בזה, כי מה שנאמר 'לפני ה' תטהרו' מצות עשה על התשובה, שנחפש דרכינו ונחקרה ונשובה אל ה' ביום"כ, ואעפ"י שנתחייבנו ע"ז בכל עת - החיוב נוסף ביום"כ והטהרה אשר בדינו היא התשובה ותיקון המעשים, אבל מה שכתוב: 'כי ביום הזה יכפר עליהם לטהר אתכם' שהוא אמור על הטהרה שהשיי"ת מטהר אותנו מן העון ומכפר עלינו כפרה שלמה ביום"כ בלא יסורים, זה נאמר על מצות ל"ת, אבל על כריתות ומיתות ב"ד תשובה ויוה"כ תולים ויסורים ממרקים עכ"ל. ומבואר שרבינו יונה מחלק הפס' לשני חלקי טהרה, תחילת הפס' עד אחר 'לטהר אתכם' הוא על מצוות ל"ת, והמשך הפס' 'מכל חטאתיכם לפני ה'

מצות שחיטה וכיסוי הדם

מצוה בפני עצמה ע"כ, וכן הלכה לברך קודם הכיסוי, ולפ"ז אפשר לפרש הפס' שאם שחט חי' ועוף נתחדש עליו כעת ציווי לכסות הדם, אבל לד' בה"ג כבר קודם השחיטה הוא מחוייב בכיסוי כיון שהוא חלק ממצות השחיטה.

אמנם הרא"ש עצמו (שם לעיל סי' ד') ג"כ כ' ש' הכיסוי הוא סילוק וגמר למעשה המצוה, וביאר בזה רבינו הגדול זללה"ה באבי עזרי פ"ד משחיטה שגם למ"ש הרא"ש על מנהג העולם לברך קודם הכיסוי דהוי מצוה בפ"ע, אבל מ"מ לכו"ע היא אחת מדיני השחיטה ומצוותיה, שנצטוו לשחוט ולכסות הדם והכיסוי הוא סיום מצות השחיטה, וכל חילוק הסברות הוא רק במ"ש בה"ג שאין ראוי לברך באמצע מצוה, שד' הרא"ש דאף שמצוה זו חלק ממעשה השחיטה, מ"מ כיון דהכיסוי חשיב ג"כ למצוה בפ"ע ע"כ יש לברך עלי' עובר לעשייתה.

ובזה ביאר שם מ"ש הרמב"ם פ"א מהל' ברכות 'אבל נטילת ידיים ושחיטה הואיל וכדברי הרשות הן, אפי' שחט לעצמו מברך על השחיטה ועל כסוי הדם ועל נטילת ידיים', והלא גם מזוהה וציצית אינו מחוייב ללבוש ד' כנפות ולדור בבית אבל כיון שלבוש הבגד ודר בבית הוי חובה עליו ואינו רשות ומברך ב'ל', אולם להמת' א"ש דאף שהרמב"ם סובר שמברכין קודם הכיסוי ואם לא בירך מקודם הפסיד הברכה דהוי מצוה שאין עשייתה קיימת ע"ש מקודם, אבל מ"מ מברכין ב'על' דעכ"פ הוא חלק ממצות השחיטה שהיא רשות ע"ש, ומדוקדק היטב שהתחיל בנט"י ושחיטה ואח"כ הוסיף 'על כסוי הדם', כיון דהוי ג"כ מברכות מצות השחיטה.

ואיש איש מבני ישראל וזמן הגר הגר בתוכם אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל וישפך את דמו וכסוהו בעפר (י"ז, י"ג)

יש לדקדק אם המקרא 'ושפך את דמו' מוכרע למעלה ארישא דקרא אשר יצוד וגו' ובא הכתוב לומר שאם כבר צד חי' ועוף ושחטם - חייב לכסות הדם, או דקאי למטה לומר שאם צד ורוצה לאכול - צריך לשחוט ולכסות, דהיינו שיש כאן ציווי גם על עצם השחיטה, ומרהיטת הכתובים משמע כי בא ללמד על עצם איסור אכילת הדם בחיה ועוף אעפ"י שאינם קרבים לגבי מזבח, ואפקי' רחמנא לשחיטה בלשון שפיכת דם (ומכאן הוציא מ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת חולין כז ב' כיון דאפקי' רחמנא בלשון שפיכת דם בעלמא), והוצרך להשמיענו התנא בחולין לג א' השוחט ולא יצא דם שליטתו כשרה ע"ש. ולימדנו הכתוב אגב אורחי' דשחיטה זו א"א לעשותה אא"כ יכסה הדם בעפר, וגרסי' בפ' כיסוי הדם רבי זירא אמר רב השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה שנא' וישפך את דמו וכסוהו בעפר, עפר לא נאמר אלא בעפר, מלמד שהשוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה ע"כ, והיינו שקורים הפס' וישפך את דמו בעפר, וכסוהו בעפר, שהשחיטה עצמה תהי' בעפר ואח"כ צריך ג"כ לכסות בעפר.

ולכאור' הי' אפשר לתלות הכרע הפסוק בפלוגתת הראשונים בזמן ברכת המצוות על כיסוי הדם, דהנה הרא"ש בפ' כיסוי הדם (סי' ו') הביא ד' בה"ג שמברכין ברכת המצוות רק אחר הכיסוי, וא"א לברך עובר לעשייתה כיון שתחילת המצוה היא השחיטה, והכיסוי סיום מצוה הוא, ובאמצע מצוה אין ראוי לברך, חלקך קודם התחלת המצוה מברך על השחיטה ואחר גמר המצוה מברך על הכיסוי, וכ' ע"ז הרא"ש בזה"ל: והעולם לא נהגו כן משום דחשיבי כיסוי

לא מציאות הדם מחייבת את הכיסוי אלא פעולת השחיטה

ובינן שהוא אנוס אין כאן חיוב, והנה בכיסוי הדם ג"כ הי' אפשר לומר שמציאות דם השחיטה מחייבתו בכיסוי ופעולת השחיטה נצרכת רק למציאות המצוה, שאחרי השחיטה יש דם והוא חייב בכיסוי, אמנם באמת אין הדבר כן, וכדאמר' בגמ' ושפך וכיסה מ' ששפך יכסה, במה ששפך יכסה, שהשפיכה מחייבתו בכיסוי הדם, ואף שמרבין גם על אחרים שיכסו מדכתיב ואל בני ישראל תאמר וגו', אבל השחיטה עצמה היא המחייבת ולכן אם ידוע לו שלא יוכל לכסות משום אונס, אסור לו לשחוט כיון שלא יוכל לקיים מצות כיסוי.

דברי רבינו הגדול מרן הגרא"מ שך זצוק"ל על תירוצו רבינו שליט"א

הנה גוף החילוק הוא נכון מאלו, אבל חני מסופק בהיסוד זה שהשחיטה היא המחייבת ולא רק מה שע"י השחיטה יש דם השחיטה זה מחייבו, ויש להעיר ממה שהדין לאסור כסו וחזר ונתגלה פטור מלכסות ומשום דכבר נתקיים מצות כיסוי ולא מחייב יותר כמבואר בחולין דפ"ז, וכסוהו הכוח וחזר ונתגלה חייב לכסות, והטעם אף שאסור לא נתגלה פטור מלכסות, זהו משום שאין כאן דם לפנינו לכסות שהרי מכוסה הוא, אבל אין כאן קיום מצות כיסוי וע"כ אם חזר ונתגלה לריד לכסות שהרי יש כאן דם לפנינו, ואם היה הדין שהשחיטה מחייבתו במצות כיסוי, דין שאף שכסוהו הכוח יגלהו ויכסוהו משום מצות כיסוי, וכמו שהגמ' פריך דריש פירק כיסוי הדם לגבי הקדש שנגרור ונכסי וע"כ בחוס' דד"ה שחט חיה וכו', מזה מוכח שאין השחיטה מחייבתו אלא אם יש דם שחוט לפנינו – יש חיוב כיסוי, וע"כ כשכסוהו הכוח – אין חיוב טרם שנתגלה וי"ל דזה. וגם על מה שכתבתי בס' אבי עזרי מהדו"ת בהלכות שחיטה שהבאתי, יש להעיר מהא דכסוהו הכוח וחזר ונתגלה כמו שכתבתי להעיר על דבריך.

באבי עזרי שם הוסיף ליישב עפ"י דרכו, מה שנפסק בש"ע הל' יו"ט (סי' תצח ס' יד) לא ישחוט אדם חיה ועוף ביו"ט א"כ יש לו עפר מוכן מבעוד יום, וכן בה' שחיטה (סי' כח ס' כא) מי שאין לו עפר לכסות לא ישחוט, ורבינו הגדול האבי עזרי זללה"ה הקשה לשיטת המרדכי בשם ר"י (עי' ש"ע ציצית סי"ג מוג"א וט"ז שם) שלא אסרה תורה לבישת בגד בלא ציצית אלא שיש חיוב מצוה להטיל בו ציצית, ואם אנוס על הקשירה כגון בשבת מותר ללבוש הבגד בלא ציצית שהרי פטור מן המצוה, ומעתה ה"נ בכיסוי נימא שאין איסור לשחוט בלא כיסוי אלא שיש מצוה לכסות הדם, וכיון שאנוס הוא על הכיסוי משום יו"ט א"כ אמאי לא ישחוט.

ואמנם כיון שגם הרא"ש סובר שמצות כיסוי דם השחיטה היא אחת מדיני השחיטה ומצוותיה, והיא הסילוק וגמר מעשה השחיטה, מעתה לא נעשית מצות שחיטה כתיקונה אם לא יכסו את דמו, ואף שא"ז מעבד בדיעבד את היתר הבשר אבל מ"מ קיום המצוה אינה כתיקונה, ומש"ה אין לו לשחוט אפי' אם הוא אנוס על הכיסוי משום יו"ט או שאין לו עפר, שהרי יש כאן חיסרון גם בקיום מצות השחיטה עכ"ד רבינו הגדול זללה"ה.

אך באמת נראה ליישב דשאני כיסוי הדם מחייב מצות ציצית, דאין מעשה לבישת הבגד מחייבתו בהטלת ציצית, אלא שע"י הליבשה הוא מולבש בבגד וכשהוא לבוש בבגד של ד' כנפות הוא מתחייב להטיל בו ציצית, ואמנם שבלא הליבשה אינו יכול להתחייב אבל היא נצרכת רק כדי שיהי' שייך מציאות המצוה שרק בגד שהוא מולבש בו יש חיוב ציצית, אבל לא פעולת הליבשה עצמה היא המחייבת, וע"כ לעולם יהא מותר לעשות את מעשה הליבשה אף כשיודע שא"א לו אח"כ להטיל ציצית משום אונס, שרק מציאות מה שהוא לבוש בבגד הוא המחייב

חושבים שמותר לילך על שפת הבור וליזהר שלא ליפול?

זה עצמו איסור להתקרב לשפת הבור!

ושמרתם את משמרת' לבקלי עשות מחקות התועבת אשר נעשו לפניכם ולא תשמואו בהם אני ה' אלקיכם (י"ח, ל)

בגמ' (דכ"א א') 'ושמרתם את משמרת' - עשו משמרת למשמרת', ומכאן רמז מה"ל לאיסור שניות לעריות שתיקן שלמה המלך, וכבר דוד אביו הזהיר כן בצוואתו האחרונה שקורין בהפטרות פ' ויחי: ושמרת את משמרת ד' אלקיך ללכת בדרכיו לשמור חקתיו וגו'. א"א לשמור את החוקים אם לא עושים להם סייגים מקודם שמגיעים לנסיון עצמו. מעלת הבחירה היא מקודם, בסייגים שמונעים את האדם מלהטוא, ובוה התחכמו חז"ל בגזירותיהם כדי שלא נפגע באיסורי תורה ח"ו, לא יקרא לאור הנר שמא יטה, ואיסור חמץ קודם הצות, ואכילת קדשים אחר הצות וכו' הכל כדי להרחיק את האדם מן העבירה ח"ו, ואם כך במצוות שאין יצרו של אדם מתגבר עליו כ"כ, אבל כמה יש לזהר בכל גזירות חז"ל בגזל ועריות שנפשו של אדם מחמדתן, כמה עלינו להכיר טובה להז"ל שירדו לסוף דעתו של אדם בכל דבר והדריכונו בכל אורח חיינו והורונו דעה בכל המעשה אשר נעשה.

ובאמת האדם אשר ח"ו יודע בנפשו שהוא מועד ליפול להטא מסויים שכבר נגע בו ל"ע צריך לעשות לעצמו עוד גדרים מיוחדים כפי שאשר ידע נגעי לבבו, ויוסיף יראת ה' בנפשו, והקב"ה עוזרו להתגבר על יצרו.

חז"ל אומרים בכמה מקומות (שבת ד"ג א' ועוד) לך דך אמרין נזירא סחור סחור לא תקרב, ומו"ח רבינו הגדול ראש הישיבה זצ"ל הי' אומר ע"ז בלבת אש קדשו, אל תחשבו שהז"ל אמרו כן בלשון משל ומליצה, שהרי הרמב"ם פסק להדיא בהל' נזירות שאסור לנזיר להתקרב לזכר, וז"ל: מדברי סופרים שאסור לנזיר לעמוד במושב שותי יין ויתרחק ממנו הרבה שהרי מכשול לפניו, אמרו חכמים סביב לזכר לא יקרב עכ"ל, הרמב"ם לא גזר כאן נזירה חדשה מדעתו, אלא הרמב"ם לומד שיש כאן דין מפורש של הז"ל שהנזיר לא יעמוד במושב שותי יין! והוסיף רבינו הגדול זצ"ל לדקדק במה שהוסיף הרמב"ם 'שהרי מכשול לפניו', שבא ללמדנו שא"ז רק הלכה מיוחדת לנזיר, אלא שיש כאן הלכה ופסק של הרמב"ם שאנו מחייבים להתרחק מכל דבר שהוא מכשול לפנינו, ופעם דיבר ביישיבה שאסור לנסוע לרחוק בהוף ימה של תל אביב, ואמר בזה הלשון: 'יש כאן פסק של הרמב"ם שיש איסור מיוחד מדברי סופרים אפילו לעבור ברח' דינגוף!!!... זה לא עשה! זה איסור דרכן בפני עצמו! הרי מכשול לפניו!... חושבים שמותר לילך על שפת הבור וליזהר שלא ליפול? זה עצמו איסור להתקרב לשפת הבור!

רבינו הגדול זצ"ל הוסיף יותר, שאין הדברים אמורים רק במכשולות חמורות, כיון שכל הקלקולים מתחילים בדברים קטנים, כמאחז"ל (שבת דק"ה ב') כך אומנותו של יצה"ר היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך וכו', ולכן אסור גם לישב במחיצת אנשים שמולזלים בנט"י ובתפילה, כשיושבים במקום אסור ושומעים דברים אחרים הר"ז משפיע על האדם בטבעו וא"כ 'הוא מכשול לפניו'!

ותדיר היה אומר בשם רבי יואל זצ"ל (הסבא מנובהרדוק), שכל א' צריך לידע לדמות בעצמו מילתא למילתא כמו בדברי תורה, ומי שאינו לומד לקח הר"ז משול לשומה שהטעוהו והכניסוהו לתוך שק, ומאותו היום נזהר שלא יכניסוהו לתוך שק, ואח"כ שוב הטעוהו וחבשוהו בתוך ארגו, וכבר נזהר מאד שלא יטעוהו ליכנס לא לתוך שק ולא לתוך ארגו, וחזרו ותפסוהו בתוך מזוזה... כך נראה ג"כ שומה שנזהר רק ממה שכתוב להדיא, ואינו לומד את העניין לזהר מכל מאי דדמי, ה"נ אם הז"ל והרמב"ם אמרו כן על יין לנזיר, אף אנו נלמד מכאן איסור מדברי סופרים להתרחק מכל מה ש'הוא מכשול לפניו' יעזרנו ע"ד כבוד שמו אמן.

מערכי תורה

אחרי

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

ויאמר וידבר - אזהרה ועונש על כניסה לקה"ק

כתוב (ט"ז, א' ב') 'וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבנתם לפני ה' ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת וגו'. הכתוב מתחיל וידבר ה' אל משה וגו', ואינו מפרש מה נאמר בזה, וחוזר ואומר, ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך וגו', וצריך ביאור מהו הכפילות שכפל הכתוב בפתיחת הפרשה שה' דיבר אל משה, ושוב חוזר, שה' אמר אל משה, ומפני מה כפל הכתוב את עצם ענין הדיבור של ה' אל משה. עוד צריך לבאר דבתחילה כתוב לשון דיבור, ולבסוף כתוב לשון אמירה, וברש"י בפר' בהעלותך (פרק י"ב, פ"א) הביא הא דאיתא בספרי, דאין דיבור בכל מקום אלא לשון קשה, ואין אמירה בכל מקום אלא לשון תחנונים, וא"כ צ"ב מאי טעמא פתח בלשון דיבור שהוא לשון קשה, וסיים בלשון אמירה שהוא לשון רכה.

ונראה לבאר בזה עפ"ד הגמ' ביומא דף נ"ג תניא רבי אלעזר אומר ולא ימות עונש, כי בענן אראה אזהרה, יכול יהיו שניהם אמורין קודם מיתת בני אהרן, ת"ל אחרי מות שני בני אהרן, יכול יהיו שניהם אמורים אחר מיתת שני בני אהרן, ת"ל כי בענן אראה על הכפורת, הא כיצד, אזהרה קודם מיתת ועונש אחר מיתת, מאי תלמודא, אמר רבא אמר קרא כי בענן אראה ועדיין לא נראה, ואלא מאי טעמא איענוש וכו' על שהורו הלכה בפני משה רבן. ומבואר בדברי הגמ', דהאזהרה על כניסה לקודש הקדשים נאמרה קודם מיתת בני אהרן, והעונש מיתה ע"ז, נאמר לאחר מיתת בני אהרן. ונמצא דהך קרא ד'אל יבא בכל עת אל הקודש וגו' ולא ימות כי בענן אראה על הכפורת', דבזה נאמר גם האזהרה וגם העונש, לא נאמר באותו זמן, אלא נאמר בשתי זמנים חלוקים, דהחלק של ואל יבא בכל עת אל הקודש, שזהו האזהרה, זה נאמר קודם מיתת שני בני אהרן, והחלק של ולא ימות, שזהו העונש, זה נאמר לאחר מיתת שני בני אהרן.

ולפי זה יש לפרש, דמשום שנאמרו בשתי אמירות נפרדות, לכן נכפל כאן פתיחת הפרשה, דהייתה אמירה על האזהרה, והייתה אמירה נפרדת על העונש, ולכן כפל הכתוב את ענין האמירה.

ולפי זה יש לפרש גם דמשו"ה פתח הכתוב בלשון דיבור וסיים בלשון אמירה, דהרישא ד'וידבר ה' אל משה', שהוא לשון דיבור, זה הרי מיירי ממה שאמר אחר מיתת שני בני אהרן, כמו שכתוב בפסוק להדיא שהיה זה אחרי מות שני בני אהרן, וא"כ זה איירי מהעונש מיתה, שזה נאמר אחר מיתת שני בני אהרן, וכמשנ"ת מדברי הגמ' ביומא, ולפי"ז האמירה שכתובה בסיפא ד'ויאמר ה' אל משה', זה איירי רק מהאזהרה. ולפי זה י"ל דבתחילה דמיירי מעונש מיתה אמר הכתוב לשון קשה, משום חומר עונש מיתה, אולם האמירה השנית שהיא מיירי רק מהאזהרה נאמר בלשון רכה.

וכסה ענן הקטורת

כתוב (ט"ז, י"ג) 'ונתן את הקטרת על האש לפני ה' וכסה ענן הקטרת את הכפרת וגו'. במשנה ביומא דף נ"ב ע"ב תנן דהכהן גדול לא יצא מבית קדשי הקדשים רק אחר שנתמלא הבית כולו עשן. ובחידושי מרן ר"ז הלוי כתב דדין זה נלמד מהכתוב כאן וכסה ענן הקטורת את הכפורת אשר על העדות. ועוד כתב שם דדין זה הוא דין מיוחד בקטורת דיוה"כ שקיום מצות הקטורת הוא במה שכל הבית מתמלא עשן ובזה מתקיים הדין 'וכסה', ובזה חלוק משאר הקטורות דכל השנה שבהם המצוה מתקיימת בנתינתן על האש ומשעת נתינה על האשים כבר נתקיימה מצוה לגמרי, ולכן יכול הכהן לצאת מיד, אבל בקטורת של יוה"כ שנאמר בו דין בקיום המצוה שהוא נגמר ונשלם רק כשכל הבית נתמלא, אין הכה"ג יכול לצאת עד גמר המצוה עכ"ד. ונראה לבאר הענין שנאמר דין וכסה בקטורת דיוה"כ ואין נשלם ונגמר קיומה עד שכל הבית מתמלא עשן, דהנה במדרש (מדר"ר שיר השירים פ"א סי"א) איתא וכסה ענן הקטורת, הכסוי הזה אין אנו יודעין מהו, עד שבא דוד ופרשו נשאת עון עמך כיסית וגו'. ובמדרש תנחומא (תצוה ט"ו) איתא, וכסה ענן הקטורת, מהו וכסה, לשון מחילה הוא כענין שנאמר כיסית כל חטאתם סלה. ומבואר מדברי המדרשים שהענין בזה הוא שע"י הקטורת מתכסים עונותיהם של ישראל, והקטורת מכסה על העונות.

ולפי זה יש לבאר שלכן נאמר הדין וכסה שהוא דין מיוחד שלא נשלם ולא נגמר קיום מצות הקטורת עד שיתמלא הבית כולו עשן, דכיון דהקטורת באה לכפר ולכסות על העונות, על כן מעיקר קיום ההקטרה הוא שנעשה כיסוי ומכסה בזה על העונות.

ויש לומר שענין זה נכלל בכתוב במשלי 'על כל פשעים תכסה אהבה', דהנה הקטורת הוא הקרבן החביב יותר מכל הקרבנות, כמש"כ רש"י בפר' קורח, וא"כ י"ל דנכלל בזה שהקטורת של יוה"כ מכסה על כל הפשעים.

ויש להוסיף עוד בביאור הדבר שבית קדשי הקדשים הוא מקום הכיסוי של החטאים, על פי מה שכתוב בנפש החיים שהחטאים פוגמים בכל העולמות העליונים, ועל כן בית קדשי הקדשים שהוא מקום כסא הכבוד כמבואר במדרש בכ"ד, הוא המקום שבו נמצא פגם החטאים, ועל כן הוא המקום שבו צריך לכסות החטאים.

ובזה יש לבאר בהא דתנן ביומא שם שאחר שנתמלא כל הבית כולו עשן יצא ובא לו דרך בית כניסתו ומתפלל תפילה קצרה בבית החיצון, ולכאורה הרי יכול היה להתפלל מיד אחר נתינת הקטורת בעודו ממתין בבית קדשי הקדשים ולמה המתין מלהתפלל עד שימלא הבית עשן. אכן להמבואר שגמר קיום ההקטרה הוא רק כשמתמלא הבית עשן, א"כ רק אז הוא זמן הריצוי שהוא בעת גמר קיום ההקטרה, ובעת שנתכסו ונתכפרו עונותיהן של ישראל, על כן רק אז הוא הזמן להתפלל, ולכן המתין מלהתפלל עד שנתמלא הבית כולו עשן.

כה"ג ותלמידי חכמים דומים למלאכי השרת

כתוב (ט"ז, כ"ג) 'ופשט את בגדי הבד וגו' ולבש את בגדיו וגו', ומבואר דבגדי הזהב נקראים בגדיו, ובגדי לבן אינם נקראים בגדיו של כה"ג, אלא נקראים בסתמא בגדי הבד. וצריך להבין דהרי שניהם היו באין משל ציבור, ולמה בגדי הזהב נקראים בגדיו ובגדי לבן אינם נקראים בגדיו. ובפשוטו י"ל דמה שלובש כל השנה הוה 'בגדיו' ולא מה שלובש רק ביו"כ.

ויש לבאר בזה דהנה על עצם הדבר דביוה"כ כה"ג משמש בבגדי לבן ולא בבגדי זהב של כל השנה איתא במדרש (פכ"א פי"א) רבי ברכיה ורבי ירמיה בשם רבי חייא אמרו כשרות של מעלן כך שרות של מטן, מה שרות של מעלן 'ואיש אחד בתוכם לבוש בדים' כך של מטן כתונת בד קודש ילבש. ומבואר דלבישת בגדי לבן הוא משום דצריך להיות כמו שרות של המלאכים למעלה שהם לבושים בדים, ולכן לובש בגדי הבד.

והטעם לזה י"ל כדאיתא שם במדרש (שם י"ב) על הפסוק וכל אדם לא יהיה באהל מועד. אמר רבי אבהו וכה"ג לא אדם היה, ומתרץ אלא כהדא דאמר רבי פנחס בשעה שהיה רוח הקודש שרוי עליו היו פניו בוערות כלפידים עליו, וה"ד כי שפתי כהן ישמרו דעת וגו'. והביאור דכשהכ"ג נכנס לבית קדשי הקדשים היה נעשה כמו מלאך, וכמו שהמלאכים הם אש, גם הוא היו פניו בוערות כלפידים, ולכן חשיב זאת שלא היה אדם באוהל מועד, דלא היה בבחינת אדם באותה שעה, אלא בבחינת מלאך. והיינו שבשעה שהיה הכה"ג היה נכנס לפני ולפנים הוא לא היה בבחינת אדם אלא כמלאך. ופניו היו בוערות כלפידים הוא כמו שכתוב בתהלים משרתיו אש לוהט.

ויתכן לבאר בזה הא דכה"ג טעון פרישה ז' ימים קודם יוה"כ פ, דהנה אצל משה רבנו איתא בגמרא ביומא שלפני שעלה למרום היה צריך ז' ימים למרק באכילה ושתייה שבמעיו, ואיתא שם הלשון 'לשומו כמלאכי השרת', הרי דהדרך ליעשות כמלאכי השרת הוא ע"י פרישה, ועד"ז יש לבאר דגם הדין פרישה שבעת ימים דכה"ג הוא בשביל שבפרישה זו יהא נעשה כמלאכי השרת.

ולפי זה י"ל דלכן היה צריך ללבוש בגדי לבן שהם בגדי מלאכי השרת המשרתים למעלה, דכיון דבשעה שנכנס היה כמו מלאך, על כן צריך ללבוש בגדים כמו מלאך הממשמש שהם בגדי לבן, וזהו שאמר המדרש דשרות של מטה הוא כשרות של מעלה, שגם שרות דלמטה הוא שרות של מלאך. מעתה יש לפרש דלכן בגדי לבן אינם נקראים בגדיו, כי היה לובשם רק משום שהיה נעשה כמלאך בשעה שנכנס לפני ולפנים, וא"כ הם בגדי מלאכים, ולא בגדי כהן גדול, ורק הבגדי זהב הם שנקראים בגדיו.

ויש לבאר בזה שאין זה רק היכי תימצי בעלמא, דאין דרך לשלוח כהן גדול לפני ולפנים בלא שיהא נעשה כמלאך, ובשביל זה מוכרחים שיהא מתעלה לדרגת מלאך, אלא שזהו עצם ענין עבודת יוה"כ, שישראל ישלחו לפני ולפנים מלאך, וזהו המצב הרצוי, שהנכנס לכפר על עוונותיהם של ישראל יהא מלאך. והענין בזה דצריך דוקא מלאך שיכנס לפני ולפנים, יש לבאר דהנה בפרוכת שהיא מחיצה בין ההיכל לבין קודש הקדשים כתיב 'והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש הקדשים', ואיתא במדרש דהפרוכת היא כנגד הרקיע המבדיל בין המים העליונים למים התחתונים, וכבר ביארנו בארוכה במק"א דמבואר בזה דיסוד ההבדלה של הפרוכת היא כההבדלה של הרקיע, וכמו שהרקיע מבדיל בין המים העליונים שזהו עולם העליון, למים התחתונים שזהו עולם התחתון, כן גם הפרוכת היא מבדילה בין הקודש שהוא מעולם התחתון, לקודש הקדשים שהוא שייך לעולם העליון. וכיון דמבואר דקודש הקדשים נחשב מקום של עולם העליון ואינו חלק מהעולם התחתון, וזוהי ההבדלה שמבדלת הפרוכת, ממילא הוא בכלל השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם, שאין אדם יכול ליכנס לשם כיון שהוא שייך לשמים ולא לארץ, ואם כן נמצא דהמצוה ליכנס לפני ולפנים זהו מצוה ליכנס לשמים, ואדם מקומו הוא בארץ ולא בשמים, ממילא מוכרח שהמצוה היא שמלאך יהא זה שנכנס.

והנה בגמ' בהוריות דף י"ג אמרינן דממזר ת"ח קודם לכה"ג ע"ה, ונדרש כן מהפסוק יקרה היא מפנינים מכה"ג שנכנס לפני ולפנים. ומבואר דת"ח מתעלה בדרגתו להיות יותר מכה"ג הנכנס לפני ולפנים, וכיון שנתבאר דכה"ג הנכנס לפני ולפנים מתעלה לדרגת מלאך, א"כ מבואר בזה דגם ת"ח ע"י תלמודו מתעלה הוא לדרגת מלאך ה' צבקות.

ויש להוסיף דנכלל בזה עוד דהנה ביארנו דכ"ג טעון פרישה ז' ימים קודם יו"כ בשביל לשומו כמלאכי השרת, ויש לומר דבכלל הדרשה דהלומד תורה הוא יותר מכה"ג שנכנס לפני ולפנים, דהלומד תורה מיד עם לימודו, ה"ה שייך לעולם העליון, ומתדבק בקוב"ה, ואינו צריך שום הכנה, ואינו זקוק לשום פרישות, ואינו מחוסר לא מקום ולא זמן, אלא תיכף ומיד עם תחילת לימודו הרי הוא מתעלה ונעשה כמלאך הנכנס לעולם העליון. ובזה יש לבאר מה דמצינו בגמ' בשבת דף כ"ה ע"ב אמר רב יהודה אמר רב כך היה מנהגו של רבי יהודה בר אלעאי ערב שבת מביאים לו וכו' ומתעטף ויושב בסדינין המצוייצין ודומה למלאך ה' צבאות. וברש"י בקידושין דתלמידי חכמים שבבל דומין למלאכי השרת 'לבושים לבנים ועטופים כמלאכי השרת, וכתוב והאיש לבוש הבדים, וה"נ אמרי' בבמה מדליקין על רבי יהודה שהיה מתעטף ויושב בסדינין המצוייצין ודומה למלאך וכו', ובגדרים נמי אמרינן מאן מלאכי השרת רבנן, ואמאי קרי להו מלאכי השרת דמצוינן כמלאכי השרת במלבושים נאים'. והיינו דכיון שהם מתעלים לדרגת מלאך, על כן לובשים בגדי לבן שזהו לבוש של מלאכי השרת, וכמו שכה"ג בשעה שנכנס לפני ולפנים לובש בגדי לבן שהם בגדי מלאכי השרת.

מורנו המשגיח הגה"צ רבי חזקיהו יוסף מישקובסקי שליט"א

"השיבנו אבינו לתורתך"

דרכי הדבקות בתורה

תחילת 'זמן' – 'ראשית' הקובעת עד 'אחרית'

אנו מצויים בתחילתו של 'זמן' הכרוך עם ימי הספירה ועבודתם הגדולה.

ככלל, משמעות מיוחדת יש לתחילת הזמן.

המשגיח מרן הגר"י לוינשטיין זצ"ל מביא היה בשיחתו של תחילת הזמן את דברי חז"ל בירושלמי חגיגה (פ"ב ה"א) שאלישע בן אבויה, אחר, אמר לר' מאיר בשם ר' עקיבא מהו פירוש הכתוב טוב אחרית דבר מראשיתו אימתי הדבר טוב באחריתו כאשר כן הוא מראשיתו. כשבתחילתו הוא טוב כך הוא יהיה באחריתו. והוסיף אחר ואמר כי בו התקיים דבר זה שביום מילתו כינס אביו אבויה את חשובי ירושלים. בין הנוכחים היו גם ר' אליעזר ור' יהושע ומידי עסוק העם בסעודת הברית ישבו הם לעצמם ועסקו בתורה. הם עסקו בתורה ומשם חרזו לנביאים ומנביאים לכתובים וירדה אש מהשמים והקיפה אותם.

אבויה נבעת מן האש ושאלם וכי באו לשרוף את ביתו השיבו לו: "חס ושלום אלא יושבין היינו וחוזרין בדברי תורה מן התורה לנביאים ומן הנביאים לכתובים והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני והיתה האש מלחכת אותן כלחכתן מסיני". כיון שראה ושמע כך, אמר: "רבותי אם כן היא כוחה של תורה אם נתקיים לי בן הזה - לתורה אני מפריש".

סיים 'אחר' מעשה זה ואמר: "אבא לפי שלא היתה כוונתו לשם שמים [- אלא משום התפעלותו מן האש] לפיכך לא נתקיימה", כשכוונתו לקלקול ויציאתו לתרבות רעה. למרות גדלותו בתורה, יסודו היה מעוות מה שהשפיע על אחריתו המרה.

מדברי הירושלמי הללו הקיש מרן הגר"ל זצ"ל למשמעותו של 'תחילת זמן' – זוהי עת של 'ראשית' שה'אחרית' מונחת בה וצומחת ממנה. המשך הזמן, יונק את כוחו מתחילתו וכאשר טובה היא הראשית הרי שכן תהא האחרית. ההתעוררות הגדולה שבתחילת הזמן מתוך ההתחדשות המחייה רגש ומעשים בהתעלות רבתי, מועילה עד מאד, ורב טוב צפון בה.

תחילת זמן היא העת הראויה והמסוגלת להתלהט בלהט התורה, 'להסתער' על דף הגמרא, להתעלות בעוז, ביראה ובתפילה. **תחילת זמן!**

יסוד זה קיים בכל זמן של **התחלה**, משקל של חשיבות יש לו כקובע את ההמשך עד אחרית. כך בכל יום בבוקר, כאשר האדם מקיץ משינתו והינו עומד בראשיתו של יום, הנהגתו אז קובעת את צורת היום. הנה שמועה נפלאה בענין זה, משמו של מרן הגר"ח מוואלז'ין זצ"ל: "עול תורה - אמר רבינו דבר מנוסה כשישכים אדם בבוקר ויקבל עליו ביום ההוא עול תורה באמת ובלב תמים היינו שיגמור בלבו שלא ישמע לשום דבר ולא יבטלנו שום טרדא, אז יסורו ממנו הבטולים ובוודאי יצליח ביום ההוא בתורה וכפי תוקף קבלת עול התורה בבוקר וכפי חיזוק ההסכמה כן יעזרהו ה' בו ביום וכן יסורו הטרדות ממנו" (כתר ראש אות ע"א וכן בספר תולדות רבינו זונדל מסלנט בהנהגות מרבינו הגר"א).

כענין זה ממש, מבואר בפירוש "שיח יצחק" על התפילה, בביאור התפילה שבברכת המעביר שינה, שם מעתירים בבקשות מרובות: שתרגילנו בתורתך ודבקנו במצוותיך וכו'. בקשות מפורטות להצלחה בתורה וקיום המצוות, ריחוק מהחטא וקרבה לטוב. בעל השיח יצחק מבאר טעמו של דבר שנסמכה בקשה זו להודאה על היקיצה בהעברת השינה והתנומה: "נסמכה תפילה זו לכאן, כי הכל הולך אחר ההתחלה, כאשר האדם מתחיל ללכת בדרך טובה, אז הוא הולך ומתחזק מעלה מעלה, וכן להיפוך ח"ו... על כן אנו מבקשים תיכף: שתרגילנו בתורתך וכו', שתהיה ההתחלה טובה ויהיה הכל טוב". עיין שם שהאריך עוד

דבריו, בכוחו של תחילת היום, נלמד מכך לעניינינו בסגולת התחלת הזמן שכאשר תהיה כראוי - עליה השלם ישלים כל משך הזמן כולו.

ימי הספירה – יסוד שהכל נשען עליו

כאמור, זוהי המידה בתחילת זמן משום כח הראשית שבו.

והנה עוד היבט במעלת תחילת הזמן בו מתחילים ללמוד בישיבות הקדושות: בעל הבני יששכר כתב, כי זמן זה דומה לעת רצון של פתיחת ארון הקודש להוצאת ספרי התורה. בזמן פתיחת הארון נאמרת תפילת "ברוך שמי"ה" שבה מבקשים בקשות נעלות; שיהא רצון ה' עם עמו; שיראם ישועתו בבית מקדשו; שנהיה בין הצדיקים ושיפתח לבנו בתורתו ועוד בקשות מתוך קרבת ה'. עת רצון היא משום שהיא 'פתיחה' לתורה, וכך גם תחילת זמן הלימוד בישיבות הקדושות, עת שבים בני היכל לחבור יחד אל לימוד התורה הקדושה. בעת זו נפתחים שערי שמים ועת רצון נשגבה שוררת בעולם. זהו הזמן הראוי לבקש מעמקי לב בקשות הראויות לעת רצון זו.

נוסף על כך סגולת ימים אלו - ימי הספירה שמצד עצמם הינם **יסוד לכל השנה** כולה. בספר 'צבי לצדיק' מסופר שהגאון הצדיק ר' צבי הירש מיכל שפירא זצ"ל היה חוזר מידי שנה בימים אלו על דברי הרש"ש הק' (בנהר שלום) שכל ימי השנה תלויים בימי הספירה. בעבודת האדם בימי הספירה תלויה דרגתו הרוחנית הנבנית בהם והם יסוד לכל השנה כולה.

ואודות קנין הדרגות הרוחניות בימי הספירה. הנה, האר"י הקדוש גילה כי בליל הסדר אנו זוכים להארת כל המדרגות אך הארות אלו נגזרות ואינן נשארות בנו. אחר כך בעבודת ימי הספירה אנו זוכים בהן על ידי עבודתנו (שעה"כ דף פד).

אלא, שדבר זה עצמו תמוה - מה תועלת יש בהארה הראשונה הזו הנגזרת מיד? ושמעתי תשובה לכך שהתועלת היא בכדי לקבוע את ההארות הללו 'בכח', בכדי שיהיו מזומנות לצאת אל ה'פועל' בהמשך הימים על ידי עבודת האדם.

מהלך זה של גילוי השגה לשם קביעתה במציאות, אף כי לאחר גילוייה הראשון נגזרת, קיים גם בלימוד התורה אצל כל בן-ישראל. בתקופת ירחי הלידה לומד האדם את התורה במעי אמו על ידי מלאך המלמדו את כל התורה כולה. לימוד זה נשכח ממנו לגמרי בצאתו לעת הלידה. מה תועלת יש בכל לימוד זה אם לא משתייר ממנו מאומה? אלא שעל ידי הלימוד הראשוני התורה נקבעת באדם, כך שלאחר מכן כשיזכה ויעסוק בתורה יתעורר אותו הלימוד שמראשית הווייתו ויתגלה. וכאמור, זו דרך צמיחת והתפתחות בניינו הרוחני של האדם הנשען על ימי הספירה - מתחילה נקבעים בעולמו ההארות הנגלות בימים קדושים ומכוננים אלה ולאחר מכן בעבודתו את עבודת אלוקיו, יזכה בהם בעמלו והיו לו לקנין עולם.

ובזאת נבא לעמוד על מהות הימים הללו ועבודתם - עבודת הקודש, אשר על כתפנו.

מעמד הר סיני – מגלה ייקרתה של תורה ורוממותה

"רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והודעתם לבניך ולבני בניך. יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב וגו' (דברים ד, ט-י).

הרמב"ן למד מפסוק זה כי יש איסור לשכוח את מעמד הר סיני - "אבל הכתוב הזה לפי דעתי מצות לא תעשה, הזהיר בה מאד, כי כאשר אמר שזוהר בכל המצות ונשמור החוקים והמשפטים לעשותם, חזר ואמר רק אני מזהירך מאד להשמר ולשמור עצמך מאד מאד לזכור מאין באו אליך המצות, שלא תשכח מעמד הר סיני מכל הדברים אשר ראו עיניך הקולות והלפידים, את כבודו ואת גדלו ודבריו אשר שמעת שם מתוך האש, ותודיע כל הדברים אשר ראו עיניך במעמד הנכבד ההוא לבניך ולבני בניך עד עולם".

מעמד הר סיני מלווה אותנו לעולם וזכירתו חקוקה בנו. הרמב"ן שם נתן טעם לצורך שבזכירת מעמד הר סיני. נבא להתבונן בתועלת נוספת שיש בזכירה זו של המעמד הנשגב ונראה כי תועלתו להגדיל בנו - מקבלי התורה - את ערך קבלת התורה. כי על כן בנו הדבר תלוי עד כמה תהא שייכותנו לקבלת התורה.

מעמד קבלת התורה היה מעמד שמימי, נשגב ונעלה וכלל גילויים שנוראותם מלאה את העולם כולו, עליונים ותחתונים -

"אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן: כשנתן הקדוש ברוך הוא את התורה צפור לא צוח עוף לא פרח שור לא געה אופנים לא עפו שרפים לא אמרו קדוש קדוש הים לא נזדעזע הבריות לא דברו אלא העולם שותק ומחריש ויצא הקול: אנכי ה' אלקיך" (שמו"ר פכ"ט, ט).

כל העולם כולו חל מפני ה' ובריות בראשית חרדו מפניו בהגלותו לתת תורה לעמו ישראל, כאשר מתואר בברכת שופרות שתפילת מוסף של ראש השנה. הקולות והברקים מלאו את היקום בהדר ובגאון, קול אשר יחולל אילות ויחיל מדבר קדש. ובהשמע הדברות, מלאו את העולם כולו בבשמים. העם העומד ברעד וגיל בתחתית ההר, חזרו לאחוריהם "ב מיל ופרחה נשמתם. מלאכי השרת החזירו וטל של תחיית המתים מעם ה' החיים (שבת פח:).

מעמד הר סיני!... קבלת התורה!...

מפני מה נתנה תורה באופן זה. נראה לבאר כי הדבר היה נחוץ והכרחי בכדי שנבין באמצעותו של מעמד רב-שגב זה, מה גדול הוא הענין המתחדש כעת, בנו ובעולם כולו. המעמד הגדול הזה הראנו לדעת רוממותה של תורה, שנדע מה ניתן לנו.

חז"ל אמרו: "הנותן מתנה לחברו צריך להודיעו" (שבת י:). בפשטות, הצורך בהודעה זו הוא בכדי להרבות אחווה ורעות. יתכן עוד שהצורך הוא בכדי שידע המקבל כי חפץ בעל ערך התווסף לרשותו, כך ידע לנוצרו ולקבל ממנו את התועלת הראויה. בדרך זו יש לפרש שנתנית התורה באה **עם ההודעה** - 'צריך להודיעו'. אין די בידיעה עצמה כי נתנה לנו תורה בלא לדעת כי עניינה חובק את כל העולמות כולם ומשמעותה נוגעת לכל הבריאה.

על מקבלי תורה לקבל השגה בדעת והשכל בערכה של תורה, נוראותה, כבודה, והיותה מציאות הכל. בא המעמד עם עוצמת גילויו הגדולים והנפלאים וחקק בנו את הידיעה בערכה של תורה ורוממותה.

בדרך זו יש לבאר את דברי המדרש שהביא רש"י בשמואל (א, כג): "ומדרש אגדה: רבי נחמיה בשם רבי שמואל בר רב יצחק אמר: בכל יום ויום בת קול יוצאת ומפוצצת בעולם ואומרת: עתיד צדיק אחד לעמוד ושמו שמואל, וכל אשה שהיתה יולדת בן, היתה קוראה שמו שמואל, כיון שהיו רואים את מעשיו, היו אומרים אין זה שמואל, וכיון שנולד זה וראו מעשיו, אמרו דומה שזה הוא, וזהו שאמר: יקם ה' את דברו, שיהא זה שמואל הצדיק".

יש לבאר שהמטרה באותה בת-קול היתה להודיע ערכו של צדיק שעתיד לעמוד. בת קול היתה "מפוצצת בעולם", משמע, שהיתה זו הכרזה רבת עוצמה, כל זאת כדי שידעו למה מעותדים, מה רבה הזכייה של האם אשר תזכה בו.

מכל מקום, מתוך הודו והדרו, נוראותו ועוצמתו של מעמד הר סיני התקבלה ההבנה הראויה ונשמע הקול בחדרי לבבם - **מהי תורה!**

ודבר זה נוגע לנו תמיד, כי עלינו לדעת מה רב ערך המתנה אשר בידינו. אחר הודיענו אלוקים כל זאת באותו מעמד, יש צורך שתלונו ידיעה זו ותחקק בנו. איסור הוא לשכוח, חובה היא לזכור את מעמד זה אשר אליו נשואות עינינו ולבנו כל הימים, וכעת שמענו מה רבה התועלת בזכירה זו.

עניות במקום עשירות!?

מעשה היה ביהודי אחד שעבר את מוראות השואה מהן זכה להנצל ולצאת לחיים. אחר כל התלאה נישא והקים משפחה. אמנם, הוא חי חיי עניות כשאת פרנסתו הוא מביא ממלאכת עמל, ביזע וביגיע כפיים. כך גידל את משפחתו, כך חיתן את ילדיו, בצמצום ומתוך קושי של דחקות. פעם הזדמן לו לנסוע ברכבת, לידו ישב יהודי שהתעניין בו ובמוצאו. כששמע שהינו מעיר פלונית התעניין האם הוא הכיר את פלוני ונקב בשמו של יהודי מעיר זו.

"זה הרי שמו של אבא!" ענה.

ובן שיחו, השואל, נרגש: "כבר שלושים שנה אני מחפש אחרך, בזמן המלחמה פגשתי את אביך בגיא צלמוות, בתוככי המחנות. אביך אמר לי שכיון שלפי המצב כעת כשחרבו של השטן מתנופפת - לא ידוע מי יחיה ומי ימות, ברצונו למסור עמי שליחות אותה אקיים באם אוותר בחיים ואשרוד את צוק העיתים - אבקש כי תמצא את בני ותודיע לו כי יש לי חשבון בבנק השוויצרי ואלו ואלו פרטיו ודרכי הגישה אליו. בחשבון מצוי הון עתק שיוכל להוציאו כאשר יודע לו".

לשמע הדברים התעלף היהודי. ולמה? - כי הוא לא יכל להכיל ידיעה זו שעם היותה בשורה טובה, גרמה לו להתחלחל ולהזדעזע - שלושים שנה חי בדחקות גדולה בעוד שהיה עשיר גדול. עשיר היה והוא לא ידע מאום, רק ניהל חיים של אביון התולה עיניו לפת של מחר. עשיר שלא ידע על עושרו!

וכשסיפרו זאת למרן הגרא"מ שך זצ"ל אמר: הרי אותו זעזוע יהיה **לעתיד לבא**. אז, יראו עינינו כמה גדול היה הרכוש שהיה בידנו – התורה הקדושה. לנוכח ההכרה הזו שתעמוד במלא בהירותה וחדותה לא יהיה קץ לצער אשר ימלא את הנפש ביגונה על כלל חיים שלמים מתוך העלם ידיעת עושרנו. אז, נראה מה יכלנו להרוויח, ומנגד, מה עלובים היו החיים הדלים של עניות ממעש ומחכמה מתוך חוסר התבוננות באוצרות המזומנים בהישג ידינו.

איתא בגמרא: "שכשניתנה תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו וכל מלכי עובדי כוכבים אחזתו רעדה בהיכליהן ואמרו שירה שנאמר (תהילים כט, ט) ובהיכלו כולו אומר כבוד. נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו: מה קול ההמון אשר שמענו, שמא מבול בא לעולם... ומה קול ההמון הזה ששמענו אמר להם: חמדה טובה יש לו בבית גזזיו שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם וביקש ליתנה לבניו שנאמר (תהילים כט, יא): 'ה' עוז לעמו יתן'. [מיד] פתחו כולם ואמרו (תהילים כט, יא) 'ה' יברך את עמו בשלום" (זבחים קטז).

אומות העולם, שמעו והבינו כי דבר גדול מאד מתרחש בעולם. לאחר שהתברר להם כי אין זה מבול או פורענות נחה דעתם. כמה נוראה היא **אדישות** זו – אתם שומעים על כך שדבר שהיה אצור אצל בורא עולם תתקע"ד דורות קודם הבריאה ניתן כעת לעם ישראל, האם אינכם פונים להביט אל דבר גדול זה ולהתעניין בו. מפטירים ברכה לעם ישראל: 'ה' יברך את עמו בשלום' ובזה חותמים את כל המאורע! **רק לגוי** מתאים שוויון נפש כזה וחוסר ענין של אטימות לב ודעת.

ואנו, לא כחלקם חלקנו. מאתנו הקב"ה מצפה **להתבוננות נכונה**, להבנה אמיתית, לכך שיהיו לנו עיניים לראות ולב לדעת במשמעותו של מעמד זה אשר לא נהיה כמוהו ובמהותה של מתנה זו בת-שמים המיועדת להיות נשמת חיינו ואושר נצחינו בעולם הזה ולחיי-עד.

זו ידיעה יסודית, בייחוד כעת בעומדנו בימי ההכנה לקראת יום מתן תורתנו נכונים לזכות כיום אשר עמדנו לפני ה' בחורב.

הכרח הניתוק ממפריעי הדבקות בתורה

למעשה, מהי עבודתנו בימים אלו.

חז"ל אמרו "אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן וקשין לזיווג כקריעת ים סוף שנאמר (תהילים סח, ז) 'אלקים מושיב יחידים ביתה מוציא אסירים בכושרות'" (סוטה ב.). והגאון ר' משה סולובייצ'יק זצ"ל תמה על דימוי קושי זיווגו של אדם לקושי קריעת ים סוף, לכאורה אלו שני עניינים שמהותם מנוגדת; קריעת ים סוף חילקה את הים האחד **לשניים** ואילו זיווגו של אדם מצרף שניים **למציאות אחת**, כדברי הגמרא שם שהסמיכה לזה את הפסוק "מושיב יחידים ביתה".

וביאר הגר"מ כי באמת זיווגו של אדם אינו מתחיל בהתאחדות יחידים לשבת בית יחד, קודם לכך תהליך; "על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו" ורק אחר כך - "ודבק באשתו". הניתוק מבית הוריו, מהמציאות הקודמת בה אביו ואמו היוו את מארג חייו, לשם מוכנות ליצור מציאות חיים אחרת, זהו הקושי בזיווגו של אדם. קושי זה דומה לקושי שבקריעת ים סוף שגם הוא חילק בין המאוחדים. זהו פשר הדימוי בין קריעת ים סוף לזיווג.

למדנו מהי דרך ההתאחדות – ניתוק ממה שסותר לכך, ואחריו תתכן האפשרות להתאחד. יבאו דברים אלו ללמדנו מהי דרך ההתקשרות וההתאחדות **עם התורה הקדושה** בכדי לזכות בה. השייכות שלנו עם התורה הקדושה היא שייכות של התקשרות ודבקות, התורה היא עצם חיינו ואנו מתאחדים עמה. לדבקות זו יש מפריעים, אלו הם עניינים המהווים סתירה לתורה, עניינים המונעים אותנו מכך שהתורה תמלא את הוויתנו ותהא רוח אפנו. עלינו להתנתק מכל אלו, ניתוק שהינו בגדר "סותר על מנת לבנות במקומו", בניין החיים, חיי דבקות בתורה הקדושה. אז נזכה ל"ודבק" בתורה הקדושה, דבקות אמת של קיימא.

והנה כמה עניינים השייכים לסוגיא זו. חז"ל אמרו: "עד שאדם מתפלל שיכנסו דברי תורה לתוך גופו, יתפלל **שלא יכנסו מעדנים** לתוך גופו" (הובא בתוס' כתובות קד:). זאת מהדברים השייכים להכנת האדם לתורה. **הגשמיים** סותרת לתורה, בעל-תאוה אינו כלי ראוי שתכנס בו התורה הקדושה. עוד קודם שהאדם מתפלל לזכות בתורה עליו להתפלל להיות כלי ראוי לכך. נתבונן ונתאר לעצמנו אדם המבקש גשם בעוד שאין לו כל אפשרות להכיל את המים, לא בור ולא אוצר, האם לבקשה זו יש מקום? הרי אין למילויה אחיזה במציאות! כך האדם בבואו לבקש על תורה, עליו לדעת כי יש הרגלים שהינם מנוגדים אליה. הייחול לתורה בנוי עם השאיפה הקודמת להיות כלי מחזיק ברכה, אדם שתורה יכולה להכנס בו ולשכון בתוכו.

(מתוך קובץ שיחות חדש על ימי ספירת העומר ומועד חג השבועות, הרואה אור בימים אלו)

שואלין ודורשין

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בני ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

הלכות ספירת העומר

נישואין לאפרושי מאיסורא

שאלה איש ואשה שחיים בלא קידושין והתראו להינשא כדת וכדין, האם מותר לסדר להם קידושין בימי אבלות ספירת העומר.
תשובה מותר, שהרי מצילים בזה מאיסור בכל יום.

ריקודים לחתן מאורס

שאלה האם מותר בימי הספירה לרקוד לאחר שהתארוס בשייבה עם החתן ובסמינר עם הכלה, כנהוג לשיר ולשמוח עמם וכן בשמחת התנאים.

תשובה מותר לרקוד, אמנם יש למעט מהרגילות כדי להבליט שימים אלו אסורים בריקודים ומחולות. כיון שכך הרגילות כפי שהותרה סעודת שידוכין (משנה ברורה תנצ, ג), ושמעתי ממרן הגר"ש אלישיב שמה שכתב המשנה ברורה (שם) "אבל לעשות ריקודין ומחולות נהגו איסור" הוא בזמנם שלא נהגו לרקוד, אך בזמנינו שנהגו לרקוד תמיד בזה, אין לשנות מהרגילות ומותר לרקוד. ויש למעט בכמות הריקוד אך לא באופן הריקוד ולא כפי שיש שהורו לקפץ על המקום בלא לזוז אנה ואנה, שהרי האיסור הוא "ריקודים ומחולות" ומחול הוא כשמסתובבים בעיגול כמחול וריקוד הוא כשקופץ ומרקד במקומו כמלאכת 'מרקד' בשבת. וכעין שמקפץ על מקומו בקידוש לבנה באמרו "כשם שאני רוקד כנגדך".

עיקר עבודת האבלות בספירת העומר

ודאי אין לנו מושג בגדלותם הנשגבה של תלמידי רבי עקיבא עד שבפסירתם "נעשה העולם שמם" מתורה (יבמות שם) ובוודאי שחטאם היה דק מן הדק שקשה היה להבחין בזה, ורק מפני שהקב"ה "מדקדק עם סביביו כחוט השערה" (בבא קמא ג א) נענשו בעונש הנורא. אך מכל מקום חז"ל כתבו לנו את חטאם וציוו עלינו להתאבל על כך לדורי דורות, בכדי שנעשה תשובה בעיקר בריבוי עין טובה על הצלחת הזולת ובהימנעות מעין צרה בהצלחתו, ולנהוג כבוד זה בזה.

בספר שלום יהודה מהגאון רבי אליעזר פלצינסקי זצ"ל מובאת חלופת מכתבים נפלאה בינו לבין מרן החזון איש בנכדי הסוגיות בעירובין. בתוך הדברים (כח) מוכיחו החזון איש שהתבטא על אחד מגדולי האחרונים שטעה. "ואם חובת הלב אין בידינו, אך בלשוננו בידינו להיזהר". כלומר אף אם בלב קשה להימנע מלחשוב שטעה וייתכן שזהו בגדר 'אונס רחמנא פטריה', אך מחובתנו לשמור על הלשון ולהיזהר מביטויים של חוסר כבוד. ממילא עיקר עבודת האבלות בימים הללו, בריבוי כבוד הזולת. ואמנם יש שיחשוב בלבו שכל עוד לא זכה לחוש שמחה בלבו עם חברו, כיון שאינו רוצה להיות 'אחד בפה ואחד בלב' לא יראה כלפי חוץ שמחה ופרגון לזולתו, ולא יקדם את פניו בשמחה ויאמר שהוא שמח לפגשו בשעה שלא חפץ בביקורו כלל וכלל, אך התבוננות מעמיקה מגלה שגם זהו מתחבולות היצר הרע הדואג בכל דרך להכשיל את האדם, וגם מתוך הלמדנות והידענות בתורה הקיימות בקרבנו, מפנה אותם לאפיקים השליליים.

ושמעתי ממרן הגר"ש אלישיב שמה שאמר רש"י בשבת השבתים (בראשית לז, ד) "ולא יכלו דברו לשלום - מתוך גנותם למדנו שבחם, שלא דברו אחת בפה ואחת בלב", היה זה משום שסברו שבדין הם שונאים אותו משום שהוא 'רודף' ומצוה להורגו, ולכן לא רצו להראות לו חיבה כלפי חוץ. אך אצל אדם שהשנאה לחברו היא באיסור אם לא יכול להכניס אהבה בלבו, לכל הפחות במעשים ובדיבור עליו לעשות כדרך האוהבים.

וזאת ועוד מבואר בספר החינוך (פצחה ח) שבכל הרגשות "האדם נפעל כפי פעולותיו". ולכן רשע שיעשה פעולות טובות, ישפיעו עליו שייהפך בפנימיותו לצדיק העושה מעשים טובים, ולהיפך מעשים רעים פועלים להפוך את

הלכות האבלות שנוהגים בימים אלו אין תכליתן להצטער גרידא, אלא לעורר שימת הלב לעונש הנורא, ומתוך כך להתבונן על מה ולמה באה עליהם צרה זו ולהתעורר בתשובה בפרט באותם חטאים. כמבואר ברמב"ם (אבל, יג, יט) "כל מי שאינו מתאבל כמו שציוו חכמים הרי זה אכזרי, אלא יפחד וידאג וישפוש במעשיו ויחזור בתשובה". וכבר כתב המשנה ברורה בהלכות יום כיפור (תרס"א, ג) "איתא בזוהר כל מי שמצטער על מיתת בני אהרן או מוריד דמעות עליהם מוחלין לו עוונותיו ובניו אינם מתים בחייו". הבטחה נפלאה של הזוהר הקדוש, אך מוסיף "והעיקר בזה שעל ידי זה יתן לב לשוב מעבירות שבידו, אם בארזים נפלה שלהבת מה יעשו אזובי הקיר". המטרה אינה הדמעות והצער, אלא ההתעוררות לתשובה.

דברים מפורשים כתב הסבא מקלם (פנקס הקבלות עמ' מה) "הנה אנחנו רואים כי ההמון האומרים קינות ובוכים שם, אך על מה הם בוכים, על הצרות שסבלו אז ועל הריגת עשרה הרוגי מלכות. והרי זה דומה למי שבוכה כשישומע המשל וזה מעשה נשים. אמנם יש להתבונן למה בא עליהם הצרות האלה. ידענו כי הכל יש לה סיבה. והנה הודיעונו חז"ל כי הסיבה היא שנאת חנם".

ואמנם כבר לימדנו חז"ל (יבמות שם) כי הסיבה למגפה הנוראה מפני שלא נהגו כבוד זה בזה. במדרש (קהלת יא, יא) מתואר היאך קם רבי עקיבא מאבלו הגדול אחר חורבן 'אם הישיבות' בראשותו וצער הגדול עם פטירת כל תלמידיו הגדולים, אך לא נפל ליבו אלא המשיך במשנה מרץ להקים את ישיבתו מעפר והעמיד חמישה תלמידים שמהם יצאה תורה לכל ישראל. "אמר להם הראשונים לא מתו אלא מפני שהיתה עיניהם צרה בתורה זה לזה. אתם לא תהיו כן. מיד עמדו ומילאו כל ארץ ישראל תורה".

שינוי הלשון בין הגמרא למדרש, מעורר תמיהה, שהרי לכאורה 'לא נהגו כבוד' ומה שהיתה 'עיניהם צרה בתורה זה לזה' אלו שתי סיבות שונות.

אכן ההתבוננות מגלה שהכל נובע משורש אחד, שכל אחד רצה ליכות בכל הגדולה לעצמו, ומחמת שהיתה 'עיניהם צרה בתורה זה לזה' לכן גם לא נהגו כבוד זה בזה, שהרי אם החבר ראוי לכבוד, הרי שהתורה לא נמצאת רק אצלו, אך אם יזלזלו זה בזה הרי שאין חברו ראוי לגדולת וכבוד התורה.

תזמורת בסיום

שאלה האם מותר להזמין תזמורת לשמחת סיום בימי האבלות בספירת העומר (השאלה נשאלה ע"י אינד בני הישיבות בירושלים ע"ה"ק).

תשובה שמעתי ממנו"ר מרן הגר"ש אלישיב זצוקלה"ה שלכבוד סיום מסכת מותר לנגן בכלי זמר באבלות ימי העומר, אף על פי שאין רגילים בכך בכל סיום, כלשונו 'לכבוד התורה אין הגבלות'. על אחת כמה וכמה כשיש שיש מסכתות שבמעמד כזה השמחה רבה ורגילים לנגן בכלי זמר, יש להתיר אף בבין המצרים.

המקור לאסור מוזיקה וכלי זמר בימי העומר הוא המג"א שכתב (תנ"א) "לעשות ריקודין ומחולות של רשות נהגו לאסור" וכלי זמר בכלל מנהג זה, שהם מעשי שמחה. והמנהג הוא דווקא ב"של רשות" לא כשנעשים לכבוד המצוה. ואילו בבין המצרים סתם המג"א (תקנ"א) "ונראה לי דאסור לעשות ריקודין ומחולות מו"ז בתמוז ואילך" מדלא פירש "של רשות" הרי שדינם חמור יותר. יצוין שבשמחת בר מצוה שמעתי ממנו"ר זצלה"ה שאין להתיר מוזיקה, אלא כשרגילים בכך באותה קהילה, אך בלאו הכי אסור, אע"פ שהיא שמחה של מצוה וכפי שהתבטא 'שם התזמורת היא בשביל ההורים'.

יש להדגיש דעת רבינו: לא נחשב סיום מסכת להתיר כלי זמר, ואף לא לפטור מתענית בכורות בערב פסח, אלא כשהלומד הבין את הנלמד.

ספירה בבין השמשות

שאלה מי שספר בבין השמשות במוצאי היום, האם נחשב שספר באותו היום, ויכול להמשיך לספור בברכה.

תשובה כל עוד שהוא סמוך לשקיעה כעשר דקות, ניתן להקל ולהמשיך לברך אף בימים הבאים.

וגם אם ספר יום ספר חמש דקות לאחר השקיעה מיד עם כניסת היום, ואילו את ספירת יום ב' עשה חמש דקות לאחר השקיעה של מוצאי היום, יכול להמשיך לספור בברכה, כיון שבין השמשות ספק וכשיש 'ספק דרבנן' לא רק שאין מחייבים לחזור ולעשות מעשה, אלא דנים כאילו עשה את המצוה (כמובן מתירוש"ה" ביצה יב, א).

וממילא לאחר שיצא ידי חובה ביום א', לא משנה מה יעשה ביום הבא, כיון שהיום כבר יצא בוודאי, וממילא נחשב שספר בשני הימים.

לאחר ברכת המפיל

שאלה בירך ברכת 'המפיל' וזכר שטרם ספר ספירת העומר.

תשובה יברך ויספור, למרות שכבר בירך 'המפיל'. ואומנם מובא ב'אשי ישראל' [שו"ת הלכות תפילה מהגר"ח קניבסקי] שהחזו"א אמר שלא לברך אשר יצר לאחר המפיל, כנראה סמך בזה על דברי המשנה ברורה (ה, א) "יש אומרים שיוכל לסמוך על עשיית צרכיו בלילה, על אשר יצר דשחרית. וצ"ע לדינא". אך בוודאי אף החזו"א איש יודה, כשזכר שלא התפלל ערבית לאחר שבירך המפיל, שיתפלל. והוא הדין לספירת העומר, שעיקר זמנה הוא בלילה.

קטן שישכח יום בספירת העומר

שאלה האם ניתן להקל בקטן שדילג יום אחד בספירה להמשיך לספור בברכה.

תשובה לא יספור בשאר הימים בברכה. כיון שהחינוך הוא שמרגילו לספור כגדול, והרי גדול בכה"ג לאסוף מחשש לדעות שכל ימי "שבע שבתות תמימות" מצוה אחת היא, שחיסר חלק ממונה (ה"ד משנה ברורה תפ"א, ל). ואם ימשיך הקטן לספור, יהא כמי שמחנך קטן לשמוע חצי מגילה או לאכול חצי כזית וכיו"ב.

כבוד. ואדרבה אם ישנם אנשים שמתוך הקרבה אליהם נוצרה תחושה שמקשה על הענקת מילה טובה, הרי "לפום צערא אגרא" (אבות ה, כ) ובוודאי שהמתחזק בזה שכרו יהא רב ועצום מאוד.

מי שמושרה סביבו אוירה טובה בראיית הטוב אצל זולתו, מלבד השכר השמימי מרוויח על ידי כך מבט אחר על עצמו, וכפי ששמעתי ממנו"ר המשגיח הגה"צ ר"ש וולבה בשם רבו המשגיח רבי ירוחם ממיר שאדם הרגיל לראות את זולתו במבט שלילי ואינו מוצא את מעלותיו, גם את מעלותיו שלו לא יראה אף כי רבות הנה, וחלילה מי שלא זוכה להכיר במעלותיו, אינו מכיר את כלי העבודה שקיבל על מנת להתרומם ולעבוד את ה'. אך מי שמכיר במעלותיו של זולתו, מרוויח שיגלה גם את המעלות הרבות הנמצאות בקרבו, ועל ידי כך יוכל למצוא את הדרך המיוחדת עבורו לעבוד את ה' יתברך ולמלא אחר עוודו בעולם.

כך הוא המושא ומתן בין המלאכים הנאמר בקדושת מוסף "משרתיו שואלים זה לזה איה מקום כבודו". מתעניינים היכן יתברך, האם בעבודת ה' בדרך זו או בדרך אחרת, אך "לעומתם ברוך יאמרו ברוך כבוד ה' ממוקמו", כלומר כבוד ה' שווה בשתי הדרכים. תקוותנו כי החיזוק בעת הזו בהנהגת כבוד זה בזה, יעורר רחמי שמים ונוכח לגאולה השלמה בקרוב בימינו.

הפנימיות של צדיק ולהפכו לרשע. וממילא כאשר יראה כלפי חוץ כבוד ואהבה לחברו, יחדור הדבר לליבו פנימה וישפיע אהבת הזולת בשלמות.

הקרוב קרוב קודם

ע"פ הכלל "קרוב קרוב קודם" (קידושין כ, א), החיוב בכבוד הזולת גובר כאשר מדובר בבני הבית הקרובים. אך כל הקרוב מחברו חרב מחברו ולכן דווקא בזה נכשלים יותר. במיוחד עלולים להיכשל בחוסר הנהגת כבוד כשמתעורר צורך להעיר על התנהגות לא רצויה, אך גם בשעה זו יש להזהר ביותר, כגון לא לחזור כמה פעמים על הביקורת וכמו שכתב החזו"א (סו) בתוך דבריו "יש אפשרות לבאר הדברים בלשון נקיה ומכובדת כראוי... ומאד מאד צריך התגברות בשעת השגה (כשמיני על הנהגות הזולת) שלא ליהנות ממה שאין צריך ליהנות".

ויש לעשות הכנה ומחשבה רבה קודם שמעירים, איך לעשות זאת בצורה עניינית ולא אישית, ובדרך שתוביל לתוצאה טובה ולא חלילה לערעור האווירה הטובה בין בני הבית, בלא תועלת.

זאת ועוד יש לזכור באבלות ספירת העומר, כאשר מבחינים ביד ה' התקיפה על חוסר הנהגת הכבוד בין איש לרעהו, כי "מידה טובה מרובה ממידת פורענות פי חמש מאות" (תוספתא סוטה ד, א) ואם על "שלא נהגו כבוד זה בזה" נענשו בעונש כה גדול, כמה גדול השכר על הנהגת

מוקד ההלכה שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

להנצחה בעלון באמצעות

בקופת בית הדורה הכללי ירושלים שע"י מוכן ציוני הלכה

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 404
ניסן תשפ"ד

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

וגם בעוד מקומות עירובים טובים, וע"י ששבת המלכה תתפשט אצלנו, היא תתפשט גם לכל היהודים, ונזכה לגאולה השלימה.

פעם האחראי היה בעל מלאכה, והיום בעל הלכה

הגאון רבי ישראל דז'מיטובסקי שליט"א, בעל מח"ס מחנה ישראל על עירובין ותחומין, הרחיב בענין שילוב מחלקת התחומין והעירובין, במיוחד בעיר ירושלים. דבריו יובאו א"ה בגליון הבא. אחריו הגאון רבי משה ברלין שליט"א, נשא דברים בדין תחום שבת, בדברי החזו"א, ובהוראה שמרן הגר"ש אלישיב זצ"ל הורה לו בנוגע לירושלים. עוד דיבר בשבח המהפך והשינוי שהתחולל בשנים האחרונות בזכות הפעילות של מוקד העירובין, שפעם העוסקים בעירובים היו אנשים בעלי מלאכה, והיום הם בעלי הלכה. פעם לא היה לעוסקים בשטח את הידיעה בהלכה, אלא מה שהאחראי היה צריך זה דים טובות לעשות ולתקן מה שצריך. והיום העוסקים בקיאים ממש בעירובין, מי שאחראי בעירובים השכונתיים זה אברכים שמשקיעים בלימוד ההלכות ומוסיפים עוד הידורים בעירובים, זה מהפך גדול. ואכן שמתאספים יחד ללמוד עוד הלכות, ועוד פתרונות, זה מוסיף עוד בכשרות אם כן שיהיה לכולם סייעתא דשמיא, ושכל אחד ימצא עוד מקום שיוכל לתקן אותו ולהכשיר אותו, ויהיה זכות הרבים לכל אחד ואחד.

הקהל הגדול שכולם עוסקים במלאכת העירובין

עוד נשאו דברים הת"ח האחראים במקומות רבים, הג"ר דוד אביטן שליט"א, רב העירובין העירוני בירושלים. הג"ר שלום רייך שליט"א מהעירובין בגבעתי יערים סלזסטון. הג"ר יהודה טשזנר שליט"א מהעירובין בפסגת זאב מזרח. הג"ר ווייל שליט"א מהעירובין בקרית יובל בירושלים. הג"ר יצחק ברנדווין שליט"א מהעירובין בתל ציון. הג"ר ישראל ליפשיץ שליט"א מהעירובין בשכונת הדר בחיפה. חלק מדבריהם יובאו א"ה בגליון הבא.

צמיג של טרקטור שנדחה סמוך ללחי

בערב שבת הגיעה שאלה חדשה מאחד האחראים בעירובין שכונת ברמה ד' בבית שמש, בעקבות הפעולות של העיריה לסדר את הרחוב לקראת החג, העבירו לצדי הרחוב צמיג של גלגל ענק של טרקטור שהיה מונח כבר כמה חודשים, ואירע שהניחו אותו סמוך ללחי של העירובין, תחת החוט. שאל האחראי האם זה פוסל את העירובין.

והנה דבר ראשון אם זה דבר ארעי, אינו פוסל כלל, אלא הוא כמו חפץ שמונח בפתח, שגם אם הוא גדול אינו פוסל. אבל כיון שמדובר בגלגל הרוס שיכול להישאר במקום עוד כמה חודשים, יש אומרים שנחשב קבוע ויכול לעשות בעיה לכשרות העירובין. דבר שני, יש לבאר מאיזה סיבה הוא יכול לפסול, ויש בזה שני נושאים. א. משום מחיצה תחת הצוה"פ. וזה לא היה במקרה זה, כי גובה הגלגל השוכב הוא פחות מ"ט טפחים. ב. משום שאין קרקע ד' טפחים לפני הלחי, כי הרווח שבין הלחי לגלגל היה רק כעשרה ס"מ. והנה שורש הבעיה שאין ד' לפני הלחי, [במקרה זה שיש שטח ד' פנוי מעל הגלגל, והלחי מתחיל מהקרקע

צמיג גדול של טרקטור שנסחף חצי מהלחי

התחתונה], כיון שגובה הלחי הסטנדרטי הוא מטר ועשרה, א"כ אם הגלגל נחשב קרקע, יוצא שאין בלחי גובה י' טפחים ביחס לקרקע שלפניו.

שאלנו את האחראי כיון שזה רק הצמיג, ובאמצע יש חור גדול יותר משיעור לבח, א"כ במסגרת לבד כנראה שאין רוחב שיעור קרקע, וזה לא קרקע גבוהה. אבל הוא מדד ואמר שבמסגרת לבד רוחב הצמיג חצי מטר, [ניתן להבין מדוע הוא לא יכול להזיז אותו]. א"כ יש שיעור קרקע על הצמיג, ואין גובה י' טפחים מעל הקרקע.

אמנם עדיין יש לדון בזה, האם צמיג שמונח לזמן ארוך נחשב קבוע בקרקע, והאם לא נאמר שהלחי מתיחס לקרקע שבתוך הצמיג, ועוד י' לפלפל בזה. אבל האחראי הבין שיש כאן חשש שאינו מבוסס, ולכן הציע שיחתוך מהצמיג

הכנס הארצי המיוחד לכל העירובים השכונתיים בארץ

הכינס הגדול לעוסקים בעירובים השכונתיים ברחבי ארץ הקודש, התקיים בס"ד בתחילת חודש ניסן, בשכונת גבעת שאול בירושלים עיה"ק. למעלה ממאה אחראים על עירובים מרחבי הארץ, מצפת ועד נתיבות, הגיעו בשמחה למעמד המיוחד, להוסיף בדיעת הלכות ופתרונות מעשיים ופרקטיים שהתחדשו בזמנינו, להיטען בכוחות חדשים, ללמוד מההתמודדות של אחרים, ולהמשיך להתמסר כל שבוע ושבוע למען הציבור היקר, למען זיכוי הרבים בשמירת שבת בהידור רב.

דעת מרן הגר"ש על העירוב הכללי ועל השכירות

במעמד השתתף רבינו הגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א, ועוד כמה צריכים לחזק את העירובים השכונתיים, כי לולא זה בערים הגדולות אין חיינו חיים, לא היו חיינו חיים, במי שמוציא דבר בשבת וגולל את ההסטוריה עם מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, מה הוא אחז על העירוב הכללי, כשהיו שואלים את מרן על הענין האם אפשר לסמוך על עירוב, שכמובן נסמך על השיטות שצריך שישים ריבוא, אבל בזה עוד יש על מה לסמוך כמו שכתב המשנ"ב (סי' שמ"ה ס"ק כ"ג). הדבר שמרן היה חוזר עליו, שהבעיה היום היא השכירות, מכיון שיש בעיר גוים ואנשים שאינם שומרי שבת, בשנת תש"ח חתמו שכירות משר הביטחון הראשון, אבל אחר כך שהשתנו החוקים (משנת תשנ"א), היה אומר שהשכירות הזו אינה יכולה להתיר. וכאשר ניסו לשאול אותו על שעת הדחק, הדבר היחיד שמצא אולי לגבי נשים, זה שיטת הגינת ורדים המובא בבית מאיר (סי' שפ"ב), וגם זה מרן לא רצה להתיר. זה הדבר הראשון שכאב לו בענין העירוב בזמנינו.

הגר"י אפרתי שליט"א בכינוס הארצי לאחראים

ובדרך אגב היו זמנים שניסינו לסדר חוק שחברת החשמל תוכל להיכנס לבית להניח מונה חשמל ולבדוק אותו, ומרן תמך בזה. ואז הכנו לראש הערכאות, והוא אמר בתוך הדברים, שאם יהיה דיון עם הגוי שקנה את החמץ, אני יאמר שהגוי לא יכול לממש את המכירה, כי זה רק מכירה הלכתית. שמחתי עם הביקור שהיינו אצל, כי אמנם עירובין לא יצא לנו מזה, אבל הוכח מה שמרן היה מעורר על המכירה שצריך שתהיה עם תנאי בר תוקף, ואם חילוני חותם על המכירה הרגילה, אינו מועיל, כי בליבו ובלב כל אדם שאינו מתכוון ברצינות.

עוד סיפר על תקופה שלא היה למועצה הדתית אפשרות להחזיק את העירוב הכללי בירושלים. והיה תורם שהיה מוכן לתת סכום גדול שיוכלו לתחזק את העירוב, אבל יש לו דרישה שמרן הגר"ש יכתוב לו מכתב שביקש לעזור לעירוב כזה [כיון שבעיר שלו בחו"ל היה ויכוח אם לעשות עירוב, ואמנם זה לא דיבר על הויכוח שיש לו בעיר, אבל בכל אופן הוא רצה מכתב על העירוב כאן]. ניגשתי לרבינו בעדינות, והוא אמר שהוא באמת מבקש שיתמוך בעירוב, וכתב מכתב ארוך שלמרות שיש עיקולי ופשוטי בעירוב הכללי, בכל זאת מצוה לתמוך ולתחזק אותו. אבל אז התעוררה הטענה שבירושלים יש שישים ריבוא ויש רשות הרבים. ואז אמר רבינו עד כאן, אחר הדבר הזה אני לא יכול להגיד לך שמצוה לתמוך ולהחזיק את העירוב הזה. והוא כתב שכל מה שכתבתי שמצוה לתמוך בעירוב זה רק אם אין שישים ריבוא, אבל אם יש שישים ריבוא אני לא יכול להגיד שמצוה לעשות עירוב כזה.

כל זה לא למד אותנו, כמה חשוב הדברים שאתם עושים בעירובים השכונתיים, שזה מה שעושה למעשה שאנשים לא יכשלו בחילול שבת. ולכן חשוב שאיש לרעהו יעזור, לאחד את הדברים, ויתאגדו יחד, לראות איך אפשר לסדר בכל עיר שיהיה עירובים שכונתיים, בצורה שיהיה כדת וכדין, ולפתור עוד בעיות שעדיין קיימות בעירובים שכונתיים, ולא מדובר לעשות כל מיני שיטות מסוימות, אלא את הדברים העיקריים שיהיו כראוי.

ולמדתי מוסר לעצמי, בשכונה שלי יש אחראי מסור, והאשה מקפידה כל כמה ימים למסור לגבאים משהו לתרומה לעירוב, שיהיה להוצאות שיש בעירוב, כיון שהיא יודעת שהרבה אנשים מטלטלים, וכלי עירוב בשכונה, זה שאלה שחילול שבת נתפלל לך שאתם תמשיכו עוד ועוד, לעשות גם פה

את המסגרת שקרובה ללחי, ואז לא יהיה עליו שטח ד', וממילא הקרקע שלפני הלחי תהיה הקרקע התחתונה, וכלפי זה יש בלחי גובה י' ללא פקפוק. אמרנו לו שאכן הפתרון הזה באמת יהיה מהדר, וכך עשה. יש לציין שנשארה לו עבודה לא קלה, לחתוך צמיג כזה עבה. המלצנו לו על אחראי אחר בעיר שיש לו מכשיר חשמלי מתאים לכך. והנה אחת מהדוגמאות שהאחראים בעירובים השכונתיים מתמסרים להדר את העירוב כפי יכולתם.

השכיר את הדירה לגוי במכירת חמץ האם פוסל את העירוב

נביא כן מעט שאלות מעשיות שנשאלו בימים אלו במוקד הטלפוני, בעקבות הדינים המיוחדים לחג הפסח, ולרגל הזמן שמחדשים בו את עשיית העירוב של כל השנה.

שאלה. אברך שמתארח כל החג בבית הוריו, וכדי להיפטר מנקיון יסודי ומבדיקת חמץ, הוא השכיר את כל הבית לגוי בשטר מכירת חמץ כנחוג, [והשאיר מקום קטן לקיום מצות בדיקת חמץ, ואכמ"ל]. לאחר מעשה שם לב שאולי הוא פוסל את העירוב כי כעת נחיה בשכונה דירה של גוי.

תשובה. דירה שבבעלות של גוי אינה אוסרת, אלא רק דירה שהגוי גר ואוכל בה. ואמנם דירה שהיה גר בה הגוי ונסע ממנה, עדיין הוא אוסר שם מחשש שמא יחזור בשבת לדירתו, כמבואר בשו"ע (סי' שצ"א ס"א), מ"מ נראה פשוט שזה דוקא בדירה שהיה גר בה, אבל בדירה זו שלא היה בה ואינו עתיד לגור בה, אינו אוסר כלל.

[ובדרך אגב יש לעיין בשאלות שמדמנות לנו בנושא זה בכמה אופנים, ונביא כמה דוגמאות בקצרה. א. דירה שנמכרה או הושכרה לגוי והוא אמור להגיע בימים הקרובים לגור בה, אך עדיין הוא לא נכנס אליה, האם היא אוסרת מיד כמו דירת גוי שעתידי לחזור לדירתו, או שמא כל עוד שלא נכנס לגור בה אינו אוסר. ב. גוי שהיה גר בדירה ויצא ממנה מחמת שעוברת שיפוף, והגוי נמצא זמנית בדירה אחרת באזור אחר, כעת אין בדירה קירות ומים וחשמל מסודר, שבתנאים של ימינו נחשבת שאינה ראויה לגור בה, האם בזה הגוי לא יאסור, ולא יהיה דין לחשוש שמא יבוא לגור בה. ג. כשעומדים לגמור את השיפוף, מאיזה שלב הגוי אוסר, האם נחשב כדירה חדשה ולא יאסור עד שיבוא. ד. גוי זקן שגר באזור שלא נוסעים בשבת, ולפני שבת לקחו אותו לבית החולים לאשפוז, וכיון שהוא לא יכול לחזור ברגליו לא יתכן שיחזור בשבת למרות שבית החולים נמצא בקירבת מקום, האם זה מספיק כדי שלא יאסור את העירוב לאותה שבת כמו כן האם יועילו עוד סיבות להתיר את הדין שמא יבוא בשבת וצ"ע למעשה].

עובד זר שיש לו חדר כל השנה והשכירו לו לפסח

שאלה. אחד מתושבי השכונה פנה בשאלה, שיש לו עובד זר כל השנה, וכעת בגלל שהוא חושש שהגוי יכניס חמץ בפסח, הוא השכיר לגוי לימי הפסח את החדר שיש לו כל השנה, שיהיה בקנין גמור. האם כעת הגוי פוסל את העירוב יותר בגלל שהמקום מושכר לו.

תשובה. בהוראה הכללית אין שינוי משמעותי בעקבות השכירות הזו, כיון שאם יש לגוי יחידה בפנ"ע שהוא גם אוכל בה, בזה תמיד ההוראה היא שלכתחילה צריך לשכור ממנו או מבעליו, כי גם בלי שיהיה מושכר לו במיוחד הוא יכול לאסור את העירוב [כמ"ש בשו"ע (סי' שפ"ד ס"א) שכל גוי אורח שנכנס בברשות ונמצא יותר מל' יום, או רגיל לבוא מידי פעם, דירתו אוסרת. ולא מקילים מסברת מצי לסלוקי בלבד]. ומה שמקילים שלא לשכור מכל גוי שיש כיום בדירות רבות, היינו כאשר הגוי אוכל יחד עם הבעלים, או שמקבל את מאכלו מהמטבח של הבעלים [בצירוף שיכול לסלק], שאז הוא טפל לבעליו ואינו אוסר, וההיתר הזה קיים גם עכשיו אחרי שהשכיר לו את המקום. א"כ ההוראה הכללית אינה משתנית.

אלא שיתכן ומצוי שיהיו שני שינויים בעקבות חג הפסח, שיכולים לשנות את ההלכה. א. גם אם תמיד הגוי אוכל עם בעה"ב, אך בחג הפסח יתכן שלא ירצה לאכול משל בעה"ב, ויבשל לעצמו בחדרו מאכלים אחרים, ואז אין אפיה ובישול שלו עם בעה"ב, ובמצב כזה יכול לאסור את העירוב. ב. תמיד הבעלים יכול לסלקו לחדר אחר ולדירה אחרת, משא"כ אחרי שהשכיר לו במפורש את המקום הזה אינו יכול לסלקו, ויורד הצירוף של מצי לסלקו, [שלדעת החזו"א לא מועיל שמבשל עם בעה"ב בלי שיכול לסלקו]. אמנם יתכן שעדיין מוגדר שיכול לשנות את מקומו של הגוי, כיון שאם האדם המוגבל ייסע לחג לעיר אחרת, הרי הגוי מחויב לנסוע להיות איתו, ואז הגוי לא ישאר בחדר המושכר לו, ולכאורה גם זה נחשב שיכול לסלקו. ועיין בזה.

ולפ"ז באמת יש סיבה יותר שהגוי יאסור דוקא בפסח. [ויש לדון אם בגלל שהמצב הזה הוא רק לשבעה ימים, אינו נחשב דייר קבוע אלא כאורח ואינו אוסר, או שמא מתחשבים בזה שהגוי נמצא קבוע כל השנה. בדן זה כבר הורו לצדד שאינו כאורח, כי מציאותו כאן קבועה, ורק החלוקה של הדיורים שלו מלהיות טפל לבעה"ב זה זמני, ואינו כאורח. ולפ"ז הוא אוסר].

השינוי שיכול להיות בזכויות בחדר של עובד זר

אבל יש עוד שינוי שיכול להיות בהיתר שנקרא "שכיר ולקטיו", מחמת שהבעלים ובני ביתו יכולים להיכנס לחדרו של הגוי ולהניח בו חפצים פרטיים. כי בדרך כלל הבעה"ב לא מסלק את זכותו מחדרו, וא"כ הוא עכ"פ כשכירו ולקטיו, [כמ"ש בשו"ע (סי' שפ"ב ס"ח) במשכיר שיכול להניח חפציו בבית השוכר שלו, וצ"ע לדעת החזו"א, ואכמ"ל]. וכעת שהשכיר את החדר לגוי על דעת שאינו נכנס לשם, אולי אינו כשכירו ולקטיו.

אבל גם בזה התשובה שאין שינוי, כי אם יש לו בפועל חפצים פרטיים, כגון ארון ספרים או בגדים, הרי יש לו זכות הנחת חפצים בפועל. ואם אין לו חפצים אלא רק שתמיד יכול להיכנס [ע"פ צורת ההתנהלות של הבית עם העובד], מסתמא ההתנהלות מצידו נשארה אותו דבר, ועדיין נחשב שיכול להניח חפץ. ובמקומות שכל השנה מקפידים לא להיכנס לחדרו מחמת מחויבות החוק, א"כ בלא"ה אין לבעלים דין שכירו ולקטיו אלא אם יש לו בפועל חפצים אישיים.

ובכל אופן יש להדגיש שגם כאשר הבעלים נחשב שכירו ולקטיו, עדיין צריך לעשות שכירות, כי מבואר בשו"ע ובמשנ"ב (סי' שפ"ב ס"ב וס"ק מ') שלכתחילה יש לחוש לדעה הראשונה בשו"ע שצריך דוקא שכירות משכירו ולקטיו, ולא מספיק הנחת החפץ. לכן במקרים אלו שהגוי אוכל בחדרו, נחוץ לעשות שכירות מראש, מהבעלים או מבא כוחו שבסמכותו הוא ראוי להניח שם חפץ. ולא לסמוך רק על כך שיכול להניח חפץ, כי זה רק בדיעבד. ואחרי שעשה שכירות לזמן ארוך, כבר לא משנה אם בפסח אינו יכול להכניס חפץ, כי כבר חלה השכירות לעשרים שנה.

המצות של העירוב מונחות בארון שהושכר לגוי

שאלה. המצות של העירוב של חמץ מצות שנשארו מפסח שעבר, והן מונחות במקום שהיו כל השנה וכעת הארון הזה מכור לגוי, האם יש בעיה שהן כלולות במכירה לגוי, ואם אין בעיה האם צריך להוציא אותן משם כדי שיהיה עירוב לפסח, או שמא הן מועילות גם כשנשארו במקום של החמץ שברשות הגוי.

תשובה. מצד המכירה לגוי, כיום הרבנים לא מוכרים דבר שאינו חמץ, וגם כשמציניים בשטר המכירה את כל הארון, אין הגוי קונה אלא את החמץ שבתוכו. וא"כ המצות שהיו כשרות לפסח בשנה שעברה, הן ללא חמץ ואינן כלולות במכירה. ואף אם לא נזהרו כל השנה מלהניח חמץ לידם, ולכן לא יכולים כעת להשתמש בהם בפסח בשנה זו, מ"מ המצות עצמן כשרות מעיקר הדין [עכ"פ כשהיו בארצות הסגורה], ומה שנוהרים יותר אינו פוסל לעירוב.

אך יש עוד חלק שנוהגים היום במכירה לגוי להשכיר את המקומות שמניחים בהם את החמץ, וא"כ הארון מושכר לגוי, והעירוב מונח במקום של הגוי. והנה יש בזה שני חלקים, א. מצד שאי אפשר לקחת את העירוב, קי"ל ע"פ החזו"א שבמקום הצורך מותר לקחת דבר שנמצא בארון המכור לגוי, ואינו סותר את כלל המכירה. לכן זה נחשב שיכול להוציא את המצות מהמקום המושכר לגוי. [ואם יש על הארון דבק או מנעול שאי אפשר לפתחו, צריך שיהיה אפשרות לפתחו בבין השמשות בלי עשיית מלאכה דאורייתא. ולפי מה שנוקטים שהסרת הדבק מהארון הוא אינו מלאכה דאורייתא, אינו פוסל את העירוב].

ב. הנחת העירוב צריכה להיות בבית, ולא רק בית שגרים בו בפועל, אלא בכל חדר הראוי לגור בו. אך לא התבאר אם אפשר להניח בבית של גוי ובנידון דין, אם הבית של יהודי ורק הארון של הגוי, נחשב שהעירוב מונח בבית של יהודי. אבל אם השכיר את כל החדר לגוי, והעירוב מונח בתוך החדר ההוא, יש לעיין בזה, האם אפשר להניח את העירוב בבית של גוי, או שמא כיון שהענין של העירוב כאילו כולם שותפים בבית זה, אולי אי אפשר להשתתף עם בית הגוי. וצ"ע.

מי שאינו גר בבנין יכול לעשות עירוב עבדורם

שאלה. אורח שנמצא רק לשבת הקרובה, ועושה עירוב פרטי לבנין, האם יכול לעשות את העירוב לכל השנה למרות שאינו נמצא רק שבת אחת.

תשובה. יכול לעשות לכל השנה, ובזמניו שברוב המקומות לא מברכים על העירוב, יכול לעשות עירוב אפילו בבנין שלא יהיה בו כלל, גם לא בשבת הקרובה. דין זה מבואר בכמה מקומות שאפשר לעשות עירוב שלא מדעת התושבים כאשר מזכה פת משלו, כיון שזכותו הוא וזכין שלא בפניו, וכיון שמזכה ומניח הרי זה חל, ולא משנה מי המנתי. אלא שלענין הברכה מבואר במשנ"ב (סי' שס"ו ס"ק ע"ט) שצריך שיהיה אדם שיש לו איזה היתר ע"י העירוב, והוסף שאפילו אורח שנמצא רק שבת אחת יכול לברך על עשיית העירוב.

הגיה עירוב על תנאי ונקדע העירוב הכללי באמצע שבת

שאלה. מדוע אומרים לזכות את העירוב לכל אנשי העיר, ולא משתמשים בפתרון של תנאי, שיוכין שאם העירוב הכללי טוב אינו עושה את שלו [שבזה מועיל גם לדעת החכם צבי].

תשובה. יש כמה סיבות לכך. א. הצורה לזכות לכולם יותר פשוטה, מאשר להתנות בנוסח שלא תמיד אותו דבר. ב. האחרונים כתבו שזכה את שלו לכל העיר, מחשש שמא הפת של הרב התקלקל. ג. יש טוענים שאם עושים תנאי הנ"ל, יכול לצאת מצב שלא יהיה את שניהם. כגון שבכניסת שבת העירוב הכללי היה טוב, ואחר כך נפסל באמצע שבת [מחמת שנקרע חוט, או שהגיע גוי שהיה בדעתו לבוא], ובאופן זה בשעת התנאי היה עירוב כללי ולא חל הפנימי, יוצא ששניהם אינם כשרים. משא"כ אם מזכה לכולם ועושה שיחולו שניהם, אם נפסל אחד הרי השני קיים לפחות בשטח הפנימי.

נפתחה בס"ד ההרשמה לקורס עירובין למעשה מחודש אייר עד אב - לרכוש ולדעת לעשות עירוב שיעור פעם בשבוע, בליווי מצגת מהשטח, ודפי סיכום עכשיו בטל : 055-678-3323 / 05484-83320

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת אחרי מות תשפ"ד

הקרבת והתפילה

תוכן

א' - הקרבן האבוד / א

ב' - התפילה האבודה / ג

ג' - השיבה תפילתנו כבראשונה / ה

מהותם של הקרבנות

והתשובה היא שאכן, "דָם שֶׁפָּךְ" - הוא באמת הרג בן אדם; והבן אדם הזה זה הוא בעצמו! הוא שפך את דמו שלו! כן, זו שפיכות דמים! הוא מאבד עצמו לדעת, וזה כבר עוון חמור ביותר.

אלא שאת זה בוודאי איננו מבינים - כיצד האיש הזה שפך את דמו שלו?

כדי לעמוד על ענין זה, תחילה עלינו להבין מהו קרבן; להבין את ההזדמנות המפוארת שניתנת לאדם כאשר הוא עולה לבית המקדש, שוחט את קרבנו, וזוכה להעלותו על גבי המזבח לה'. היודעים אתם מה קורה כאן? הוא לא מקריב בהמה; הוא מקריב את עצמו. הקרבת הקרבן היא תהליך שבו אדם מקריב את עצמו לה'.

השאלה הגדולה

עלינו לדעת שבימי קדם, אנשים לקחו את העניינים ברצינות, וזו היתה שאלה שהעסיקה את הצדיקים: "בְּמָה אֶקְדֵּם ה' אֶכֶף לֵאלֹהֵי מְרוֹם?" (מיכה ו, 1) - כיצד אוכל לבוא לפני ה' ולהביע את ההכנעה שאני חש מתוך הכרת הטוב אליו?

אכן, יתכן ושאלה זו אינה מטרידה אותנו, אבל עובדה זו לא מהווה מחמאה עבורנו... האמת היא שגם אנחנו אומרים לעתים קרובות מילים דומות לאלו: "מָה אֶשִׁיב לַה' כֹּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלַי?" (תהילים קטז, יב), אלא שאנחנו לא בכלל לא מתכוונים למה שאנחנו אומרים. אבל בימי קדם, אנשים באמת התכוונו למילים הללו.

הם המשיכו הלאה בשאלתם: "הֲאֵתָן בְּכוֹרֵי פִשְׁעֵי פָרִי בְטָנִי חֲטָאת נִפְשִׁי?" (מיכה שם פס' ז) אכן, הם

א' - הקרבן האבוד

שפיכות דמים מחוץ לעזרה

בפרשת אחרי מות אנחנו לומדים את הדין של שחוט חוץ, שהוא קרבן שנשחט מחוץ לעזרה. מה היה שם? יהודי לקח קרבן, בהמה תמימה אשר אין בה מום, שראויה להיקרב על גבי המזבח והוקדשה לשם כך, ובמקום לשחוט אותה בעזרה, "אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד", כפי שמצווה התורה, הוא שחט אותה בירושלים, מחוץ לעזרה.

ומה אומרת על כך התורה? "דָם יִחָשֵׁב לְאִישׁ הָהוּא, דָם שֶׁפָּךְ, וְנִכְרַת הָאִישׁ הָהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ" (ויקרא יז, ד). עונשו של האיש הזה הוא כרת, אולם התורה מתבטאת שהוא 'שפך דם' - והדבר הזה דרוש ביאור.

שהנה, למרות שהוא אכן שפך את דמה של בהמה זו ללא כל צורך - ולא סתם בהמה, אלא בהמה שהיא קרבן, שיש עליה קדושה - אבל איך אפשר לקרוא למעשה שלו "שפיכות דמים"? בסך הכל הוא הרג כבש או פרה. זהו לא רצח! גם אם הדבר נעשה ללא כל צורך, ואפילו אם זה נעשה באופן אכזרי - למרות שבוודאי אין זה נכון לעשות כן - אף אחד לא יאמר שזוהי שפיכות דמים! אולם התורה אומרת כי "דָם יִחָשֵׁב לְאִישׁ הָהוּא" - על האיש הזה מוטלת אשמה של שפיכות דמים. הוי אומר, המילים "דָם שֶׁפָּךְ" מתייחסות למעשה רצח.

קשה להבין זאת. רצח? אכן, הוא אכן עבר על מה שצוותה התורה "וּשְׁחָטוּ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד", אבל איך אפשר לקרוא למעשה שלו בשם "שפיכות דמים"? הרי הוא לא הרג איש!

מבין מה עומד לקרות כעת, ומצופה ממך לרומם את שכלך, את מחשבותיך, לפסגה הנשגבה של הקרבה עצמית. הקרבן הזה עומד לקרב אותך לה'. 'קרבן' הוא מלשון קירבה - אתה מקרב את עצמך לה' להרגיש שאתה שייך לו. אבל לא רק את נאמנותך ואת הערכים שלך אתה נותן לו, אלא חלבך ודמך - בשרך ממש - שייך לו. וכעת אתה מוכן לחוות את זה!

אתה מרים את כלי השרת, את הסכין הקדושה, וחותר את הגרון - והדם פורץ החוצה; הדם הזה פורץ מהגרון שלך! אתה מרגיש כיצד ה"שני סימנים" שלך נחתכים, ודמך פורץ החוצה.

"זה אני. זה מה שאני רוצה. הקב"ה לא מרשה לי, אבל זה מה שאני רוצה". אתה מצטמרר מרוב התרגשות! איזו חוויה ומטלטלת! "דמי הוא זה שנשפך כעת!"

דמך נזרק על המזבח

והכהן עומד שם עם המזרק, תחת בית השחיטה שלך, ומקבל את דמך בכל שרת. "זהו הדם שלי! מה הוא עומד לעשות כעת עם דם-החיים שלי?"

הכהן פוסע לעבר המזבח ומזה מהדם על גבי קרנותיו. הדם שלך! פירושו של דבר הוא: "השי"ת - זה שלך. אני מוסר לך את חיי!"

השלב הבא הוא ההפשט: לוקחים את הבהמה ומפשיטים את עורה - כעת הבהמה דומה במעט לגוף האדם - ולאחר מכן מנתחים אותה, ומתחילים להעלות את האיברים, אחד אחרי השני, על גבי המזבח. לא את כולם בבת אחת; מעלים כל איבר ואיבר בפני עצמו ושורפים אותו באש המזבח, כדי להראות לה' את גודל הכרת הטוב שלנו אליו, לא רק עבור החיים בעצמם, אלא עבור כל חלק וחלק מחיינו. "ריבונו של עולם, נתת לי יד, אז הנה, אני מקריב לך את ידי. נתת לי רגלים, למשך זמן רב כל כך, ואני מחזיר לך אותם מתוך הודיה".

או ווה! איזו חוויה מטלטלת! עצם המחשבה על כך גורמת לנו להצטמרר מרוב התרגשות! החלבים והאיברים הללו שנשרפים על גבי המזבח - זה אתה! בעוד האש מכלה את הקרבן ומעלה אותו בעשן כלפי מעלה, אתה מבין שהעשן הזה הוא למעשה העשן שלך, של גופך.

אתה מקריב את כל גופך כליל לה'. עשנך עולה מעלה מעלה לה', וה' מריח את ריח הניחוח הזה, הוא שואף פנימה כביכול את הניחוח המתוק, ויש לו נחת

ידעו שמן הראוי להקריב את עצמם או את בניהם. הם לא הסתפקו בפחות מבשרם ודמם. הדבר היחיד שאפשר לעשות הוא להחזיר לקב"ה את מה שנתן לך; להקריב לו את עצמך.

ואל תחשבו שזהו דבר טיפשי וברברי. למה שלא נעשה כך? זה נתפס כמעשה ברברי רק עבור אלו שמנותקים מהאמת של החיים. האמת של החיים היא שיש בורא לעולם, והוא נתן לך כל כך הרבה. והדרך הכנה ביותר לבטא את ההרגשה שאנחנו חייבים לו הכל - לא רק את ההיבטים השונים בחיינו, אלא את החיים בעצמם - היא בכך שנקריב את עצמנו אליו.

כך נאה ויאה

עד כמה שאמירה זו נשמעת איומה ונוראה לאוזניים המודרניות שלנו, עלינו להבין שמבחינה שכלית זו הדרך הנכונה; נהנית מששים, שבעים שנות חיים, כמה שזה לא יהיה, אבל במוקדם או במאוחר, החוב המצטבר של הכרת הטוב לבורא יתברך שהעניק לנו את חיינו, דורש מאיתנו להיות מוכנים להחזיר לו את החיים הללו. מן הראוי היה שנהיה מחויבים להקריב את עצמנו כקרבנות לה', כביטוי המהותי של הכרת הטוב.

אלא שלמרבה המזל, אין זה רצון הקב"ה. וכך אכן אמר ברחמי העצומים, כאשר ציווה: "אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנֶּעֱר וְאֶל תַּעֲשֵׂ לֹא מְאוּמָה" - בכך הוא ציווה אותנו: אל תפגעו בעצמכם. תחת זאת תקחו "אֵיל אֲחֵר", ותקריבו אותו תחתכם.

ולכן, כבר מראשית ימי אומתנו הקרבנו לא את עצמנו אלא כבשים ופרים; והתכלית היתה - להראות את נכונותנו למסור את חיינו למען השי"ת. הקרבת הקרבן נועדה להיות ביטוי חילופי לשחיטה בפועל של האדם בעצמו. שוחטים צאן או בקר, והדם נזרק על גבי המזבח, כאומר: "ריבונו של עולם, אני מחזיר לך את עצמי!"

שלוחי דידן

זהו הטעם שלפני הקרבת קרבן, הבעלים צריך לסמוך את ידו על הקרבן, כמו שכתוב "וְסָמַךְ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁ קֶרְבָּנוֹ" (ויקרא ג, ח). ענין הסמיכה הוא מינוי שליחות, וכפי שמצינו במשה רבינו שסמך את ידו על ראשו של יהושע, ובכך מינה אותו להיות שליח, כך האדם ממנה את קרבנו להיות שלוחו להיות מוקרב לה' תחתיו.

אתה עומד כעת בעזרה יחד עם הכבש שלך, ומכין את שכלך לחוויה האדירה שאתה עומד בפתחה. אתה

זה לא מקרב אותך לה'. האיש הזה בזבז לריק הזדמנות אדירה שניתנה לו.

איזה דם הוא שפך אם כן? את דמו שלו. הוא איבד בידיים את ההזדמנות למלא את ייעודו בחיים, ולכן "דָם יִקָּשֶׁב לְאִישׁ הַהוּא" - מי שאיבד את ההזדמנות האדירה הזו, את החוויה העוצמתית הזו של השתעבדות מוחלטת לה' בכל חייו ובכל גופו - "דָם שָׁפַךְ" - הוא חייב כרת, שכן הוא שפך את דמו שלו.

המטרה שבעבורה הדם זורם כעת בוורידך היא כדי שתעשה משהו עם עצמך בעולם הזה. ואם אתה לוקח הזדמנות להשיג שלמות הנפש ומשליך אותה לאשפה, אתה הורג את עצמך; אתה שופך את דם החיים שלך.

ב' - התפילה האבודה

קרבן התפילה

תפיסה זו של "דָם שָׁפַךְ" מהווה לימוד חשוב עבורנו, לימוד חשוב ביותר. כי למרות שכיום אין לנו את ההזדמנות הזו - אין לנו קרבנות, ולכן אין ביכולתנו להשיג בדיוק את קרבת האלקים הזו שהם השיגו - עלינו לדעת כי יש לנו דבר אחר במקומו. "תפילות כנגד תמידים תיקנום" (ברכות כו, ב) אומרים חז"ל, "תפילה במקום קרבן" (שם עמוד א).

"זה מה שאני מבקש מכם", אומר לנו הקב"ה. "וְתַפִּלַּת יִשְׂרָאֵל רְצוֹנוֹ" (משלי טו, ח) - הקב"ה מחבב את תפילותינו כמו קרבנות. כלשון הזו אנו מוצאים אצל קרבנות: "לְרַצְּנֶכֶם תִּזְבָּחֶהוּ" (ויקרא יט, ה) - זהו רצון ה'. הוא רוצה שבני אדם יקריבו לו קרבנות של תפילה, כי בכוחה של התפילה להיות אחד ההישגים הגדולים של האדם בעולם הזה, כמעט כמו 'תווית הקרבן' בעצמה!

לכן הגמרא מתארת את התפילה כאחד ה"דברים העומדים ברומו של עולם" - מילים שעומדות ברום העולם - פירוש, זהו דבר נאצל ומרומם ביותר, הגבוה שבגבוהים. כלומר, אם אנחנו מדברים על מעשים טובים, על הזדמנויות להגיע להישגים גדולים בעבודתנו בעולם הזה, לא צריכים ללכת רחוק, כי אפשר למצוא את זה בסידור התפילה. אלא ש"בני אדם מזלזלין בהן" (ברכות ו, ב).

שפיכות דמים בבית הכנסת

כבר אמרתי את הדברים בעבר, שמה שאנחנו עושים לתפילה שלנו בזמנינו זה מחלה, זה סרטן. זהו

רוח מנאמנותם של בני עמו, אשר מבקשים לעבוד אותו בגופם.

עלילות הדם של שופכי הדמים

כיום איבדנו כיוון מבחינת חוסר ההבנה וההערכה שלנו במשמעות של להיות קרבן. אנחנו מושפעים מכח התעמולה של כותבים גויים ועמיתיהם היהודים הנבערים, שמזלזלים בערכם של הקרבנות לטובת דברים הרבה יותר 'נאצלים' ו'מרוממים' של הדת שמתיימרת להחליף את היהדות. "היהדות", כך הם טוענים, "היתה דת של הקרבה, של שחיטה, דת של דמים".

אבל מה הם עושים באלפיים השנים האחרונות? הם שוחטים יהודים כמו בקר. 'דת האהבה' שמוקיעה את רעיון הקרבנות, עסקה בשחיטת יהודים או בכריתת ראשיהם עם גרזנים. אבל לשחוט בהמה לאלקים במקדש? חלילה וחס! זה ברוטלי; זה איום ונורא. זה גם ומיושן.

העולם שלנו כל כך הורעל על ידי השקפה זו, עד שגם אנחנו הספקנו לשכוח את התועלת הגדולה שבעבודת הקרבנות. ערכן וחשיבותן של הקרבנות נעלמו מעינינו של היהודי בן זמננו - כלומר היהודי שומר התורה בזמן הזה, גם כזה שמתגורר בויליאמסבורג.

אבל אצל היהודים של פעם - ואנחנו מצפים לשוב לתקופה זו - הקרבת קרבן היתה חוויה בלתי נשכחת, חוויה שמי שעבר אותה פעם אחת, מעולם לא חזר להיות כפי שהיה קודם לכן, כי הוא ידע שהוא מסר את עצמו לגמרי לבורא יתברך. הוא כבר אינו אותו בן-אדם.

לבכות על דם שנשפך

כך היה צריך להיות אצל האיש הזה מפרשת השבוע. כך זה היה אמור להיות, ובסוף - כלום. היתה לך בהמה תמימה הראויה לקרבן, הקדשת אותה, וכעת אתה מוכן לחוויה האדירה שבה תקריב את עצמך לבוראך על גבי המזבח. אילו רק היית מכניס את הבהמה הזו לעזרה, והיית רואה כיצד היתה נשחטת כדת וכדין, חייך היו משתנים. חוויה זו היתה מביאה לשכלך עילוי הגדול, עילוי שהיה מלווה אותך כל חייך.

אבל אתה לקחת את הקרבן הזה ושחטת אותו מחוץ לעזרה, ובכך הוא התבזבז במאת האחוזים. הקרבן נאסר, והופך לחסר תועלת. זה כבר לא קרבן,

כל עיסוק הוא טוב יותר מאשר לדבר אל הקיר. מי שעומד ואומר את המילים, הוא בוודאי אדם מאמין.

ואשר על כן עלינו להבין את מאמר חז"ל: "כשאתה עומד להתפלל, דע לפני מי אתה עומד" (ברכות כח, ב), כי במבט ראשון נראה כי הציווי הזה הוא מיותר לחלוטין. מה הפירוש "דע לפני מי אתה עומד"? האם אינני יודע זאת כבר? הלא כל ילד וילדה יודעים שהם מתפללים לה'!

אבל האמת היא שלא, איננו יודעים, שכן "דע" אינו מתייחס לידיעה שכלית, אלא ל"דעת" - כלומר לחיות את הידיעה באופן חי ומוחשי.

תפילה של דעת

מכאן נובעת חשיבותה של התפילה. יש טעות נפוצה; אנשים חושבים שמטרת התפילה היא להשיג ולקבל כל מיני דברים - בריאות, פרנסה, שידוך, זרע של קיימא, וכל דבר אחר. אבל זה לא נכון. כלומר, זה נכון, אבל זה החלק הטפל, זו תועלת צדדית. המטרה העיקרית וההישג הראשי של התפילה הוא לקנות דעת - הכרה מוחשית בהשי"ת. זו הסיבה שאנחנו מתפללים שמונה עשרה. למען האמת, זו הסיבה שאנחנו בכלל זקוקים לדברים כאלו ואחרים מלכתחילה - לשידוך, לרפואה, לפרנסה, ולכל דבר אחר - כדי שנתפלל, ובכך נזכה לדעת.

הפירוש של "כשאתה עומד, דע לפני מי אתה עומד" הוא, שכאשר אתה נעמד להתפלל, הכן מראש תכנית כיצד לנסות לדעת לפני מי אתה עומד. נסה לצייר במחשבותיך שהקב"ה עומד לפניך ממש, ומאזין בקשב רב לדבריך.

האם אני מדבר אל הקיר?

זה לא קל. המסילת ישרים (פרק יט) כותב "כי זה הוא היותר קשה שיצטייר בלב האדם ציור אמיתי, יען אין החוש עוזר לזה כלל". אדם עומד על יד הקיר ואומר מילים, בעוד שהוא אינו רואה מולו שום דבר.

אבל מי שמשקיע בזה, וממשיך לנסות עוד ועוד, הרי שכעבור זמן מה יכול האדם לקנות את המבט הזה, שקב"ה נמצא שם, ממש מולו, ומאזין לדבריו.

מכאן נובעת חשיבותן של המילים "כי אתה שומע". אתה! אתה שומע! אתה באמת שומע! **אנחנו** אלו שלא שומעים! **אנחנו** לא מאזינים בשום לב למה שאנחנו אומרים, אבל ה' תמיד שומע ומאזין.

אחד הכישלונות הגדולים של החיים היהודים כיום - הטרגדיה שבה יהודים טובים, בני עליה שמקדישים את חייהם לעבודת ה', ועם זאת, אינם מנצלים את ההזדמנות הגדולה - אחת ההזדמנויות הגדולות ביותר שהחיים מזמנים לנו - הלא היא ההצלחה הגדולה שבאה לו לאדם באמצעות עבודת חיים של תפילה.

כמה חבל! כי מי שמתפלל מבלי להבין מה התפילה יכולה לעשות עבורו, מבזבז חלק נכבד מחייו. הוא דומה ליהודי ששוחט קרבן מחוץ לעזרה; בכל יום הוא מבזבז את קרבנות התפילה. הוא עושה את כל הפעולות; זה אמנם נראה כמו תפילה, אבל זו אינה תפילה. זהו "דָם שֶׁפָּךְ", כי הוא נעמד כל יום לתפילת שחרית, תפילת מנחה, תפילת מעריב, אבל מה הוא מקבל מכך? הוא מחמיץ הזדמנויות כל הזמן! ומשכך, זו צריכה להיות אחת השאיפות הגדולות ביותר שלנו: להשיב את התפילה למעמדה הראוי.

שנה שלמה של תפילה

אכן, לא נוכל לעשות זאת בלילה אחד, שכן מדובר במשימה גדולה. לפני הכל נצטרך ללמוד את משמעותן של המילים. בנוסח התפילה יש דברים עמוקים, שראוי ללמוד אותם היטב. נוסח התפילה הוא אחת ההזדמנויות הגדולות של החיים, אלא שאם אנחנו רוצים לעשות בו שימוש, עלינו להכיר אותו.

אגב, הייתי רוצה לעסוק באריכות בנוסח התפילה, אבל אני יודע שזה ישעמם אתכם. הייתי רוצה לעסוק בזה במשך שנה שלמה - שנה שלמה, רק על הנושא הזה. הכל רשום אצלי בכתובים; זהו אחד מתחומי ההתמחות שלי.¹

נוכל לקחת כל מילה בסידור וללמוד אותה לעומק - וזה יהיה שווה כל דקה. אבל לא על זה אני מדבר כעת. את הפרטים, את המילים - נשאיר לפעם אחרת, וכעת נעסוק בהישגים הכלליים יותר שניתן להשיג על ידי התפילה. נבהיר לעצמנו חלק מההזדמנויות שמזמנת עבורנו התפילה; הזדמנויות, שמי שמתעלם מהן, הרי ש"דָם יִתְשֵׁב לְאִישׁ הָהוּא", כי הוא מאבד בידים את אחת ההזדמנויות הגדולות ביותר בחייו.

איזוהי 'ידיעה'?

והנה, כל מי שנעמד להתפלל 'שמונה עשרה', בוודאי מאמין בקב"ה. אין כל ספק בכך! אחרת, הוא היה מוצא משהו טוב יותר לעשות עם הזמן שלו, שכן

1. הערת העורך: אכן, הרב זצ"ל הדפיס את ביאוריו לתפילה בספרו באנגלית "הללי נפשי" (Praise My Soul), ולאחר מכן הודפס בלה"ק בשם "תפלת אביגדור".

אז מה עושים האדוקים מביניהם? יש להם שורה ארוכה של גלגלים כאלה, והם הולכים הלך ושוב - ותוך כדי שהם מתבדחים ומדברים עם עמיתיהם הנזירים, הם מסובבים את הגלגלים שוב ושוב, וכך, תפילה נוספת יורדת אל השד-אל שלהם. הגלגלים לא עוצרים אף לא לשניה אחת, כי מדובר ב'מתפללנים' מומחים ביותר; הם ממשיכים ללכת הלך ושוב, ובכל פעם הם מסובבים את הגלגל עוד ועוד. זו הצורה של תפילה מתוך הרגל. ואיזו טרגדיה היא זו כאשר אנחנו מנסים לחקות את זה, להבדיל.

עוד ועוד דעת

אבל מי שחי בגישה הפוכה, אזי בכל פעם שהוא מתפלל, הוא מחליט שהוא הולך לקחת אתו לפחות משהו מההזדמנות הזו. ולכן, בכל פעם הוא מתרגל את הענין הזה וחושב כיצד הוא באמת עומד לפני השכינה. כשהוא אומר את המילה 'אתה', הוא מנסה לדמיון מה הפירוש 'אתה' - 'אתה' פירושו אתה. אנחנו מדברים עם מישהו.

וככל שחולפים הימים והחודשים, הוא זוכה יותר ויותר להישג הגדול של 'דעת ה'". לזה התכוון התנא כשהמריץ אותנו ואמר: "כשאתה מתפלל" - 'אנא', כך אמר, 'אנא אל תבזבז את ההזדמנות הנהדרת הזו של התפילה'. "דע לפני מי אתה עומד" - 'תעשה משהו עם התפילה הזו; תקנה עוד קצת דעת במי שמולו אתה ניצב'.

בכל תפילה אנחנו קונים יותר ויותר דעת במי שמולו אתה עומד. שחרית אתה אוחז כאן, במנחה קצת יותר גבוה, ובמעריב, קצת יותר. למחרת, אתה מתחיל מהמקום שבו הפסקת. זה כמו ליטוש לנשמתך; מתחילה אתה מנקה את הלכלוך שמכסה את המראה של הנשמה, ולאט לאט מתחילה נשמתך להיות זכה ומבריקה (חובות הלבבות, שער חשבון הנפש פרק ד). ולבסוף, הדעת מתחילה לחדור פנימה, ומאירה אל תוך הנשמה.

ג' - השיבה תפילתנו כבראשונה

עבודה זרה בימינו

כידוע, שער הבטחון מספר חובות הלבבות נחשב למקור מרכזי להבנת הסוגיא הגדולה של הבטחון, ושם הוא כותב שחובה גמורה לעבוד על קניית מעלה זו. מדוע? כי אדם שמעולם לא עבד על בטחון, הוא עובד עבודה זרה; כך כותב החובות הלבבות. ומדוע?

מילים ששוות זהב

יש לנו אוזן קשבת אצלו. "כי אתה שומע תפילת עמך ישראל ברחמים", אלא שעלינו לעמול כדי לקנות את המבט הזה. זה לא יקרה לבד. צריך לומר "אתה שומע! ריבונו של עולם! אני לא מדבר אל הקיר וגם לא אל הסיידור! אתה שומע אותי! אתה מקשיב לי! אני באמת מדבר אליך!"

ואז הקב"ה אומר: "כך אתה אומר? אתה חש את זה באמת ובתמים? אם כן, אני אעזור לך להרגיש שאני שומע אותך. אני אעזור לך. ובכל תפילה - אני אעזור לך עוד ועוד". נמצא שמילים אלו: "כי אתה שומע", הם מכרה זהב של דעת.

זהב לכל דורש

האמת היא שמילה זו - "אתה", בפני עצמה, בכל פעם שאומרים את המילה "אתה" בתפילה, היא מכרה זהב. כמה טוב היה אילו היינו יכולים להקדיש זמן רב, רק למילה הזו בלבד. לעצור בכל "אתה" ולחשוב: "'אתה'?! מנין לי עזות הפנים לפנות אל הבורא יתברך בלשון 'אתה'?! איזו תוצפה! איזו מילה מבהילה. אבל הוא מרשה לי, כי אני הבן שלו". אתה הבן שלו, את הבת שלו, ולכן מותר לכם לפנות אל השי"ת במילה "אתה". צריך להקדיש זמן למחשבה זו.

אל תמלמל את המילה הזו ללא כל מחשבה. אתה! אתה! זוהי מילה אדירה, מילה רבת-עוצמה. 'רבת-עוצמה' כלומר שבכוחה לתת לך ראש חדש, לתת לך דעת.

ברגע שמתרגלים לזה, כל מילה הופכת לזכות גדולה, לתענוג של ממש, כמו ללקק דבש. זוהי תחושה נפלאה, תחושה של קורבה ודביקות, כמו של אדם המשוחח עם ידיד נפשו.

תפילתם של הטיבטים

אלא שמה קורה בפועל? אנחנו לא מקשיבים למילים שאנחנו אומרים, וזה בזבז, זו טרגדיה. כח ההרגל מקהה את חושינו, ואנחנו מסתפקים בצורת תפילה טיבטית.

סיפרתי לכם פעם על התפילה אצל הטיבטים. הם כותבים את כל תפילותיהם על גבי מגילה ארוכה, אותה הם כורכים סביב ציר המחובר לגלגל משומן. הנזיר מסובב את הידית, והגלגל מסתובב לו פעמים רבות. כל סיבוב כזה של הגלגל, נחשב כתפילה אחת. כל סיבוב הוא כמו "והוא רחום" ארוך, והתפילה יורדת הישר אל 'גן העדן הטיבטי'.

כורע בבורך

אחרי המילה "אתה", כעת אנחנו מגיעים למילה הבאה בחשיבותה בשמונה עשרה; מילה שבדרך כלל מופיעה יחד עם המילה "אתה": "ברוך".

ברוך! מה פירוש המילה "ברוך"? אז אנחנו אומרים שהפירוש הוא "מבורך", אבל ביסודו של דבר, "ברוך" הוא מלשון "בָּרַךְ" - "אנחנו כורעים לפניך ברך". הוי אומר, "ברוך" הוא "מי שבפניו אנחנו כורעים ברך".

כשאנחנו מרגישים כנועים מרוב הכרת הטוב, מה אנחנו אומרים? "תודה, תודה, תודה". זה כל מה שאנחנו יכולים להגיד. מה עוד אפשר לומר לקב"ה? ולכן אנחנו מפרשים "ברוך" כ"מבורך" - כי כל הברכות שלנו הם ממנו יתברך - אבל למעשה פירושו הוא "אני כנוע בפניך, משום שאתה נותן לי מה שאין ביכולתי לגמול לך עליו". כלומר, אנחנו כנועים וכפופים לגמרי לפניו ית' מחמת ההכרה שהוא הוא המקור לכל ברכותינו.

מתנת השפיות

כאשר אתה אומר, למשל, את המילים "אתה חונן לאדם דעת", אתה מזכיר לעצמך שלולא הקב"ה היית אדם בלתי שפוי. אל תחשוב: "אני שפוי - כך נולדתי. מדוע שלא אהיה שפוי?" שום דבר לא מוכרח להיות. מחלות נפש הוא דבר מאוד שכיח ח"ו; חלק גדול מהחברה סובלת מזה, בין אם הם מאושפזים ובין אם לא. אנשים ונשים רבים כל כך אינם יכולים להתחתן בגלל כל מיני מוזרויות נפשיות שמהם הם סובלים; וחיהם הם חיי סבל. אנשים רבים כל כך אינם מסוגלים להתפרנס, כי הם לא מצליחים להתאים את עצמם לאחרים.

שפיות היא מתנה נפלאה! אתה לא שפוי במאת האחוזים? תשעים וחמש אחוז זה טוב מאוד. "ברוך אתה ה'" - אני כורע ברך לפניך ה', על כל רגע ורגע שבו אתה חונן אותי בדעת. וככל שאתה מודה לו על כך, ככל שאתה חושב על כך יותר כשאתה אומר את המילים "ברוך אתה ה' חונן הדעת", כך אתה מנצל יותר ויותר את התפילה למען תכליתה.

כפופים ובריאים

ככה זה בכל הברכות כולן. "ברוך אתה ה' רופא חולי עמו ישראל". "תודה לך ה' על הבריאות שנתת לי!" האם אנחנו מבינים כמה מאות אלפי מצבים מורכבים מתבצעים בגופנו מדי יום ביומו? וכל אחד מהם הוא נס של ממש.

כי הוא הרי חושב שהעולם מסתדר גם בלעדי ה'; ממילא הוא עובד עבודה זרה.

לאיזו עבודה זרה הוא סוגד? לאלהים אחרים ששמים "טבע". או לאלהים אחרים ששמים "אני בעצמי". או לאלהים אמרים ששמים "תואר אקדמי", או הרופא, או התרופה, או השוטר. מה שזה לא יהיה, מי שאינו עמל להשיג את מעלת הבטחון, את ההבנה שכל מה שיש לי וכל מה שאני צריך, וכל מה שאני חושב שאני צריך, מגיע רק מ"אתה" - הוא פשוט עובד עבודה זרה.

ומתי תעבוד על מדת הבטחון? אף פעם. אם תלמד את שער הבטחון - טוב מאוד; אבל כמה אנשים עושים את זה? חובות הלבבות אינו לימוד קל. וגם מי שכן לומד את זה - זה לא מספיק, כי צריכים גם לעבוד על זה.

בטחון על ידי תפילה

היכן אנו עובדים על כך בתדירות הגבוהה ביותר? בתפילה. זו מהותה של התפילה - בטחון. להפנים שהקב"ה הוא המקור לכל הצרכים והבקשות שלך. את זה אנחנו מפנימים דרך התפילה. למה אתה מבקש ממנו את עזרתו? למה אתה מבזבז את זמנך בבית הכנסת? לך תעבוד! לך לרופא! לך לשדכן!

והתשובה היא, שהוא השדכן והוא הרופא והוא זה שיגמול לך על השתדלותך. בוודאי שעליך לגשת לרופא. אתה גם צריך להתקשר לשדכן, אבל יחד עם זאת עליך לדעת שהכל הוא אך ורק הקב"ה. הוא לבדו ה"א-ל-עֶלְיוֹן", והוא זה שמושך בכל החוטים.

למעשה, אנחנו נמצאים הרחק הרחק מתפיסה זו, אבל לזה נועדה התפילה - כדי להשיג דעת ובטחון. כי גם מי שנמצא הרחק הרחק למטה, והוא עדיין אינו בעל בטחון; הוא אפילו לא יודע בעל פה את שבעת הסיבות שמהוות בסיס למדת הבטחון, שמונה החובות הלבבות(פרק ג-ד) - אבל מי שקורא לה' לעזרה, הפעולה החיצונית הזו גורמת לו להרגיש שה' הוא זה שיכול לעזור לו.

עצם העובדה שאתה מבקש מה', ואתה עושה זאת מתוך כוונה להשיג בטחון על ידי זה, משנה אותך. בקשה, הודיה, שוב בקשה ושוב הודיה - בכך אתה מתחיל לטפס על סולם הבטחון. לאט לאט אתה קונה בנפשך את המבט הזה שהשי"ת הוא האחד והיחיד, ורק ממנו מגיע כל מה שיש לנו.

או עם סכין בגרב. בכביש יש מטורפים של ממש, ואפילו על המדרכה אנחנו לא תמיד בטוחים. תחשוב על כך כשאתה אומר "ברוך" בסוף שמונה עשרה.

מחזירים לתפילה את גדולתה

עלינו לעשות שימוש נכון בכל אחת ואחת מברכות תפילת העמידה. מה שאמרתי לכם כעת זה רק ראשי פרקים - יש כל כך הרבה עוד על מה לחשוב, כל כך הרבה ברכות. אלא שעלינו להפעיל את שכלנו ולחשוב ולחשוב. ככל שנתרגל את זה שוב ושוב, יום אחרי יום, תפילה אחרי תפילה, הדברים חודרים אל ראשנו האטום. "ברוך", "ברוך", "ברוך" - אני כורע ברך עוד ועוד בפני הנותן. "אתה", "אתה", "אתה" - בפניך! אני מדבר אתך!

אחרת, אנחנו מבזבזים את החיים. יום אחרי יום, בוקר צהרים וערב, אנחנו מדקלמים מילים סתם כך, במקום לנצל את ההזדמנויות הנפלאות הללו; זה נקרא "דָם שֶׁפָּךְ". זה שווה לשחוט חוץ, כי אנחנו לוקחים את מה שיכול היה להיות ההישג הגדול ביותר, ומבזבזים את זה על לא כלום.

לעומת זאת, אם נכיר בגודל ההזדמנות הזו ונתפלל לה' כראוי, נדלה מליבנו גדולה אינסופית. איננו זקוקים ללכת ולחפש את הגדולה ולהחדירה אל ליבנו - היא כבר נמצאת שם! יש בתוכנו אוצרות אינסופיים של כוח רוחני. האמונה - שהיא "אתה", והבטחון, שהוא "ברוך", קבורים בתוך נשמותינו, אלא שמוטל עלינו לעשות שימוש בהזדמנות האדירה שהתפילה מזמנת לנו.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

לגדול על ידי התפילה

העוון של שחוט חוץ הינו חמור כל כך, משום שיש בכך החמצת הזדמנות להשיג את הגדולה של קרבת אלקים. בדומה לכך, אם נחמיץ את ההזדמנות שניתנה לנו מדי יום בתפילתנו, תהיה זו טרגדיה גדולה. השבוע נקדיש בלי נדר דקה אחת מדי בוקר ונכין את עצמנו להזדמנות הגדולה הזו, ונשנן בראשנו את היסודות הגדולים של "ברוך" ושל "אתה". בכל לילה, נקדיש דקה נוספת לחשוב על היום שעבר עלינו, ונבחן את עצמנו - האם ניצלנו כראוי את ההזדמנויות הללו שניתנו לנו.

כדאי מדי פעם להציץ בספרי רפואה העוסקים במחלות למיניהן. ישנן מחלות רבות כל כך שעולם הרפואה אינו מסוגל לרפא. מחלות קשות וכאלו שאינן, אבל בכל כך הרבה מהן, הגורם למחלה אינו ידוע. תסמונת פלונית ותסמונת אלמונית - שמות יש להם בשפע, אבל הם אינם יודעים מהו הגורם למחלה, וכיצד ניתן לרפא אותה. הם לא מציגים את הדברים כך, אבל אלו הן העובדות. מי שיקרא בספרי הרפואה, עיניו ייפתחו.

אז אם אתה בריא פחות או יותר, השתמש במילים אלו כדי להרגיש כפיפות ברך בפני מי שנתן לך את הבריאות. והתחנן בפניו שכך זה ישאר. אם אתה בריא, עליך לקוות שתישאר בריא, כי כל פינה מגופך היא מאוד פגיעה ח"ו. עליך לבקש מהשי"ת שכל הפרטים ימשיכו לפעול בהרמוניה מושלמת, כי חלק אחד מגופך - גם הקטן ביותר - שאינו מתפקד כראוי, יכול להפוך את החיים למרירים וקשים ח"ו. אתה זקוק לקב"ה שיעמוד לצידך כל הזמן וישמור על בריאותך. שום דבר אחר לא יעזור.

הודיה על תשובה

עליך להודות לה' גם על כך שעזר לך לחיות חיי תורה ומצוות - הן אם נולדת כזה, והן אם זכית לחזור בתשובה בהמשך החיים. כמה מהמכרים שלך, חברים מימי הנעורים - הלכו לאיבוד? אני חושב על עצמי, כשהייתי בן ארבע עשרה. היו לי חברים שאבדו; אבל הקב"ה הציל אותי, הוא שלח את הרבה'ס המתאימים. הוא שלח אותי לאירופה ללמוד בישיבה.

"ברוך אתה ה' הרוצה בתשובה" פירושו שאתה חושב: "ה', אני מודה לך על כך שעזרת לי לחזור בתשובה, ששלחת לי את הספרים הנכונים, את הרבה'ס הנכונים. זכיתי ב"ה להקים משפחה של בני תורה. יש לי אשה יראת שמים וילדים טובים ויראי שמים. תודה לך ה'!"

האויב מס' 1

אפילו העובדה שהצלחת לחצות את הכביש היום, ושום רכב לא פגע בך ח"ו. חשוב על כך לפני שתאמר את המילה "ברוך" בברכת שים שלום. כמה כבישים חציתי היום בבטחה? רק בדרך לתפילה היום חציתי אחד, שנים, שלושה. ואתמול? כמה כבישים חציתי במשך היום כולו? יותר מכפי שניתן למנות בשתי הידים.

אגב, בימינו, הכבישים הפכו לאויב מס' 1 - יותר מהכייסנים, יותר מאלו שמסתובבים עם אקדח בכיס

זה, כי הם חוששים מפני אלו שמשלמים ותורמים למשכורת -

שאלה:

אבל -

תשובה:

שקט. תן לי לדבר עכשיו. אתן לך הזדמנות לעשות זאת בפעם אחרת. ה"רבנים" הללו חוששים מפני האנשים שמשלמים ותורמים למשכורת שלהם. אני לא מקבל מכם שום משכורת, אז לכן אני יכול לומר לכם דברים כהווייתם. מזלכם שבאתם לכאן היום - כך תזכו פעם אחת בחיים לשמוע קצת דברי אמת. כשהיו לעם ישראל נביאים, הם אמרו לנו את האמת. אבל בימינו יש אנשים שנוהרים אחרי שקרנים - חלקם אפילו עם זקנים ארוכים - שאומרים להם את מה שהם מעוניינים לשמוע. אבל אני לא אומר לכם את מה שאתם מעוניינים לשמוע, אז תקשיבו לי. חורבן היטלר נשלח על ידי הקב"ה כעונש. אכן, צריך לבאר את הענין הזה באריכות, וזה לא אפשרי כעת, כי הזמן כעת מיועד לשאלות קצרות בלבד. אבל הסיבה שבגללה גרם הקב"ה להשמדתם של ילדים, שווה לזו שבגללה הוא גרם להשמדתם של מבוגרים, ואת הסיבה הזו נבאר בלי נדר בהזדמנות אחרת.

אני יודע שיש אנשים שכוועסים עלי. פעם דיברתי על הנושא הזה, ולאחר מכן התקשר אלי יהודי שבנו חזר באוזניו על הדברים שאמרתי. האיש הזה היה סוג של פליט מאירופה. הוא היה ילד קטן בזמן שהשואה התרחשה באירופה, והוא מעולם לא למד הרבה בין כה וכה. הוא התקשר אלי, כולו שוצף וקוצף. "בוא אלי הביתה", אמרתי לו, "אם תרצה, אקדיש לך מעט זמן ואסביר לך את הנושא".

אבל הוא סירב. "אני לא אקשיב לרב אמריקאי", אמר. אצלו בבית הכנסת יש רב, שפרנסתו תלויה בחמישה עשר-עשרים יהודים שמגיעים להתפלל אצלו, ולכן הוא אומר להם את מה שהם רוצים לשמוע. אבל אני לא מעוניין להתפרנס מאף אחד, ולכן אני יכול לומר את האמת.

אז אם אתם רוצים לשמוע את האמת, לא נוכל לעשות זאת כעת, כי זה נושא שנדרש לו זמן, ולא נוכל להקיף אותו כראוי במסגרת זו. נצטרך להגיע בשעה מוקדמת יותר, ואני אתחיל לפי הסדר. נעבור מנקודה אחת לבאה אחריה. ואז תוכלו להתקיף אותי בכל השאלות שרק תרצו.

שאלה:

איך הרב מבין את העובדה שבשואה נרצחו תינוקות?

תשובה:

אתה שואל מדוע תינוקות נרצחו? למה אתה לא שואל מדוע מבוגרים נרצחו? זו אותה השאלה.

שאלה:

אצל המבוגרים אולי זה היה מגיע להם; אולי זה היה עונש?

תשובה:

אתה אומר שמבוגרים נרצחו בתור עונש? לא בהכרח. היו מבוגרים שנרצחו לא בגלל עונש. אז בכל מקרה יש פה שאלה.

בכל אופן, אם תרצה לקבל ממני הסבר מקיף על הנושא, אני מוכן לעשות זאת, אך לא כעת, כי יקח זמן להסביר את זה. אני מוכן להקדיש ערב שלם רק עבור הנושא הזה. ואני מוכן להתעמת אתך, כי לאנשים רבים יש תפיסה מוטעית של הנושא, ואיש מעולם לא תיקן אותם. למען האמת, יש "רבנים" מסוימים שמחזקים את הטעויות הללו כל הזמן.

מכאן נובעת הטיפשות הזו - לציין את יום השואה והגבורה. הפכו את האירוע הזה להתקוממות הרואית, והכל סובב סביב הגיבורים שלחמו בגטו וורשה; אבל זהו עיוות של כל נושא השואה. בכח התעמולה שלהם הם מסתירים את המסר האמיתי שהקב"ה ביקש להנחיל לנו על ידי השואה.

יש יהודי צעיר, תלמיד שלי, שעובד במוסד מסוים שעוסק בהפצת תעמולה בנושא. במסגרת עבודתו, ניתנה לו משימה לאסוף חומר עבור יום השואה והגבורה. ממש כעת הוא הגיע אלי וביקש רעיונות. אמרתי לו שכל הענין הזה הוא טיפשי; זה נוגד את האמת, כי כל המטרה של חורבן היטלר לא היתה אלא קריאה מאת ה' לשוב בתשובה - קריאה שלא נשמעו לה! ולכן, במקום לקבל את התעמולה של הציונים שמבקשים להפוך את האירוע הזה למפגן של גבורה ולחימה, עלינו לדעת שבמציאות, השואה ביטאה את החורבן שנגרם על ידי התבוללות, החורבן שנגרם על ידי עזיבת התורה. הקב"ה קרא קבל עם ועולם: "שובו אל דרך התורה". אבל ה"רבנים" הללו לא אומרים את

יו"ל ע"י ישיבת קיבוץ
'נר ישראל' אלעד

עניני הפרשה

שיעורו של מורינו הרב מאיר ישראל שליט"א

למה לא יאכל כזית ביום כיפור שחל בשבת לקיים מצוות עונג שבת, הרי איסור אכילה ביו"כ רק בככותבת

עיונים

והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור
לחדש תענו את נפשתיכם (ויקרא טו, כט)
מקשים העולם: לדעת ריש לקיש שחצי שיעור מותר מן התורה (ומא עג:) מדוע ביום כיפור שחל בשבת, לא יהיה חיוב לאכול כזית מדין 'עונג שבת' (לשיטת שהם חיוב מדאורייתא עיין יראים מצווה צ"ב. איז ערשיי סימן יד. ט"ז או"ח תע"ב ועוד) ששיעורו בכזית, ולא יתחייב מצד אכילה ביום כיפור ששיעורו בככותבת כדאיתא בסוכה (ו.) ויש ליישב בכמה אופנים:

א. מרן שר התורה זיע"ל (דעת נוטה אתו נ"ח) תירץ וז"ל 'הרי סעודת שבת מוכרח להיות יותר מכביצה כמשי"כ המגן אברהם ר"ס רצ"א עכ"ל. וסברתו שם, ששיעור כביצה חשיב רק אכילת ארעי. וכ"כ בשו"ת 'באר יצחק' (אבה"צ סי' ב.). אמנם בשו"ת הרשב"א (א, תריד) כתב בדעת הרמב"ם שסגי בכזית לסעודת שבת **דומיא דימים טובים דהיינו ראשון של פסח** דכתב ביה בערב וטאכלו מצות. והדק"ל. ע"ע משי"כ על רמב"ם זה הגרעק"א (שו"ע או"ח סי' תק"ע).

ב. בשו"ת 'צמח צדק' (או"ח סימן לו) תירץ וז"ל 'כיון דבהדיא אמרה תורה **תענו את נפשתיכם ביוה"כ** והיינו אף כשחל להיות בשבת, א"כ ביטלה התורה מצות אכילת שבת ועונג שבת כשחל בו יוה"כ, שהרי המצוה להתענות הוא הפך העונג מאכילה ושתיה... וביה"כ שחל להיות בשבת צוה הקדוש ברוך הוא דוק להתענות... וא"כ אין כאן שום מצוה שתדחה אף חצי שיעור לה"ל. מאחר שבשבת דיוה"כ בטל מ"ע זו והמ"ע הוא להפך לענות נפש"י עכ"ל. ויש לדון עפ"י אם יש חובת קידוש ביו"כ שחל בשבת לחולה שיש בו סכנה. ונחלקו האחרונים הרעק"א (או"ח סי' תרי"ח) ס"ל שמקדש, ובמג"א שם השיג עליו ויבואר טפי לפמשי"כ ה'אור שמח' (ערוך דא) וז"ל 'ונראה לי, דקדושת יום הכפורים חיילת על שבת גם כן להקדישו בשבת מכל אכילה, דקדושת יום הכפורים גם לשבת אחני שיוקדש בעונת נפש, ולכן ביום הכפורים שחל בשבת וחולה שיש בו סכנה שצריך לאכול, מורה אני **דלא מקדש** גם על שבת, דזה קדושת שבת אז שלא לאכול בו ופשוט"י עכ"ל. עוד יש לדון לפי דבריו האם גם דין 'שינה בשבת תענוג' תתבטל ביו"כ שחל בשבת. ומצאתי שדן בזה בספר 'נר יוסף' (יו"כ שחל בשבת עמ' 51) והביא בשם הגר"ח זצ"ל שנסתפק בדבריו. וציין לדעת תורה' (מהש"ס שם תרכ"ב) לגבי דברי המג"א (סי' מ"ח) אם שרי להריח בשמים ביו"כ. וכתב דמדולל חשיב אלא ה' ענינים ביוה"כ, ש"מ דמות להריח ובפרט כשחל בשבת, **דאיכא חיוב עונג בדברים שאין אסורים מחמת יו"כ** ופשיטא דשרי עכ"ל. ולפ"ז ה"ה יש דין שינה. עוד יש להעיר מחיוב 'הדלקת הנר' ביו"כ שחל בשבת שעיקרו משום 'עונג שבת' כמ"ש הרמב"ם ועיין בזה ב'ברכת כהן' (מנחם סימן קמ"ב).

ג. עוד תירץ שם, שאף שחצי שיעור אסור רק מדרבנן, הכא העמידו חכמים דבריהם כשל תורה. וז"ל 'לפי מה שכתב מהר"ל"ח (סי' ק"ג דקל"א ע"ב וע"ג) דאף לר"ל אם נשבע לאכול חצי כזית נבלה אף שמדאורייתא חל השבועה, עכ"ז אסור לו לאכול החצי זית, **משום דהעמידו חכמים דבריהם במקום תורה בשב ואל תעשה**. וכתב שכ"כ בשו"ת הר"ן (סי' ע"ג בד"ה וכן מה) ... כ"ש שגם להרמב"ם אין זה מפורש בתורה" עכ"ל.

ד. עוד תירץ שם וז"ל 'אין עשה דאורייתא דוחה דרבנן שיש בו עשה ולא תעשה וכ"כ במג"א (סי' תקפ"ו סכ"א ס"ק כ"ג) ואם אמרו כן באיסור דרבנן דעשה ול"ת דיו"ט שאין בו כרת רק לאו ושופר הוי מצוה דרבים. **עאכ"ז בעשה ול"ת דאיסור אכילת יוה"כ שיש בו כרת**. ומצות אכילת שבת אף להרמב"ם אינה גם מ"ע מפורשת. שהרי לא מנאה במנין המצות. ואפי"ה הוא מ"ע מפורשת מ"מ ה"ל מצוה דיחיד כמ"ש המג"א שם. ולכן ק"י דאינו דוחה אף לר"ל הדרבנן של חצי שיעור" עכ"ל.

ה. בספר 'לחם שמים' (לעבי"ץ יומא פ"ח מ"א) תירץ, כיון שהחצי שיעור ביום כיפור הוא כזית, גם לריש לקיש מודה שאסור מן התורה דחשיב 'אכילה חשובה' וז"ל 'נלע"ד אף ריש לקיש לא נחלק בזו, רצוני בכזית, אע"ג דבצר ליה שיעורא כככותבת. ולא פליג עליה דר"י בחצי שיעור, אלא בפחות מכזית, דס"ל לר"י נמי דאסור מן התורה, בהא פליג ר"ל וכדאמר טעמא דבעינן אכילה באיסורא תורה ואכילה שיעורה בכזית, הא מיהא בכזית איהו נמי מודה דאסור מן התורה, ואפילו ביוה"כ דלא כתיבא אכילה ובעינן יתובי דעתא, היינו דווקא למיקם עלה בכרת, אבל כזית כיון דאכילה חשובה היא בכל מקום, גם ר"ל יודה שאסורה מן התורה" עכ"ל. וכן דעת הירושלמי (פ"ו מתרומות ה"א) ולכאורה בבבלי (מנחם עג:) שמשע שגם ביו"כ ס"ל לר"ל שחצי שיעור מותר מה"ת ודו"ק. ו. בספר 'ציונים לתורה' (הגר"י ענגיל. כלל ל"ח) תירץ לפי שיטתו שם, **שאין אומרים לאדם חטא בחפץ זה כדי שתזכה בחפץ אחר ובכה"ג לא אמרינן עדל"ת**. וה"ה כאן לא דוחה עשה הבא מחמת קדושת השבת, את קדושת יום כיפור.

ויש לדון לפמשי"כ ה'אור שמח' אם חשיב בו קדושות או הכל מתאחד לקדושה אחת של 'שבתה' ממלאכה ומאכילה ודו"ק. ע"ע בדבריו שם ד"ה 'ומעתה' והדברים ארוכים ונפלאים.

ז. עוד תירץ שם וז"ל 'שיביוה"כ החל בשבת אין כלל חיוב עונג באכילה אף מפאת השבת, שהרי סברת הכלבו דהמתענה לתשובה וחסידות מותר להתענות גם בשבת דה"ל העינוי עונג לגביה וכ"ה גם סברת רבינו יהודה חסיד ז"ל (נע"ב או"ח סי' רפ"ו) וע"כ נראה דגם להחולקים ואסורים להתענות בשבת בכל ענין (נע"ב סי' שס), מ"מ היינו דווקא בשבת דעלמא שאין העינוי מצוה מדינא, משא"כ ביוה"כ דהעינוי מצוה מדינא מפאת היוה"כ, גם לענין השבת ה"ל שפיר

עונג" עכ"ל.

ז. עוד כתב שם וז"ל 'ועוד יש טעם בזה, כי העינוי הוא עונג הצורה באמת, כאשר האכילה עונג החומר. ואך לפי ענין האדם שהוא בעל חומר צריך לענג גם החומר ואין נחשב עונג מה שהוא עונג אל הצורה לבד וע"כ החיוב להתענג בשבת באכילה ושתיה דייקא, למען יהי העונג אל החומר והצורה גם יחד, אל הצורה מפאת ענין המצוה שבה ואל החומר כפי טבעו שהוא מתענג באכילה ושתיה. ועל כן נראה, דזהו רק בשבת דעלמא, משא"כ ביוה"כ שישאל הם במדרגת מלאכים כמבואר בפר"א (פרק מ"ו) "אמר לפניו רש"ע יש לך עם אחד בארץ כמלאכי השרת בשמים" והכוונה כי החומר ביוה"כ מתבטל אל הצורה ונחשב כולו צורה כמו המלאך והעינוי הוא העונג" עכ"ל.

ח. בספר 'פרדס יוסף' (פרי אחריו הביא לתירץ ע"פ הפסוק בתהלים (ק"ז י"ז) 'אוילים מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו כל אוכל תתעב נפשם' והיינו, שאדם שיש לו משפט קשה על פשעיו, מחמת אימת יום הדין ימיר נפשו כל כך, עד שכל אוכל תתעב נפשו. ולא שייך כלל עונג ע"י אכילה ביום זה.

ט. באופן אחר כתב שם וז"ל 'הקדוש מרוזין צוק"ל אמר, דשתי תעניות יום כיפור ותשעה באב' גם אם לא היו כתובים בתורה היינו יודעים מסברא, **תשעה באב** - מחמת גודל הצער שחרבה בית המקדש בימינו וישראל הלך לגולה למי יערב כל אוכל, **וביום הכיפורים** - להיפך מגודל השמחה שהוא יום כפרה סליחה ומחילה לא יעלה על לב לאכול. ומקורו טהור מברכות (נ"ח) בבר הדיא שאמר לרבא 'פסיד עסקך ולא אהנת לך למיכל מעצבא' ולאביי אמר ליה 'נפיש עסקך ולא אכלת מחדוותא דליבך' וזה כנ"ל שאדם אינו יכול לאכול מחמת צער או שמחה. ובהא אתי שפיר קושיית הצמח צדק, דאטו מאכל ומשתה כתיב בקרא, וקראת לשבת עונג כתיב (ישעיה נ"ח י"ג) ואם מחמת שמחת יום הקדוש, לא יהיה לו תאוה לאכילה... וכן תירגם אונקלוס (שמות כה"א) 'ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו' והוון חדן בקרבנותיהן דאתקבלי ברעוא כאילו אכלן ושתין" עכ"ל.

י. בספר 'מנחת אלימלך' (וינטר. ח"ב עמ' קל) תירץ ע"פ תוס' בקידושין (לח.) שהק' מדוע לא אכלו בני"י מצה מהתבואה החדשה ויבוא עשה דמצה וידחה לא תעשה של איסור חדש. ותירצו 'גזירה כזית ראשון אטו כזית שני'. וה"ה הכא נאסר כזית ראשון ביו"כ שחל בשבת אטו כזית שני דהוי ככותבת.

יא. עוד כתב שם, דעונג שבת דאורייתא מקרא ד'אכלוהו היום' (ביאור הלכה סי' רנח) והוי עשה דקודם הדיבור ואינו דוחה ללאו שאחר הדיבור. ולשיטת הערוך הרשולחן שהחיוב מצד הלמ"מ, י"ל שאינה דוחה ל"ת דאורייתא. ונחלקו בזה הראשונים (הרמב"ן סה"מ שורש ב' ד"ה והנה).

יב. בקונטרס 'בשבילי הרפואה' (חלק ג-ד עמ' כא) הביא בשם כ"ק האדמו"ר מצאנז שליט"א לתרץ, שאף לר"ל יהיה אסור בכה"ג כיון שאוכל כזית משום **מצוות עונג שבת, אחשביה לאכילה** זו ואסור מן התורה. ע"ש.

יג. טובי המתמידים שיחיו הראו לדברי ה'פרי מגדים' (נ"א) או"ח סי' רמב"א) גבי יוקר הדגים שאין חובה לקנותם משום עונג שבת וז"ל 'והנה בדגים וודאי הדין עמו, דלאו דאורייתא הוה, ואף לא דרבנן, מאחר דיש לענוג במאכלים אחרים' עכ"ל. וה"ה הכא, אף אם יש מצוות עונג שבת בכה"ג, אפשר לענוג בבשמים או בשינה ושאר דברים. ויש להעיר לתרוץ זה ושאר תרוצים לעיל משיטת היראים (סימן תי"ב) שמצוות עונג שבת עיקרה באכילה כדכתיב 'וקראת לשבת עונג... והאכלתיך' והדק"ל. וז"ל.

יד. טובי הלמדנים שיחיו תירצו, מאחר ולענין יום כיפור נקבע שיעור אכילה בככותבת ביום זה, הוא הדין לגבי אכילת שבת ביום זה נקבע שיעור האכילה בככותבת ולא חשיב אכילה בפחות מזה. כעין דבריהם מצאתי בספר 'הצבי והצדק' (פאנט, ח"ג דרוש ט"ו) והביא ראייה מליל ראשון של סוכות, שאיסור אכילה מחוץ לסוכה בכזית אף ששאר ימים רק בכביצה, וזאת משום שביללה זה יש חיוב אכילה בכזית, והבן. ובה מיישב משה"ק (כתב סופר או"ח קט"ו. חלקת יואב) למה לא חילקו לחם הפנים ביו"כ רק שיעור כזית וליכא איסור, דאכילה רק בככותבת. אלא שביום זה, כזית לא חשיב אכילה כלל.

א. השוכן אתם בתוך טומאתם (ויקרא טז, טז)

פירש"י "אע"פ שהם טמאים שכניה ביניהם" וצ"ע הלא מפורש בפסוק (דברים כג, טז) "ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחרך"?

ב. ומזרעך לא תתן להעביר למולך (ויקרא יח, כא)

במסכת סנהדרין (סד:) אמר רב אחא בריה דרבא העביר כל זרעו פטור שנאמר מזרעך ולא כל זרעך" וצ"ע דא"כ היכי משכחת לה חיוב במעביר זרעו למולך כשמעביר אחד מבניו, הלא הוי 'התראת ספק' שמא יעביר אח"כ את כל זרעו ולא מתחייב כלל?

[אשמח לתשובות שיתפרסמו א"ה במדור **לברורי**, בטל' 0533157838 או במייל m0533157838@gmail.com].

וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקדש עד צאתו (ויקרא טז, יז) איתא במדרש רבה (ויקרא כא, יב) "אמר ר' אבהו וכהן גדול לא אדם היה אלא כההוא דאמר ר' פנחס בשעה שהיה רוח הקודש שרוי עליו היו פניו בוערות כלפידים עליו הה"ד (מלאכי ב) כי שפתי כהן ישמרו דעת וגו': ופירש המתנות כהונה ש"צא מכלל אדם לכלל מלאך". והקשו למרן שר התורה זיע"א (דעת נוטה אות ל"ט) מהמבואר בירושלמי (יומא פ"א ה"ח) "וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקדש עד צאתו - אפי' אותן שכתב בהן ודמות פניהם פני אדם לא יהיו באהל מועד" דהיינו גם למלאך נאסר להיות שם, והדרא קושיא לדוכתיה, איך נכנס הכהן גדול לשם אף שיצא מכלל אדם לכלל מלאך. והתם נמי רבי אבהו אמר לה: ותיירך מרן זיע"א וז"ל "הוא עדיף ממלאך" עכ"ל. והיינו שכהן גדול ביום כיפור בשעה שנכנס לקודש הקדשים זוכה לעלות ולהתעלות יותר ממלאך!!!

ידועים בדברי החזו"א (קובץ אגרות, ג) וז"ל "ואמנם האיש הזוכה לידעית התורה (ר"ל שהשכל הניתן בנפש כגרינץ בגומת השדה התאחד עם החכמה והיו לבשר אחד) הוא הולך בין אנשים ונדמה לאדם הרואה לעינים כבן אדם, אבל באמת הוא מלאך הגר עם בני תמותה וחי חיי אצילות ומורום על כל ברכה ותהילה" עכ"ל.

ומצינו מקור נאמן בדברי הגמרא במסכת עבודה זרה (י:) "ההיא נקרתא דהוה עיילא מביתיה לבית רבי, כל יומא הוה מיייתי תרי עבדי, חד קטליה אבבא דבי רבי וחד קטליה אבבא דביתיה, אמר ליה בעידנא דאתינא לא נשכח גבר קמך, יומא חד אשכחיה לרבי חנינא בר חמא דהוה יתיב, אמר לא אמינא לך בעידנא דאתינא לא נשכח גבר קמך, אמר ליה לית דין בר איניש" (תרגום: אנטונינוס עשה מנהרה תת קרקעית מביתו לבית רבי והיה בא לביתו כל יום ובדרכו לקח ב' מעבדיו והיה הורג אחד בפתח בית רבי ואחד בפתח ביתו כשחזר בשביל שלא יגלו הדבר לאיש. בנוסף צווה אנטונינוס לרבי שלא ימצא שום בן אדם בביתו כאשר מגיע, פעם אחת בא ומצא שם את רבי חנינא בר חמא וכעס, אמר לרבי והלא ביקשתיך שלא ימצא כאן בן אדם: השיבו רבי: אין עליו שם בן אדם והיינו שנתעלה לדרגת מלאך כדברי החזו"א).

עתה נתבונן בדברי חזו"ל במסכת הוריות (יג) "תלמיד חכם קודם לכהן גדול - א"ר אחא ברבי חנינא דאמר קרא "יקרה היא מפנינים" והעוסק בתורה גדול מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים. נמצא ש"האיש הזוכה לידעת התורה הולך בין אנשים ונדמה לאדם הרואה לעינים כבן אדם, אבל באמת הוא הרבה יותר ממלאך" שהרי גם כהן גדול מתעלה טפי ממלאך כמו שהוכיח מרן זיע"א שלמלאך אסור להמצא באהל מועד בשעה זו, ואם תלמיד חכם העוסק בתורה עדיף מכהן גדול הנכנס לפני ולפנים, הרי שהוא הרבה יותר ממלאך!

אמנם, כדי לזכות לדרגה זו של 'תלמיד חכם' - עוסק בתורה נדרש מהאדם 'הכנה רבה' וכשם שכהן גדול הנכנס לפני ולפנים הכין וטיהר עצמו קודם יום הכיפורים כמה ימים כמבואר במסכת יומא, כן צריך העוסק בתורה להכין עצמו ולעטר עצמו במ"ח קנינים של תורה ורק אז יזכה לכתר תורה המבואר לעיל. ודורשי רשומות אמרו 'אם אין קמה - אין תורה' היינו, אם אין ק' מ"ח - קניני מ"ח - אין תורה. ועתה בימים אלו 'בין פסח לעצרת' נהגו ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים המ"ח קנינים המבוארים בפרק שישי דאבות, בכל יום קנין אחד וביום האחרון לחזור ולשנן ולהשלים עצמו בכל המ"ח ובכך נזכה לקבל התורה כנתינתה, אמן.

א. שבת הגדול - כתב הטור (או"ח סימן תל) שנקרא שבת הגדול מחמת הנס הגדול, שראו ישראל לוקחים שה וקושרים אותו ולא יכלו לעשות דבר. וקשה הלא לשית הרמב"ן היתה מכת חושך מ' ניסן עד י"ד ואיך ראו? א. הרה"ג רבי דניאל כהן שליט"א הראה ל'קובץ המועדים' (שע"י מכון מוריה חי"א עמ' תע"ט) שהביא קושיא זו מכתבי רבי ידידיה וויל צ"ל בשם היפני יהושע' ושם תירץ והוכיח שמכת חושך היתה ו' ימים, שלשה ימים קודם השבת ושלשה ימים לאחר השבת, ובשבת עצמה לא היה חושך. ואחת מראיותיו שהרי מבואר במדרש שהחושך היה כדי שהמצריים לא יראו את ישראל קוברים מתיכם, ובדאי ישראל לא קברו בשבת ע"י ותרנ"ו. ב. הרה"ג רבי חיים רבינוביץ שליט"א תירץ ע"פ מה שכתב בעל הטורים (שמות יד) במכת ארבה 'וינח בכל גבול מצרים' וינח ב' במסורה, הכא ובפסוק 'וינח ביום השביעי' - מלמד שנה הארבה בשבת. ואולי גם מכת חושך לא היתה בשבת. ג. בני הבה"ח שאול ישראל נ"יו תירץ ע"פ מדר' (נד, ב) 'וייה חשך אפילה - מהיכן היה החשך ההוא, ר' יהודה אומר מחשך של מעלה, ר' נחמיה אומר מחשך של גיהנם' ולדעת ר"נ י"ל שכמו שאין אש הגיהנם בשבת כן אין חושך בשבת. ד. הבה"ח יצחק טופיק נ"י תירץ, שיתכן שזאת ראו המצריים, כמו שראו ישראל וכנסו לבתיהם וראו מסתוריהם ולא יכלו לעשות מאומה, כדאיתא במדרש בלצור' זה האיר ה' את עיני המצריים כדי שיראו את עמ"י ויצטערו טפי. ה. הרה"ג רבי שמעון אביעזר שליט"א תירץ, שאכן היה חושך גם בשבת, אבל המצריים שמעו את קולו של ה' מילל והבינו שישאל קושרים אותם למיתתם והראה כן בהגדש"פ 'מתיבתא'. וי"ל מלשון המדרש. ו. עוד תירץ, ע"פ מדרש שהיו המצריים רואים את ישראל שוחטים את אלהיהם ולא היו יכולים לעשות להם דבר, וזה היה ביום י"ד בלילה וכבר לא היה מכת חושך. וז"ל המד"ר (שמות טז, א) 'וכן מצנינו, שבאותו הלילה הכה בכוריהם של מצרים ובו בלילה שחטו ישראל פסחיהן ואכלו, והיו המצרים רואים בכוריהם הרוגים ואלהיהן שוחטין ולא היו יכולין לעשות כלום'. אמנם אין זה כדברי הטור ודו"ק.

ב. משכן וקחו לכם - יש להקשות, איך הקריבו שה לקרבן פסח והלא נאסר משום נעבד? א. אמו"ר הגה"צ רבי חיים ישראל שליט"א תירץ בכמה אופנים: ראשית, יש לומר שקודם מתן תורה לא נאסר להקריב משום 'נעבד'. כעין שתרצו על נרצב בגמרא בזבחים (קטז) מקרא דיתרו. ויש שרצו לחלק דנרעבד מאיס טפי. ועיין 'אבני משפט' (ח"ט עמ' 177). ב. עוד תירץ דאתי עשה של קרבן פסח דחי לא תעשה דנעבד ובפרט שהוא עשה שיש בו כרת. והראוני שכ"כ הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל (להגדת מעשה ידי יוצר פסקא יכמו מעלות טובות) אופן ע"ע 'ילקוט הגרשוני' וקבלת עמ' עד. ג. עוד תירץ שלקחו שה קודם ח' ימים [ונעשה בן ח' ימים אחרי עשור לחודש] שעדיין אינו ראוי לקרבן ובכה"ג אפשר שלא חל איסור 'נעבד' שהרי לא היתה לו שער הכושר לקרבן. והעיר הרה"ג ישראל. א. שליט"א מדברי הגמרא 'היא וולדה נעבדו' (תמורה ל:) משמע שנאסר ישרא' שה לא היה ראוי לקרבן בעודו ולד. ד. עוד י"ל שלקחו מן השוק מסוחרים שבאו למצרים והביאו שה עמהם כמו שתירצו בגמרא וימא על 'וכסית את צאתך' אף שאכלן מן, היו קונים מסוחרים במדבר. ויש לדון אם המצריים הסכימו שיעשו מסחר באלוהיהם. ה. הגאון הגדול רבי חיים פינחס שטיינברג שליט"א בעמח"ס 'משנת חיים' תירץ בשם אחיו, שלכן אמר משה לפרעה 'ואתה תתן בידנו עולות וזבחים' והכוונה בזה שבה שימסור בעצמו את השה לשחיטה נמצא מבטל העבודה זרה ושרי. ע"ע 'פנים יפות' לבעל ההפלאה פ"ר בא. נ. הבה"ח שאול ישראל נ"יו תירץ ע"פ הגמ' בע"ז (כב:) 'אי איתא דפלחיה לא מזבין ליה'. ואף אם עבד לו מהני ביטול ע"פ רמב"ם (הל' ע"ז ח, ט) "ועובד כוכבים שבטל עבודת כוכבים בין שלו בין של עובדי כוכבים אחרים בטלה" וכיון שהניחו את השה בשוק למכורו בעד כסף חשיב ביטול. כעין זה בחת"ס (מאמרי פ"ר בא) והוסף שם דלכן מדגיש הפסוק 'משכו וקחו לכם... ושחטו' שידע הגוי המוכר שהישראל קונה לצורך שחיטה ובכך מבטלו. ז. בני הרה"ג חיים ישראל נ"יו תירץ, שקנו מהמצריים שנאמר בהם 'הירא את דבר ה' הניס מקנהו' וזה גופא חשיב ביטול, הן מצד שעתה ירא מה' והן מצד שהוא עוזר לאלוה-שלו ולא הפוך. ויש להקשות על כל התרוצים דשרי משום ביטול, מדברי הרמב"ם (איסורי מזבח ד, ד) 'אשירה שביטלה אין מביא ממנה גזירין למערכה' (ע"ע חת"ס יו"ד, רל"ה) ואף שביטל נאסר לגבוה. ובספר 'ייטב פנים' (ט"ט) וט"ט) תירץ, שכיון שהיו המצריים מתחילה עבדים ליוסף כל ממונם של ישראל ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ובשם החת"ס מתרצים שבפסח מצרים כיון שלא היה מזבח לא נאסר אחר הביטול ואכמ"ל (ע"י בני בכורי ישראל עמ' רפ"ח). ח. הרה"ג רבי שמעון אביעזר שליט"א תירץ ע"פ דשאני הכא, שזה גופא היתה המצווה לשחוט האלוה שלהם כדאיתא במדרש (שמו"ר ט, א) "אמר לו הקב"ה, חייך אין ישראל יוצאין מכאן עד שישחטו את אלהי מצרים לעיניהם שאודיע להם שאין אלהיהם כלום" ודפח"ח. ט. ומצאתי בזהוהר (ח"ב פ"א:) דבר נפלא וז"ל 'מה כתיב ונצם לא תשברו בו, לאחזאה ביה קלנא, ובכל אינון טעוון דמצראי, דהא גרמין הוו רמאן בשוקא, ואתו כלבי והוו גררי לון מאתנר לאתנר, ודא קשיא לון מכלא... והוו מצראי טמני לון גו עפרא, בגין כלבי דלא ישכחון לון, ודא איהו בטולא דעכו"ם' יתיר מסטרא דלהון, ובדא קודשא בריך הוא אסתלק ביקרא" עכ"ל. אך ביטול זה היה אחר ההקרבה ונראה שהוא ענין אחר, והבן.

הפצת העלון וזיכוי הרבים לזכות התורם שתרום על מנת לפרסם

סגולת רבי מתיא בן חרש שעשה והבטיח לפרסם ונושע

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

אחרי תשפ"ד

הסמיכות למצורע

[ט"ז א'] "וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבנות לפני ה' וימתו".

ויל"ע מדוע נסמכה פרשת אחרי מות לפרשת מצורע?

ובקונטרס אהל לאה הביאו בשם הגר"ש פישר זצ"ל שהמשותף בין אחרי מות למצורע הוא שבשניהם נאמר עניין השמירה על כניסה למקום שאינו ראוי לו, ומצורע נאסר להיכנס למחנה ישראל, וזו למחנה לויה, וכמו"כ אהרן נאסר להיכנס לפני ולפנים ללא קרבנות הפרשה.

וברוקח הביא עוד מהלכים.

א'. שהנה כתוב בסוף פרשת מצורע [ט"ו, ל"ג] "ולאיש אשר ישכב עם טמאה", ובגמ' בשבת [י"ג-:] איתא, "תנא דבי אליהו מעשה באדם אחד שקרא הרבה ושנה הרבה ושימש תלמידי חכמים ומת בחצי ימיו וכו'. אמרתי לה בימי נדויותי מהו אצליך אמרה לי אפי' באצבע קטנה לא נגע בי. בימי ליבונתי מהו אצליך אמרה לי אכל עמי ושתה עמי ושכב עמי בקירוב בשר וכו' אמרתי לה: ברוך המקום שהרגו, שלא נשא פנים לתורה, שהרי אמרה תורה ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב".

וא"כ י"ל, שלכן הסמיכה התורה את פרשת אחרי מות לומר שאם בימי נדויות או ליבונה שכב עמה הרי הוא בדין של מות. ועי'.

ב'. כשם שזבה נצרכת לשבעה נקיים ה"ה כה"ג צריך הפרשה של שבעה ימים קודם יוה"כ.

ג. וע"ש מהלכים נוספים. (מחזה אברהם)

הקאה דארץ ישראל

"ושמרתם אתם את חוקותי ואת משפטי ולא תעשו מכל התועבות האלה האזרח והגר הגר בתוכם. כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ אשר לפניכם ותטמא הארץ. ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם. כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם" (יח כו-כט).

'ולא תקיא הארץ אתכם. משל לבן מלך שהאכילוהו דבר מאוס, שאין עומד במעיו אלא מקיאו, כך ארץ ישראל אינה מקיימת עובדי עבירה' (רש"י).

רש"י מבאר את הפסוק לפי פשוטו, שבא הכתוב להזהיר את ישראל שלא יעשו כמעשי הגויים, אשר בגלל מעשיהם הקיאה אותם הארץ, על כן ישמרו רק את משפטי ה' ולא יעשו כתועבותיהם.

המשך חכמה הביא לפרש בשם אביו פירוש מחודש לפסוקים אלו, ובהמשך למשל שהביא רש"י, הנה אותו בן מלך אשר מביאים לפניו דבר מאוס, אינו עומד במעיו ומקיאו מיד, כך ארץ ישראל עדינה היא מאד ואינה סובלת עובדי עבירה, על כן מקיאה אותם מיד.

אכן כל זה אמת ונכון כאשר באופן חד פעמי הביאו לפני בן המלך דבר מאכל מאוס, אולם אם יאכל כזאת פעמים רבות ויתרגל לזה, שוב לא יקיא עוד.

אם כן היה מקום לומר כן גם על ארץ ישראל, הן אמנם ארץ רגישה היא אשר אינה סובלת עובדי עבירה, אבל על כל פנים יאמרו החוטאים בליבם "כי את כל התועבות האלה עשו אנשי הארץ אשר לפניכם ותטמא הארץ", דהיינו הארץ כבר טמאה כי הורגלה למעשי התועבות של אנשי הארץ, וממילא ימשיכו ויאמרו לעצמם כי יקיים בהם מעתה דברי הפסוק "ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה כאשר קאה את הגוי

אשר לפניכם", כי מעתה איבדה הארץ את רגישותה אחר שהורגלה למעשי התועבות והטומאה.

לזה ממשיך הכתוב ובא להוציא ממחשבה זו, ואומר "כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם", ולכן "ושמרתם את משמרת לבלתי עשות מחוקי התועבות אשר נעשו לפניכם", אין לעשות חשבונות כאלו, כיון שיש דין ויש דין, ובכדי לשמור על אחיזתנו בארץ יש לשמור את חוקי ה' ותורותיו.

הלימוד משתי שיערים

"ונתן אהרן על שני השערים גורלות גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל" (טז ח).

הגאון ר' שמשון רפאל הירש זצ"ל אמר בזה, כי הנה יש להתבונן בשני השערים אשר הובאו ביום הכיפורים אל בית המקדש.

שהרי כפי שאמרו במשנה ביומא בדף סב. שני השערים צריכין להיות שוים במראה ובקומה ובדמים, ולקחתן היתה צריכה להיות כאחד, ואם כן שני השערים היו זהים ושונים ממש זה לזה.

והנה בא הכהן הגדול, טורף בקלפי ומעלה בידו שני גורלות, על הגורל האחד כתוב "לה", ועל הגדול השני כתוב "לעזאזל", גורל זה קובע את עתיד שני השערים ומכאן ואילך נפרדות דרכיהם.

השעיר אשר עלה עליו הגורל לה', עולה לקרבן, שוחטים אותו בקדושה ובטהרה, הדם הניגר ממנו נאסף לתוך כלי ומובא אל תוך קדשי הקדשים, שם מזים אותו בין הבדים, אחר כך מזים מהדם גם על הפרוכת ועל מזבח הזהב, עור השעיר, הבשר ופרשו נשרפים באש מחוץ למחנה במקום טהור, ואילו השעיר השני אינו עולה לקרבן, אלא כפי שנאמר בכתוב (פס' י) "עמד ח".

והנה לו היה אותו שעיר בעל מחשבה, יתכן שהיה שמח מאד על שנפל בחלקו להישאר חי ולא להישחט ולהישרף, לו היה שעיר זה עורך השוואה בין מצבו לבין מצב רעהו השחוט, עשוי היה לבוא לידי התרוממות וגאווה, היה הוא מביט לעבר חבירו ואומר "ראו מה ביני לבינו, הוא אמנם עלה על המזבח הקדוש, אך איבד את חייו, ואילו אני חי וקיים".

וכאשר היו מוליכים אותו ביד איש עתי, שמזומן לכך מאתמול, כמבואר בגמרא ביומא סו., והיה מוליך אותו לעבר ההרים שמחוץ לירושלים, היה מוסיף יוהרא על יהירותו, ומתמלא שמחה על שזוכה לצאת מן התחום הצר של בית המקדש וצועד לו בעולם החופשי.

רגע השיא בהצלחתו של השעיר היה נחשב בעיניו העת שבו היו מעלים אותו על הצוק, בגרון נטוי היה הוא עומד שם במרומי הסלע ושולח מבט נוסף של בוז וחמלה גם יחד לעבר רעהו הזבוח.

מאליו יובן שאילו ידע השעיר את הסיבה האמיתית מדוע מובא אל הצוק, ואילו היה חש את אשר צפוי לו תוך זמן קצר ביותר, לא היה נתפס למחשבות אלו, אשליותיו ותחושת ההצלחה המדומה מתנפצות בסופו של דבר עליו סלע, דחיפה קלה לעבר המדרון התלול מרסקת את אבריו והם מתפזרים לכל עבר, אז ידעו הכל מי הוא המאושר האמיתי.

תיאור זה יכול להוות ביטוי לענין הבחירה החופשית בעולם הזה, שתי דרכים שוות פתוחות בפני כל אחד מישראל, הדרך האחת היא דרך התורה והמצוות, היא מובילה את ההולכים בה ומקרבת אותם אל ה', ואילו הדרך השנית היא דרכם של אלה החיים חיי חולין הלהוטים אחרי תאוות העולם הזה ורחוקים מקיום מצוות התורה.

בלי כפרה על לשון הרע אין עבודה

[ט"ז, י"א-ד'] "והקריב אהרן את פר החטאת וגו' ושחט את פר החטאת אשר לו. ולקח מלא מחתה גחלי אש מעל המזבח וכו'. ונתן את הקטורת על האש לפני ה' וגו'. ולקח מדם הפר והזה באצבעו על פני הכפורת קדמה וגו'."

הנה כל המתבונן בסדר הפסוקים תמה, מדוע הקרבת הפר נקטעת באמצע, שהכהן גדול שוחטו ומקבל את דמו, ומפסיק ונותן את הדם לכהן שימיר את הדם שלא יקרוש [עי' יומא פ"ד מ"ג], והולך לקחת גחלים וקטורת, ומקטירה לפני ולפנים, ואח"כ חוזר ולוקח את דם הפר ונכנס לפני ולפנים ומזה מן הדם, ומדוע לא עושה את כל עבודות הפר יחד או קודם או אחרי הקטרת הקטורת?

ובח"ח עמד על הקושיא וכתב ליישב, שכיון שהקטורת מכפרת על לשה"ר [יומא מ"ד], לכן מפסיקים ללמד שאי אפשר להמשיך לעבוד את עבודת יוהכ"פ עד שלא יכופר עון לשה"ר.

איך בנו בלי ארון

[ט"ז, ל"ג] "וכפר את מקדש הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח יכפר ועלך הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר."

בחבורת אהל לאה מביאים שהגר"ש פישר זצ"ל הביא משו"ת חת"ס [יור"ד רל"ו] שהקשה היאך בנו את בית שני ללא ארון וכרובים הרי יש צווי לדורות לעשות עם ארון וכרובים כמשכן? ואע"פ שנעשה ע"פ נביא אבל זה רק בהוראת שעה אך לא לסתור הוראת נצח?

ויישוב שכיון שכל הארון והכרובים הוא כדי לקיים ונועדתי לך שם, וא"כ מכיוון שבבית שני לא היה את משה רבינו הרי שאין צורך בארון.

ותמה הגר"ש זצ"ל, הרי זו גמ' מבוארת [מנחות כ"ז]: שמקשה היאך מקוימת העבודה ביום הכיפורים ללא ארון וכפורת המזכירים בכתוב ומיישבת שמקדש הקדש = מקום המקדש לקודש אף ללא ארון.

ואני מוסיף להפליא על החת"ס דאשתמטייה לכאורה תו"כ מבואר המובא ברא"ם [לעיל פסוק ג'] והמפרשים וזה לשונו, "בזאת יבוא אהרן אל הקודש מה תלמוד לומר לפי שנאמר אל הקודש אל פני הכפורת אשר על הארון, שיכול אין לי אלא קודש שיש בו ארון וכפורת שאין בו ארון וכפורת מנין תלמוד לומר בזאת יבוא אהרן אל הקודש לעשות קדש שאין בו ארון וכפורת כקודש שיש בו ארון וכפורת".

איסור בכורה בזה"ז

י"ג. [י"ז, ג'] "איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה".

הנה בהשקפה ראשונה איסור שחוט חוץ נראה שזו הילכתא למשיחא שהרי לא זכינו למקדש ואין לנו קרבנות.

אולם דבר זה מצוי בזמנינו, שהרי ק"ל שבכור בהמה טהורה קדוש מאליו אף ללא שמקדשו [יש מצוה להקדשו בפיו אך אינו מעב ומעב וקדושתו מרחם] ואם יש לאדם בהמה טהורה [וק"ו עדר] שעדיין לא ביכרה ונולד לה זכר ללא מום [לא במזל טוב!] הרי יש לו בחצירו קדשים ממש!!! יש בו איסור מעילה [א"א לתלות על קרניו את הכובע - ואסור לעשות סיבוב לחינוק על גביו].

איסור גיזה [ואפילו שיערה אחת] [לצורך קשירת פרשיות תפילין].

אסור להטיל בו מום מהתורה [אפילו לתועלת רפואה].

ואיסור כרת לשוחטו בכל מקום.

השוחט ששחטו בשוגג יתחייב בקרבן חטאת כשיבנה המקדש.

כל האוכלים יתחייבו על כל כזית קרבן חטאת משום אכילת קדשים בטומאת הגוף.

וספרו לי שהכשרויות למיניהם מתמודדים קשות עם בעיית הבכורים בארץ [לכן הרבה מעדיפים שחיתת חו"ל שהבהמות של גויים]

הרב בן ציון אבא שאול זצ"ל כשהיה מזדמן לכפרים היה מתחנן למושביניקים שימכרו את האוון של האמא לגוי, ובכך לבן לא תהיה קדושת בכורה משום שותפות גוי [ישנה שיטה בגמ' דעיי שותפות באבר שהנשמה תלויה בו, אך ק"ל שאפילו אוון...].

יש לי חבר ירא שמים שאמר לי שהוא קונה רק מבהמה נקבה מחשש זה. וזכורני שאמרו לי על החברותא של אבי זצ"ל הרב שמואל קאהן הכהן זצ"ל שכל ימיו פחד שמישהו יקשור לו בכור לידית הדלת ויאמר לו הרי שלך לפניך ויצטרך לטפל בו ללא חשש מום, מעילה וגזירה.

לד"ר וואלף ז"ל [משערי צדק לפני יותר מ-50 שנה] היה בכור זקן שהוצרך לגדלו במשך שנים בחצר סגורה (ושילדים לא ישחקו עמו...) והיה חולה והייתה אז שאלה אם מותר להזריק לו זריקה או חשיב כמטיל מום... [תלוי היכן מזריקים...] (הרה"ג ר' אברהם קופרמן שליט"א בס' מחזה אברהם)

הדרך הראשונה דורשת אמנם לעיתים ויתור על רצונות מסוימים, הגבלות שונות הבאות מכח התורה, אך זוכים אלו לאושא אמייתי בעולם הזה ובעולם הבא, ואילו אלו שבחרו לעצמם דרך של פריקת עול, אמנם נדמה לעין שיש להם חיים מאושרים, ולעיתים נדמה שהם צודקים וחיהים יפים ונעימים יותר, אך סופם רע ומר, ואז יתברר לכל מי משני המחנות היה חי באושר אמייתי, פריחת הרשעים הינה רגעית בלבד כפריחת השעיר המשתלח לעזאזל שבן רגע תם ונשלם, אמנם פריחת הצדיק היא לעולם ועד, וכמאמר הכתוב (תהלים צב יג-טו) "צדיק כתמר יפרח וגו'. עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו".

לקיחת הכף ומחתה

"ובא אהרן אל אוהל מועד ופשט את בגדי הבד אשר לבש בבואו אל הקודש והניחם שם" (טז כג).

'ובא אל אוהל מועד. להוציא את הכף ואת המחתה שהקטיר בה הקטורת לפני ולפנים' (רש"י).

מבואר בפסוק שמלבד ה"פעם אחת בשנה" בה היה הכהן גדול נכנס לפני ולפנים לבית קודש הקדשים להקטיר את הקטורת ביום הכיפורים, היה נכנס באופן מיוחד פעם נוספת לבית קדשי הקדשים בכדי להוציא משם את הכף והמחתה של הקטורת אחר שהקטיר אותה, ולצורך כך היה צריך לפשוט את בגדי הזהב וללבוש בגדי לבן ולעשות טבילה וקידוש ידיים ורגלים קודם העבודה ואחר העבודה.

ולכאורה יש להבין הרי הכניסה לקודש הקדשים היתה פחד פחדים, אשר היה עושה יום טוב כאשר היה יוצא בשלום מבית קדשי הקדשים בלא פגע, וכהנים גדולים היו מתים שם, והיה צריך להיות הכהן גדול בדרגה הגבוהה ביותר, והיתה דרגתו אף למעלה ממלאך, וכפי שאמרו בירושלמי ביומא (פ"ה ה"ב) על הפסוק (פס' יז) "וכל אדם לא יהיה באוהל מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו", ודרשו 'אפילו אותן שכתוב בהן (יחזקאל א י) ודמות פניהם פני אדם לא יהיו באוהל מועד', ע"כ, והיינו שאפילו מלאכים לא היו באוהל מועד, ואם כן דרגתו של הכהן גדול היתה למעלה ממלאכים.

ואם כן מהו הביאור בכך שהיה נכנס הכהן גדול שוב לבית קדשי הקדשים רק בכדי להוציא את הכף והמחתה, הרי יכול להוציא אותם בשנה הבאה כאשר ייכנס שוב ביום הכיפורים לקודש הקדשים.

וביאר רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, שבמקום קדוש כמו קודש הקדשים אין מציאות של כלי או חפץ ללא תכלית, כיון שגנאי הוא לבית המלך להשאיר בתוכו חפצים בחינם.

והוסיף רבי יחזקאל ואמר דבר נורא, שמכאן יש ללמוד גם להיכלי התורה והישיבות שהם קודש הקדשים, וכפי שדרשו חז"ל (סוטה ד:): על התורה 'קרה היא מפנינים' (משלי ג טו), יותר מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים, שבודאי אין בה מקום כלל לבטלנים שמבלים את זמנם בתוך היכל הישיבה להבל וריק.

ואף אגן נענה אבתריה ונאמר שבודאי לא יתכן שיהא מקום בבית המדרש להכניס בו מכשירי פלאפונים דלוקים וכדו', ואין אנו עוסקים כלל במכשירים שאינם כשרים רח"ל, אלא אף במכשירים הכשרים ודאי שצריך לכבות אותם טרם הכניסה לבית המדרש אם אינו צורך דחוף ממש, כיאה וכראוי לבית ה', אשר אין מכניסים בו חפצים שאינם נצרכים בו לחינם.

הסיבה שמשיח לא בא

בזאת יבוא אהרן

מ"ח הגה"צ ר' יצחק זילבר זצ"ל היה רגיל להביא את המילים שמופיעה במחזורים על המילים ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין. שכתוב קול, צום, ממון.

ואמר שכל מילה היא בגימטריא 136 ושלשתם יחד הרי זה שווה 408.

וזהו ב-זאת=408 יבא אהרן אל הקדש, שכוחו לבוא הוא בזכות הנך ג' דברים שעשינו. אבל "וכסיל לא יבין את זאת"!!!

ובס' פרדס יוסף הביא: בשנת ת"ח הראו המקובלים לשנת משיח זאת גימטריא ת"ח וכן אמר הגאון הקדוש רבי שמשון מאסטרפאלי ז"ל וכשעבר השנה ולא בא הקץ נפלו ישראל ביאוש ופירסם אדוני אבי זקוני הש"ך קול קורא מאת ה' היתה זאת תהילים קי"ה כ"ג זאת שנת ת"ח היה במוסכם מהש"ת היא נפלאה בעינינו שנראה נפלאות אבל זה היום עשה ה' שם פסוק כ"ד המניעה היא היום כמו שאמרו בסנהדרין צ"ח בשעה שרבי יהושע בן לוי שאל למשיח אימתי יבוא מר וענה היום היום אם בקולו תשמעו תהילים צ"ה ז מתחילה צריך תשובה וחסר היום הזה.

כניסת שבת ב"ב 7:01

יציאת שבת ב"ב 8:03

פרשת אחרי מות

גיליון 99

שנה ב'

תשפ"ד

משלח גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

פרשת אחרי מות

עניני חינוך - חינוך להסתפקות במועט

אנו חיים בדור של מתיזנות ושאפה ותשוקה לקניני העוה"ז. מלבד שאין זה דרכה של תורה, יש לזה השלכות שליליות בכל מהלך החיים, שכשאינו יכול להשיג מבוקשו נשבר ליבו בקרבו וניטלת ממנו השמחה והאושר.

לכן יש להרגיל את הילדים מקטנות לכך. מתנות לא צריכות להיות מופרזות. במסילות חינוך להגה"צ ר"ח פרידלנדר זצ"ל כתב שיש להסביר לילדים ברוח טובה שלא כל מה שיש לזולת, חייב ונחוץ שיהיה גם לנו. להשריש בילדים ש"איזהו עשיר השמח בחלקו", ובלא זה האדם לעולם לא יהיה מאושר שהרי 'יש לו מנה רוצה מאתיים'.

עוד כתב (עמ' 69) שיש הורים שחושבים שאין לומר לילדים שהאמצעים שלהם דלים, וטעות בידם. הילד צריך לדעת שהוריו מוגבלים באמצעים ואין זה סותר שלא חסר להם כלום. לנטוע בליבם שיבינו שהכל מאת ה' ויש כאלה שגם זה אין להם, וצריך לשמוח במה שה' נתן לנו.

וכמוכן, שהילד יבין שדרך החיים של אבך שמתפקד במועט הוא מבחירה. "כי הם חיינו" - התורה היא ה'עולם הזה' שלנו. לא רק העולם הבא. כאשר נהיה חדורים בהכרה 'רגשית' - ולא רק שכלית - שלימוד התורה הוא העולם הזה שלנו, הדבר ישיפע על ילדינו.

הגאון רבי יונה מרצבך זצ"ל פגש פעם את הרב מפוניב' זצ"ל ואמר לו: הבחורים הראשונים שעמם הקמתם את ישיבתכם קיימו בעצמם "לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". הדדק הרב מפוניב' זצ"ל ואמר: לא למדבר הולכתי אותם, כי אם גן עדן נתתי להם. שהרי תורה מתוך הדחק זו הדרגה הגבוהה ביותר ומובילה לגן עדן...

ה"חפץ חיים" בביאורו לתורת כהנים מוסיף הערה: "ומזה נדון קל וחומר, ומה אם הבשר שהוא מחזק כוחותיו של האדם, צריך האדם לדקדק שלא להרבות בו, עאכ"ל יש לאדם להיזהר שלא להוציא מעותיו לשאר דברים שאינם הכרחיים, ובפרט בדברים שאינם רק לכבוד מדומה, ובעוונותינו הרבים זהו דבר המכלה את העולם".

וכ"כ להלכה ב"ביאור הלכה" (סימן תקכ"ט ס"א) שביום טוב לא יצמצם אדם בהוצאותיו אבל בשאר הימים צריך צריך כל האדם לצמצם בהוצאותיו. וזהו תוכחת מרובה על זמנינו שבעוונותינו הרבים הרבה אנשים עוברים על זה ולא ישימו לב איך להתנהג בהוצאות ביתם להרחיק דברים המותרים (מוותרות), ורבים חללים הפילה הנהגה הרעה הזו וכו' וכו' ואשרי למי שיאמץ לבבו ולא ישגיח לפיתויים, וינהל הוצאות ביתו בחשבון כפי ערך הרווחתו ולא יותר".

ומה השיעור של "מוותרות"? - כמה שמוכן לשלם עבור חבירו

ה"משנה ברורה" בסימן קנ"ו סק"ב כותב שהאדם לא יעשה מלאכתו עיקר, אלא יעשה רק כדי פרנסתו, כ"א כפי ערכו, ויתבונן בעצמו מהו ההכרח האמיתי שא"א בלעדו, ואז יוכל להתקיים בידו שתהא מלאכתו ארעי ותורתו עיקר.

ומוסיף שם ב"שער הציון": "וכדי שלא ירמה אותו היצר, יתבונן אילו היה מחויב לזון חבירו ולהלבישו לפי ערכו, מה היה אומר אז - איזה דבר הוא הכרח" עכ"ל כלומר, הבחינה למדוד את שיעור הקיום ההכרחי הוא - מה שרואה כהכרחי וחיוני כאשר צריך לדאוג להוצאות הקיום של חבירו.

שבחו של אהרן שלא לבש בגדי לבן לגדולתו

"ויעש כאשר ציוה ה' את משה" (טז, לד)

אומר רש"י להגיד שבחו של אהרן שלא היה לובשן לגדולתו, אלא כמקיים גזירת המלך.

ויש להבין מה כבוד יש בלבשת בגדי לבן שהיה ס"ד שלבשן לגדולתו, אדרבה בגדי זהב מכובדים מהם? ועוד, וכי אהרן חשוד ללבוש בגדי כהונה לכבודו ולגדולתו??

ביאר החתם סופר דהנה הטעם שביום הכיפורים אהרן לבש את בגדי הלבן ולא את בגדי הזהב, כי זהב מזכיר את חטא העגל ואין קטיגור נעשה סניגור. וא"כ יש לתמוה איזה תקנה יש בבגדי לבן שלבש אהרן, והלוא אין לך קטיגור גדול מאהרן עצמו שהיה לו חלק במעשה העגל? אלא מכאן גופא ראינו מוכחת לכך שאהרן עצמו היה נקי וזך מחטא העגל וכל כוונתו היתה לשם שמים.

ומעתה, בעצם עבודת יוה"כ של אהרן בבגדי לבן, היה לאהרן כבוד ותפארת שהרי זה אות ועדות לכך שהוא נקי מחטא העגל, לזה השמיענו הכתוב שבחו של אהרן שלא לבשן לגדולתו להודיע שהוא זך ונקי, אלא "כאשר ציוה ה'" כמקיים גזירת המלך.

הלימוד משני השעירים של יום הכיפורים - 'החופשי' מהמצוות חושב שחבירו 'מסכן' אבל בהמשך הדרך מתברר האמת...

בעלי המוסר אמרו שמשני השעירים ניתן ללמוד מוסר השכל: שניהם היו שווין במראה בקומה ובדמים, כך כל יהודי מגיע מאותה נקודת מוצא. בפני האדם ניתנת הבחירה האם להיות מהגורל אחד לה', שבוחר לעצמו את דרך הקדושה והשלימות, ושאפתו להגיע אל הקודש פנימה, ומעמיק בלימודיו עד שזוכה להיות תלמיד חכם שרבים נהנים מאורו (כמו השעיר שזכה שישחט ובדמו יזו בקודש הקדשים). או לפרוש מהתורה ולהשתלח לעזאזל.

השעיר שעלה עליו הגורל לעזאזל חושב בהליכתו, שחבירו השעיר שהיה עמו, רע עלה בגורלו שנגזר עליו להישחט ושדמו יזרק, ואילו הוא זכה לחופש - יוצא הוא לטיול ביד איש עיתי המדברה, נהנה ומתענג בהנאות העולם הזה, וחושב שהוא המאושר ביותר.

אבל האמת היא שלבסוף משליכים אותו מעל גבי הצוק עד שנעשה גופו איברים איברים, כסופם של כל הנאות העוה"ז שסופם ריקנות ושברון לב.

ובלשונו של הרש"ר הירש: "ככל שדרך החיים מתרחקת מן המקדש, כך דומה שהיא יותר 'חופשית' ויותר 'נאורה'. הצועד בה עולה למרומי צוק ההנאות הגשמיות, ומשם הוא מסתכל בגאווה על חבירו ה'מסכן' המוסר את חלבו... הוא אינו רואה את המורד התלול מאחוריו, כי גבו מופנה אליו. אך הנה הוא נדחף אחורנית והוא מתגלגל ויורד, ולא היה מגיע לחצי ההר עד שנעשה איברים איברים..."

הסתפקות במועט במשנת ה"חפץ חיים"

"ואיש איש מבני ישראל... אשר יצוד ציד חיה או עוף... ושפן את דמו וכסהו בעפר" (יז, יג)

חז"ל בתורת כהנים נתקשו מה בא "אשר יצוד" ללמדינו, הרי בודאי דין כיסוי הדם נוהג גם בתרגול וכד' שניצוד ועומד.

ולכן **"רבי אומר לימדך תורה דרך ארץ, שלא יאכל אדם בשר תדי, כדי שלא יעניי אלא יתנהג כמי שצריך לצוד, שאינו אוכל עד שיצדמו לו מה יצוד"**.

לעילוי נשמת רבי אלעזר יועץ בן ר' אברהם יהודה זצ"ל

נלביע י"ד אדר ב' תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה

מצות כיסוי הדם

"וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל... אֲשֶׁר יֵצֵד צִיד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשִׁפָּךְ אֶת דָּמּוֹ וְכִסְהוּ בַּעֲפָר" (וי, יג)

אם כיסוי הדם מצווה בפני עצמה או גמר מצוות השחיטה ונפק"מ א. לנוסח הברכה ב. מתי יברך ג. אם נחשב חובה או רשות

ג' חילוקים בין מי שאין לו 'עפר' שלא ישחוט לדינא דהמרדכי דבשבת שאסור להטיל ציצית מותר ללכת בלא ציצית

בירור"ד סימן כ"ח סעיף כ"א נפסק שמי שאין לו עפר לכסות לא ישחוט. **הקשה בגליון מהרש"א מ"ש** ממש"כ המג"א באו"ח סימן י"ג בשם המרדכי שמכיון שלא אמרה תורה לא תלבש בגד בלא ציצית לכן בשבת שאי אפשר להטיל ציצית בבגד שרי ללבושו בלא ציצית, וא"כ נתיר גם למי שלא יכול לכסות את הדם לשחוט דאין איסור שחיטה בלא כיסוי הדם אלא כיון ששחט יש מצות כיסוי?

א. האבי עזרי (סוף הלכות שחיטה) מיישב קושיה זו דלמבואר שמצות כסוי הדם היא סיום וגמר למצות שחיטה ובלא כסוי לא נעשית מצות השחיטה כתיקונה, לכן אם אין לו עפר אין לו לשחוט משום שהשחיטה שלא כתיקונה.

ב. החלקת יואב בח"ב (השמטות א') תירץ שיש חילוק בין מצוה שהיא על הגברא כציצית ולולב שרצון השי"ת שהגברא יטיל ציצית בבגדו ובאופן שהוא אנוס לא חל עלי חיוב התורה.

משא"כ מצות כיסוי הדם יסודה על החפצא שהדם יהיה מכוסה, וא"כ גם כשהוא אנוס הדם ישאר מגולה לכן אסור לבוא למצב שיהיה אנוס על הכסוי.

ג. הקהילות יעקב ב"ב סימן י' תירץ דבשלמא בציצית כשהוא אנוס מלקיים מצות ציצית בבגד זה בין שילבש את הבגד ובין שלא ילבש ממ"נ הרי לא יקיים מצות ציצית היום, ומה שיקיים מחר הרי"ז יקיים גם אם ילבש את הבגד היום לכן שפיר רשאי ללבושו.

משא"כ בשחיטה אם לא ישחוט היום ישחטנו למחר ויכסה ותתקיים מצות כסוי, ואילו כששחט היום יהא אנוס מלכסות לכן אסור לו לשחוט.

כיסוי הדם ע"י גרמא

קיום מצות כיסוי ע"י גרמא היינו ע"י פתיחת מכסה של ארגז שיש עליו עפר שישפך על דם העוף. כ"ר' אליעזר גורדון דאפשר לקיים ע"י גרמא כיון ש'התוצאה' מתקיימת. והוכיח דבריו מעיר הנדחת דבעי שריפה, ואף לר"ל דאש נחשב כ'גרמא' שלו מספיק להדליק קצת והאש תלך ותתפשט, וע"כ דכיון ד'התוצאה' מתקיימת שהעיר נשרפת, מהני אף שזה ע"י גרמא, וה"ה בכיסוי הדם ע"י גרמא.

אך הגר"ז אויערבאך פליג וס"ל דלא מהני ע"י גרמא, ובעינן לכסות בידיים ולא בגרמא. ושאינו עיר הנדחת שכך היא צורה של שריפה ע"י שהאש מתפשטת בגרמא ולפיכך מהני ע"י כך.

כבוד מצוה לומדים ממצות כיסוי הדם

בגמ' בשבת כ"ב, א' ילפינן שאסור לבזות דבר מצוה מדכתיב "ושפך את דמו וכסהו בעפר" במה ששפך (ביד או בכלי) בו יכסהו ולא ברגל שלא יהיו מצוות בזויות עליו, מכאן שאסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה ואמרו שם "אבוהון דכולהו דם". (השאגת אריה בסימן מ' והחיי אדם כלל ס"ח, ב' סוברים שזו היא דרשה גמורה והוי איסור מן התורה.) ויל"ע מדוע גילתה התורה האיסור לבזות מצוה דוקא במצות כיסוי הדם? - למבואר שתכלית מצות כיסוי הדם היא להרחיק שלא יבוא לאוכלו, י"ל דאשמועינן שגם מצוה זו יש לעשות בדרך כבוד.

מדוע צריך פסוק שלא יכסנו ברגל הא הוי 'כלאחר יד'

עוד יש להקשות מדוע צריך דרשא למימר שלא יכסנו ברגל, והרי ודאי דאינו יוצא את המצוה בעושהו כלאחר יד או ברגלו, כמו דפטור בשבת אם הוציא לאחר יד או ברגלו מפני שלא הוציא כדרך המוציאין כמבואר במשנה (צב). א"כ במצוה למה יוצא אפי' בדיעבד אם כיסה לאחר ידו.

ובשפת אמת תי' דקמ"ל דדאף דכבר קיים המצווה דבאמת מספיק לכסות משהו דם, מ"מ גם שאר הדם לא יכסה ברגל, ואף שהוא רק משירי מצוה. עוד תי' דלכסות דבר מאוס דרכו לעשות ברגל אפשר דחשוב כדרך, לכן צריך קרא שבשביל שלא יהיו מצוות בזויות עליו אסור לעשות כן.

מדוע נצטוונו במצות כיסוי הדם רק בחיה ועוף ולא בדם בהמה?

הרמב"ן כתב שהתורה צויתה לכסות דם חיה ועוף כי אין דמם קרב על המזבח, וכי גם בעופות לא קרב מהם רק שני מינין בלבד תורים ובני יונה ("כלי יקר" - ובטלים במיעוטם) וגם הם אינם נשחטים, אבל בבהמות רוב המצויים נשחטים לשם הנכבד ודמם לכפר ואין ראוי לכסותו.

בספר "בד קדש" כתב ליישב מתורים ובני יונה שקרבים בעופות, דחלוק דין זריקת דמים בזבחים מדין הזהה ומיצוי בעופות בעיקר דינם. **בזבחים עצם עבודת זריקת הדם הוא דבר הנעשה בהדם בלבד**, ואף שהוי מד' עבודות הקרבן וחשיב עבודה בכל הקרבן מ"מ גוף העבודה נעשית בדם בלבד, ולר"א בפסחים ע"ז, אע"פ שאין בשר יש דם.

משא"כ עופות שדינם במיצוי והזאה מגוף העוף אי"ז רק חילוק בצורת זריקת הדם שלא נעשה בכלי או באצבע, אלא נאמר בזה שכל העוף מישך לעבודת המיצוי וההזאה והוי מעשה עבודה בעוף עצמו ולא בגוף הדם, ואשר לכן נאמרה בהם מצות כיסוי הדם.

הרשב"ם וה"כלי יקר" מבארים דכתיב "ושפך את דמו וכסהו בעפר. כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא ואומר לבני ישראל דם כל בשר לא תאכלו", הרי שהתורה עצמה נתנה את הטעם למצות כסוי הדם **שכדי שלא יבוא לאכל הדם צויתה התורה לכסותו**, ולעשות היכר שלא יהא ראוי לאכילה.

לכן בדם בהמה א"צ לכסות כיון שיש היכר בזה מה שרואה שניתן הדם על המזבח וזה לו סימן כי הדם הוא הנפש. לדבריהם שטעם המצוה הוא כדי שלא יהא ראוי לאכילה א"כ לכאורה היה צריך להיות חיוב לכסות את כל הדם, ואילו בירור"ד סימן כ"ח סעיף ט"ו נפסק שא"צ לכסות את כל הדם!

האם מצות כיסוי הדם היא מצוה בפני עצמה או גמר מצות השחיטה?

הרא"ש בחולין פ"ז ס"ו ו' הביא את דעת הבה"ג וכן דעת הרמב"ן והרשב"א שמבשר על כיסוי הדם אחר הכסוי ואע"פ שכל המצוות מברך עליהן עובר לעשייתן, שאני הכא שהכסוי הוא גמר מצות השחיטה ובאמצע המצוה אין ראוי לברך. וכן מורה לשון רש"י בביצה ז', ב' שכתב וז"ל "יגמור מעשה השחיטה דהיינו הכסוי".

התוס' בחולין דף פ"ז, א' ד"ה "ומכסי" כתבו שמי ששחט חיה והסחיד דעתו מן השחיטה באופן שצריך לחזור ולברך על השחיטה השניה, צריך לכסות תחילה מה ששחט, קודם שיתחיל לשחוט השניה.

וכתב הרא"ש לבאר את דברי תוס' שמכיון שהכסוי הוא גמר השחיטה צריך תחילה לגמור מצות שחיטה ראשונה קודם שיתחיל האחרת, וכך נפסק בירור"ד סימן י"ט סעיף ה' ובש"ך כתב הטעם כהרא"ש. במעדני יו"ט הוסיף דאע"ג דס"ל לרא"ש דכסוי הוי גמר שחיטה מ"מ ס"ל כמו שנפסק בסימן כ"ח סעיף ב' שצריך לברך קודם שיכסה, וטעמא משום דלענין הברכה יש לחשוב אותה כמצוה בפנ"ע דאין מעכבות זו את זו ולברך עובר לעשייתן ולא לחוש להפסק.

עוד נפק"מ לכאור' אם מותר לאכול לפני שכיסה את הדם, **דב'ערך השולחן** (סי' כ"ח ס"ק ג') **ובהראב"ן** (סי' רכ"ב) כתבו דאסור לאכול מן העוף עד שהמצוה מתקיימת. אך **המהר"ם בן חביב פליג** וס"ל שמותר לאכול עוד בטרם כוסה דמו. ולהלכה **פסק הבית יוסף** (סי' כ"ח) כדעת האורחות חיים' שמותר לאכול מן הבשר בטרם כוסה דם העוף.

הטעם שהרמב"ם כתב ד'כיסוי הדם' הוא דבר הרשות

הרמב"ם בהלכות ברכות פרק י"א הלכה י"ד-ט"ו כתב את כללי לשונות הברכה שמברכין ב"על" וב"ל" כ"לשמוע קול שופר" וחילק בין מצוות שבחובה כתקיעת שופר למצוות הרשות כגון שחיטה כסוי הדם ונט"ו.

תמה האבי עזרי בהלכות שחיטה פי"ד ה"א מה שכלל הרמב"ם בהדי דברי הרשות כסוי הדם הלא אחר ששחט ויש לו דם חייב הוא בכסוי, כמו במזוזה אע"פ שאינה חובה ומ"מ כשיש לו בית וגר בה חייב במזוזה? ותירץ דלמבואר בראשונים שמצות כסוי הוי גמר מצות השחיטה והכסוי הוא מדיני השחיטה ומצוותיה, משום כך חשבינן לכסוי דבר הרשות כמו השחיטה עצמה.

לַשַׁבָּת עֵנָג

שנה א ❖ בין הזמנים ❖ תשפ"ד

המנוחה של מרן הגר"ח קניבסקי בעיה"ק צפת בימי בין הזמנים

סיפור שלא פורסם שמענו מהגאון הגדול רבי שרגא שטינמן שליט"א וכך סיפר: היה זה בשנת תשנ"ב, באותם שנים היה מו"ח מרן שר התורה זצוק"ל, נוסע כל שנה לכמה ימים למנוחה בצפת, בדירתו של הרב רבי אליעזר ליברמן שליט"א בשכונת מאור חיים, בחודש אב של אותה שנה הייתי זקוק לשוחח עם מו"ח בנוגע לשידוך שהיה על הפרק עבור אחד מילדינו, והנה כל יום היה טירדא אחרת, וגם היה סביבו אנשים רבים כמו תמיד, וקשה היה לשוחח בנחת, אמרתי אמתין איפה שישע צפונה, ואז בודאי יהיה יותר שקט.

ואכן באחד הבקרים נסעתי השכם בבוקר ברכבו של הנהג המסור הר"ר ישעיהו אפשטיין שליט"א, והגענו לתפילת שחרית עם הנץ החמה, התפילה היתה בביתו של הרה"ג רבי ישי מנדל שליט"א, שהיתה לו דירה שהיה נח בה בימי חודש אב, וכמובן היה ספר תורה כשר ושם התפללו, אחרי התפילה שוחחנו בפרטיות, והכריע מה שהכריע.

מיד לאחר מכן ראיתי שהלך לחדר והחל מיד בכתיבת חידושי תורה, הוא עסק אז בכתיבה של דרך אמונה חלק ג, לא בזבז רגע, ואגב הסיבה שהוא נסע לצפת היה בשביל לנשום קצת אויר נקי ונעים, שיהיה לו קצת להחליף כוח, ולמעשה בדירה דאז היה חלון קטן אחד עם אויר בכל הדירה, וסמוך לזה ישב מרן זצוק"ל. כעבור כמה שעות מרן הודיע להר"ר ישעיהו אפשטיין שהיום לפי חשבון הזמן יש לו מעט פנאי, והוא חושב שכיון שהוא כבר בצפון כדאי יהיה להתפלל על קברם של התנאים הקבורים באזור, וכך עלינו כולנו למירון אצל רבי שמעון בר יוחאי, ואצל רבי יהודה בר אלעאי ועוד כמה קברים, הוא התפלל בכל קבר כמה רגעים והמשכנו הלאה. ע"כ מדברי הגאון הגדול שליט"א על 'בין הזמנים' של מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל. (ע"פ דברי שיח)

מרן הגר"ח אדלשטיין על נתינת מלגות בימי בין הזמנים

"באשר לשאלה ששואלים רבים ממחזיקי התורה, אם ראוי לתת כסף לבני הישיבות עבור לימוד בימי בין הזמנים, לעניות דעתי נדמה כיון שהדרך היחידה להצלת תלמידי הישיבות מניסיונות בין הזמנים הוא רק על ידי מסגרות של ישיבות בין הזמנים כנהוג עם פרס של כסף, הרי זו מצוה גדולה של הצלת נפשות רוחנית וגם גשמית כידוע, ושמעתי מפי אדם נאמן שכן ג"כ דעת מרן הגאון הגדול ר' אהרן יהודה ליב שטינמן שליט"א, אשרי הזוכה להשתתף בזה ויזכה בכל ההבטחות המובטחות למחזיקי התורה". (דברי החיזוק)

דברי מרן הגר"ח יפה זצ"ל על הסכנות בימי בין הזמנים

מה שאנו לא מאוהבי המדינה, אין זה סיבה לבוא לידי זלזול בתקנות הבטיחות שלהם, הלא 'חמירא סכנתא מאיסורא', וההתרחקות הגדולה מסכנה זה גם במקום ספק, וא"כ יש להזהר מאד מטיוולים מסוכנים שהם גם לא עפ"י רצון גדולי הדור, משום שכאמור שייך בזה סכנה של פיקוח נפש, וגם סכנה של שמירת העיניים שזה נורא מאוד מה שאפשר להפסיד עי"ז, ומי שח"ו אינו שומע בקול גדולי הדור זה עצמו סיבה לסכנה רח"ל. (דברי אמת)

אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ-

הגאון הגדול ר"י הקר שליט"א:
בצל ענקי הרוח בישיבת פונבז'

במהלך ימי חוה"מ פסח עלה הגאון ר"א כהנמן שליט"א נשיא ישיבת פונבז' לביקור חג בביתו של ראש הישיבה דגרוזנא הגאון הגדול ר"י הקר שליט"א, במהלך שיחתם העלה רה"י שליט"א מזיכרונותיו בצל ענקי הרוח והמוסר בישיבת פונבז' מרן הגרא"א דסלר זצ"ל ומרן הגר"י לוינשטיין זצ"ל (באדיבות מערכת 'משולחן גבוה' גרודנא).

תחילה סח הגאון הגדול שליט"א:

"אני לא הייתי הרבה זמן אצל הרב דסלר, הגעתי לישיבת פונבז' באלול תשי"ג, והרב דסלר נפטר בחורף שלאחריו (כ"ד טבת תשי"ד). וצ"ע כי גם מרן הרב זצ"ל כאשר היה בארץ היה נכנס לשיחותיו של הרב דסלר".

והמשיך רה"י שליט"א לספר:

"רבי יחזקאל לוינשטיין שהחליף אותו (את הרב דסלר) כבר הגיע למסור שיחות בתחילת החורף לבקשת הרב דסלר, אמנם לא בקביעות, אבל כבר החל להגיע".

"והאמת כך, בתחילה הציבור לא היה כ"כ דבוק בר' יחזקאל, לי היה מזל שלמדתי בקול תורה, הייתה שם חבורה של בחורים צעירים שהלכו בכל שבת לשמוע את רבי יחזקאל לוינשטיין בביתו. במיר לא היה לו מה לעשות, הוא אמר שיחה פעם בשבוע, ולכן בליל שבת ובסעודה שלישית הוא אמר שיחה בבית. התענגתי ממש לשמוע אותו, בבית הוא דיבר אחרת, דיבר יותר פתוח. הייתה שם אוירה, היו שם התלמידים שלו בהם רבי גדליה אייזמן שהוא זה שגילה את רבי יחזקאל בשבילנו, בגלל שהוא הלך, הלכנו. ואכן אחר כך בפונבז' היה לו ועד מיוחד לבוגרי קול תורה".

המעשה שהיה אחר הסתלקות מרן הרב זצ"ל:

"כשהיה הספד (בישיבת פונבז') על הרב מפונבז', אנו באשדוד הסתפקנו אם לבוא, הלכנו לשאול את רבי יחזקאל, לשאול אם הישיבה תבוא או לא תבוא. ואמר, שצריך לחשוב. הסיכום היה שאני אבוא לשמוע את התשובה שלו. באתי אליו ואמר, חשבת איך הרב היה אומר, הרב לא היה רוצה שכל הישיבה תבוא, תעשו שם הספד".

התרגשותו של המשגיח זצ"ל מדברי רה"י:

"התחלנו לדבר, אמרתי לו ששמעתי אותו בקיץ ובחורף, ואני אומר בישיבה דברים בשמו. הוא קם ותפס אותי, חיבק ונישק אותי. נבהלתי! אך הוא מאוד התרגש, אתה באמת אומר דברים שלי?! זה היה בשבילו חידוש!".

בדומה לזה יש וורט של הגרש"ז אורבך, בגמרא (בי"מ טו.) כתוב, "גברא קא חזינא", יש כאלה שכותבים יפה, אבל "גברא קא חזינא" לא רואים, צריך להגיד בשם "גברא".

הגרש"מ דיסקין על קריאת התורה של הרבי מצאנז זי"ע

היה זה יום שישי, רוב בחורי קול תורה ששהו בקמפי' במירון, יצאו לטייל בהר מירון הלא הוא הגרמק, בחרתי להישאר בקמפוס בו נערך ה'קמפי', והנה הגרמק נויבירט זצ"ל יצא עם מו"ר הגרש"מ דיסקין זצ"ל בעל משאת המלך, כדי לבדוק את כשרות העירוב שבכפר מירון, "אני לא יודע שולחן ערוך הלכות עירובין אבל אני יודע את הגמרא והרמב"ם", הצניע הגרש"מ דיסקין זצ"ל את ידיעותיו בחיובו האופייני.

וכך יצאנו לדרך כמה בחורים, כשבעל ה'שמירת שבת כהלכתה' בראש, כל הדרך דיברו דברי תורה והלכה בנושאים שונים, ולנו בחורי ישיבות צעירים הנפגשים לראשונה עם ההלכות והפרקטיקה המעשית של העירוב, היתה זאת חוויה מעשירה.

באותה השבת שבת פרשת עקב, נשא מו"ר הגרש"מ דיסקין זצ"ל דברים בסעודה, וסיפר שבאחת משבתות בין הזמנים בעבר נפש עם משפחתו ב'קריית צאנז', והתפלל בביהמ"ד של כ"ק האדמו"ר בעל שפע חיים מצאנז זצוק"ל, הרבי זצ"ל היה ה'בעל קורא', וכשקרא בתורה את הפסוק 'ממרים הייתם עם ה'', הוסיף וקרא כך, ממרים הייתם אובער (אבל עם ה'),

הגרש"מ זצ"ל אמר שיש בפוסקים דיון על האפשרות להפסיק באמצע קריאת התורה בענייני הקריאה עצמה, אך הוא תמה שלכאורה הוספה זו של ממרים הייתם אבל עם השם, הוא היפך הפשט, שהתורה אמרה שעם ישראל הימרו את פי הקב"ה, ואילו האדמו"ר מצאנז זצוק"ל פירשה להיפך, שממרים הייתם אבל יחד עם ה', ההיתכן?

ואז הביא מו"ר הגרש"מ דיסקין זצ"ל, ראיה נפלאה לדברי הרבי מצאנז מדברי הגר"א ז"ל, שפירש שכל מקום שנאמר בתורה "עם" פירושו ברצון ובדעה אחת, והגר"א הוכיח את דבריו מהפסוק, "וילך עם שרי מואב", ופירש רש"י "עם שרי מואב- לבו כליבם שווה", וממילא זוהי ראיה עצומה לדברי ה'שפע חיים' מצאנז, שממרים הייתם, אך כיון שהתורה כותבת עם הרי הכוונה בעצה אחת ובלב שווה.

הגר"ב פינקל שליט"א בדברי הדרכה לבין הזמנים

סיפורתי פעם על מרן הגאון רבי חיים קריסוויט זצ"ל, (שכידוע בבלי וירושלמי היו שגורים על פיו, היה מרגש לראות איד שהוא שולט, הוא היה עליוני גדול, אבל בלי התמדה וחסד הוא לא היה זוכה. אמר לי פעם אברך אחד שכבר לא חי, שהוא לא הולך לדרשות של רבי חיים, ולמה? רבי חיים שופך כ"כ הרבה גמרות מכל רחבי השי"ס, עד שהוא כבר מקבל חלישות הדעת ונשבר, קשה לו, חבל לו, היה משקיע היה מצליח כפי כוחו).

ופעם רבי חיים שאל בדרך חיזוק, אני לא מבין אם ת"ב זה זמן של התעלות והתרוממות כנגד מאסה של תורה, היה צריך להיות מיד אחרי ת"ב זמן חדש של חיזוק בלימוד התורה, וזה כ"כ לא מתאים שמיד יש בין הזמנים, ורק כדי לחדד הוא שאל אז.

אני רציתי לומר את חלקי, שבכל זאת אנחנו בני תורה עמלים וצריך קצת להשתחרר, ואדרבא דווקא בזמנים שאדם לא יכול בתקן הרגיל, ולא בישיבה בזמן הרגיל, ואין עליו השגחה מתי הוא לומד ומתי לא, ועכ"פ הוא מנצל את הזמן ולומד בהתמדה, זה מראה שהוא באמת רוצה ללמוד, הוא מחבב את התורה, והגם שלא בגלל זה תיקנו את בין הזמנים, אבל אחרי שזה קיים זה יכול להראות חביבות. ולא סתר את דברי. (להשיב נפש)

מנוחתם של גדולי ישראל בימי בין הזמנים

מסופר, שהנצי"ב כתב פעם הערה לדברי האדר"ת, וכעבור כמה ימים הגיע מכתב מהאדר"ת, ובו תשובה להערת הנצי"ב, הנצי"ב שם לבו לחותמת הדואר על המעטפה, וראה שבמקום העיר פוניבז' שבה היה האדר"ת רב, כתוב עיר אחרת, ושאל האם האדר"ת החליף את עיר רבנותו, ונענה לו שהוא נמצא בנופש 'דאצ'ה', הנצי"ב שהיה כידוע גיבור חיל מבחינה גופנית, ומעולם לא יצא לנופש, והיה סבור שדאצ'ה זה פינוק לעשירים, התפלל: אדם גדול כהרב מפוניבז' מה לו ולדאצ'ה".

(נעי' בדברי הנצי"ב במרומי שדה, מגילה ו ד"ה ולמה אלא בשביל שחמי טבריא היו טובים לרפואה יותר מחמי גרר, והיו הרבה אנשים הולכים לשם מכל אר"י, ומשו"ה היו נמצאים שם כמה ריקנין שהלכו להתענג ולבלות ימיהם כדרך במקומות המרחצאות וכו', ובשביל שהלכו לשם כמה חולים עניים ונצרכים לחסדי הריקנים העשירים שהלכו שמה להתענג וכו')

ונחה דעתו רק אחר שהסבירו לו שהגאון האדר"ת, הוא חלש בגופו ואין זה פינוק עבורו אלא הכרח ובריאות.

מעשה נורא ממרן הגר"א קוטלר זצ"ל

הגר"א קוטלר זצ"ל ראש ישיבת קלצק, התגורר בעיר זו בבית שעמד רחוק מבנין הישיבה, ומכיון שהדרך הראשית היה בה נסיונות של שמירת העניים, העדיף להגיע אל הישיבה דרך חצרות הבתים, וכך היה מדלג מחצר לחצר, ולפעמים אף היה צריך לקפוץ מעל כמה גדרות עד אשר היה מגיע לישיבה.

פעם שהו אצלו בביתו שני בחורים, ולאחר שהפליגו בשחת לימוד הבחינו שהזמן כבר קצר מאוד לפני הסדר בישיבה, ר' אהרן הזדרז לצאת ושאל אותם אם הם רוצים ללכת אתו בדרך שהוא רגיל ללכת בה, אלה לא יכלו לסרב, והשיבו בחיוב, הם יצאו אתו וקפצו כך מחצר לחצר עד שהם התקרבו לחצר אחת שבה היו כלבים גדולים ועזים, שני הבחורים נעצרו ואמרו לראש הישיבה עד כאן איננו הולכים יותר, אנחנו מפחדים מהכלבים הללו, שמסוגלים להרוג בני אדם, נפנה אליהם ר' אהרן ואמר, אתם מפחדים החזיקו נא בשולי מעילי, ואזי אין לכם מה לפחד ותוכלו לעבור בשקט, דרך החצר שני הבחורים נשמעו לו וכל אחד תפס באחד מכנפי מעילו, וכך עברו את החצר והכלבים שתקו ולא חרצו לשון.

מרן הגרמ"י לפקוביץ זצ"ל בימי בין הזמנים

מספר א' הנכדים היה פעם בבין הזמנים ששהה יחד עם מרן הגרמ"י לפקוביץ זצ"ל בעיר ערד, והיינו עמו בדירה אחת, הסבא היה כל היום עסוק עם ספריו וכתביו, באחד הימים ישבנו אני ואחי בדירה במרפסת בחוסר מעש, והנה לפתע קורא לנו הסבא, הוא הוציא סידור הגר"א שהיה מונח ליד טליתו ופתח "מעשה רב", וישב אתנו והסביר לנו בנחת סעיף אחר סעיף, כך במשך כרבע שעה, בדירה לא היו ספרים חוץ מהספרים הבודדים שהביא עמו מהבית.

הייתי עם סבא בבין הזמנים ב"חזון יחזקאל", כמדומה שהייתי בן תשע, היה שם ספריה גדולה של ספרי ילדים, וישבתי וקראתי רוב היום, לאחר יום או יומיים, סבא פנה אלי ואמר לי בזה"ל 'בא אני יעשה איתך עסק אתה תלמד משניות בע"פ ואני ישלם לך ע"ז כסף', ושאלתי אותו איזה משניות להתחיל, ואמר אלו מציאות, ואכן התחלתי ללמוד משניות ובחן אותי עליהם, וכך המשכתי גם אחרי בין הזמנים, ובמשך כחצי שנה לאחר שלמדתי אתו בשבת או במוצ"ש מה שלמדנו בחיידר, הייתי אומר לו כ 2 משניות בע"פ, וביום א' היה מוציא את הארנק ומשלם כל פעם כמה שקלים. (דובב שפתיים)

ספר 'לדעת חכמה' על איסור הליצנות

פרי עמלו של הגאון הצדיק רבי אריאל סיינה שליט"א (מבני ברק) מגדולי תלמידיו של מרן המשגיח רבי דן סגל שליט"א, אשר עד כה זכה להוציא כמה וכמה חיבורים נפלאים על הש"ס הידועים לשם ולתהילה בעומק העיון ורוחב ההיקף בשם 'משנת אריאל', ושאר ספרים בהלכה ועוד, וכולם נתקבלו באהבה רבה אצל לומדי התורה.

וכעת ספר 'לדעת חכמה' הוא ספר יחיד וראשון מסוגו אשר מחברו הנ"ל - טרח ויגע במשך זמן רב בליקוט נפלא מכל דברי חכמינו זכרונם לברכה בש"ס ומדרשים ומכל דברי הקדמונים ורבותינו הראשונים והאחרונים, ערוך בטוב טעם ודעת בכשרון נפלא בשפה ברורה השווה לכל נפש, מאחר כי עד כה לא בא לעולם חיבור שלם על נושא זה - איסור הליצנות, ואם יש הגדרה שאומרים על ספרים ש'לא נראה כבושם הזה' בספר 'לדעת חכמה' זה ההגדרה המדויקת, חמשים פרקים המחולקים לשמונה שערים שבהם מבאר ומגדיר המחבר הגה"צ שליט"א - 'מהי ליצנות' ומהם חלקי ואופני הליצנות, מושב לצים ודברים בטלים וכדו' וכמו כן מבאר בהרחבה על מהות ותכונת הליצנות, הפסדי ונזקי ועונשי הליצנות, ועוד כמה וכמה ענינים השייכים למידה רעה זו של הליצנות, וכן ליקוט של כמה וכמה לאוין עשין וארורין אשר שייכים ובאים בעבור איסור הליצנות, וכמו כן איזה דרכים ואופנים ועצות לשרש ולבטל תכונה רעה זו של הליצנות מן הנפש. ובסוף הספר מביא כמה מאמרים נרחבים כלליים על חומר איסור הליצנות ובגנות מידה רעה זו - ממש אוצר מלא וגדוש.

ויש כאן ספר עם 'בשורה' של ממש, וכמו כן ניכר התעניינות רבה על ספר זה מכל סוגי הזרמים והאישים, ועוד טרם הדפסת הספר כבר נמכר כמה עשרות של ספרים על מנת לקבלם תיכף כשיצא לאור, והוא ספר נפלא השווה לכל - הן למלמדים והן לתלמידים הן לגדולים והן לקטנים [ומטעם זה טרח המחבר אף לנקד את הספר כולו למען ירוץ בו הקורא].

הספר מעוטר בהסכמות ודברי ברכה מגדולי הפוסקים והרבנים שבדורנו, שכתבו ושבחו על מעלת המחבר שליט"א ועל מעלת החיבור הנוכחי שהוא חובה לכל אחד ואחד, כי יש בו תועלת מרובה כי אפילו כמה תלמידי חכמים אינם יודעים כל כך את הגדרת האיסור ומה בין שמחה לליצנות ועוד כמה ידיעות והלכות חשובות על איסור הליצנות אשר באים מבוארים היטב בספר הנפלא הזה.

כתובת המכון - n27059@gmail.com

פלא' - 0504148021

הוצאה לאור הפצה ופרסום: יפה נוף

חדש ! חדש ! חדש !

הופיע ויצא לאור היצירה הנפלאה

ממרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל

שנכתבה ע"י נכדו הנאמן הגאון הצדיק

רבי גדליה הוניסברג שליט"א

יצירת פאר, מלווה במאות תמונות חדשות ונדירות, בצבע מלא,

על נייר כרומו משובח, פרקים ממשנתו והנהגתו בקודש המלאים

באהבת תורה, יראת שמים ומדות טובות,

ב' חלקים מלאים וגדושים,

מזמינים עוד היום ומקבלים במשלוח חינם

בכפוף למוקדי ההפצה ברחבי הארץ

מחיר הסט בסך 100 ₪ בלבד

להזמנות: הפצת ספרים שע"י מערכת "קובץ גליונות"

k.gilyonot@gmail.com 053-3145900

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 169 | פר' אחרי מות תשפ"ד | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

רבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לנדז שליט"א

עם הגאון הגדול רבי איתמר גרבוז שליט"א

עם מרן ראש ישיבת תפרח הגר"א פילץ שליט"א חבר מועצה"ת

עם מרן ראש ישיבת חברון הגר"ד כהן חבר מועצה"ת

רבנו מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א

עם מרן ראש ישיבת תפרח הגר"א פילץ שליט"א חבר מועצה"ת

עם מרן ראש ישיבת חברון הגר"ד כהן חבר מועצה"ת

עם ראש ישיבת מגדל עוז הגאון רבי יחזקאל אתרוג שליט"א

רבנו מרן ראש הישיבה הגרמ"ד פוברסקי שליט"א

עם הגאון הגדול רבי איתמר גרבוז שליט"א

עם מרן המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א

מרן ראש הישיבה הגר"י הקד שליט"א

מעמד מרומם לכבודה של תורה לרגל הוצאת קובץ חידו"ת על מסכת כתובות בשם "מכתב עוז", וסיום מסכת כתובות, שע"י בני הישיבה הגדולה "מגדל עוז"

מאות בני ישיבת 'מגדל עוז' שעמלו לאורך כל זמן חורף בשמחת וחשקת התורה, וזיקקו את חידושי תורתם בעמל לאמיתיה של תורה, וכולן נקבצו ובאו אל היכל המהודר ברוב פאר לקובץ 'מכתב עוז' שעל ידי הישיבה הק', נתכנסו מאות בני הישיבה במעמד שמוחה מיוחד לכבודה של תורה שנערך לרגל הוצאתו ועליתו על שולחן מלכים של הקובץ התורני, בשילוב עם סיום מסכת כתובות, במעמד השתתפו ראש הישיבה ומייסדה הגאון רבי יחזקאל אתרוג שליט"א, ראש הישיבה הגאון רבי ישראל יעקב שמואלביץ שליט"א, המשגיח הגאון רבי דודון דוד גולד שליט"א ושאר רבני הישיבה. ובהשתתפות הגאון הגדול רבי אביעזר פליץ שליט"א ראש ישיבת תפדה וחבר מועצה"ת

**כולם נקבצו ובאו לך: אלפים בראשות גדולי תורה אדמו"ר'ם וראשי ישיבות
נהרו להקבלת פני רבו אצל מרן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך שליט"א
צילום רפאל שוורץ וא. בלום**

הגאון רבי יצחק קולדצקי

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק

הגאון רבי משה מרדכי קארפ

הגאון רבי שמואל אליעזר שטרן
גאב"ד שערי הוראה

הגאון רבי יצחק סורוצקין חבר מועצג"ת
בארה"ב ודיש מתיבתא דליוקווד

בחלוקת מיליוני שקלים בערב החג

במקום המקדש

הגאון רבי אהרן פלדמן חבר מועצג"ת בארה"ב
וראש ישיבת בולטימור

הגאון רבי נתן קופשיץ הגאון רבי יהודה פישור
והגאון רבי נפתלי קופשיץ

בדרשת שבת הגדול צילום דוד ארזני

מודאות חג הפסח בהיכלו של רבינו מרן ראש הישיבה הגרמ"צ בדגמן שליט"א

בבדיקת חמץ

בשריפת חמץ

במעונו

מרן הגר"א פלדמן שליט"א

מרן הגר"א פילץ ר"י תפרח

הגאב"ד הגאון הגדול רש"א שטרן שליט"א

הגאון הגדול רבי יצחק סורוצקין שליט"א
ר"י מתיבתא דליוקווד

הגרמ"ד ליפקוביץ שליט"א
משגיח ישיבת באר יעקב

הגאון הגדול רב"מ אטינגר שליט"א
ר"י כנסת יחזקאל

הגאון הגדול רבי איתמר גרבוז שליט"א
ר"י אורחות תורה

עוברים להתברך

הגר"י קורלנסקי שליט"א רב"ב טהרות והגר"י
מקלב שליט"א מר"י בית מדרש עליון

אומנות לימוד העיון

יו"ל על ידי מכון 'יסודות העיון' – אומנות לימוד העיון מתוך בהירות והנאה

האם אכן כך הם פני הדברים? האם אכן אין תהליך חשיבה מסודר אותו צריך לבצע בכדי להגיע לתוצאה הרצויה - שהיא תירדן טוב לקהילה, תעמיה הבנה מלאה בסוגיה?

נעצור לרגע ונתבונן, כיצד באמת הגיחה לה אותה הארה שמימית.

כמוכן שכל הבנה, מן סיעתא דשמיא היא עברית, 'אוקמי גירסא סיעתא מן שמיא היא', אך עליו לדעת ולהבין שהמוח שלנו עבר כעת תהליך כלשהו, שבעקבותיו נוצרה אותה מסקנה.

אותו תהליך מחייב אינו ידוע 'לנו', אך הוא קיים ונמצא. ואם רק נדע את התהליך העובר במוח שלנו שהוא הביא אותנו להבנה מלאה בסוגיה, נוכל בעקבות ידע רב ערך זה, 'להפעיל' את אותה צורת חשיבה בכל פעם בעת לימודינו.

ולפתע פתאום, נראה הרבה הארות מן שמים!...

כך או כך, הצד השווה שבהם, שלימוד העיון הוא עיסוק בדבר 'מופשט', ללא סדרת פעולות ברורות שעלינו לבצע, בכדי להגיע לתוצאה טובה.

כמה טוב היה, לו רק יכלו לתרגם את לימוד העיון, לכלים מעשיים ברורים, ואף לסדרת פעולות מוגדרות.

ודאי היינו חשים התקדמות ממשית בכל 'סדר-עיון', התפוקה הייתה גדולה יותר, היינו קוצרים 'יבול מבורך' בכל סדר. והכי חשוב, תחושת הסיפוק וההנאה שלנו היו נותנים לנו הרבה כח ומוטיבציה להמשיך להתמיד וללמוד טוב יותר.

ובנוסף, אילו רק היו לנו כלי חשיבה מסודרים, יוכלנו להגיע להבנה בהירה יותר, ובכל שאלה וקשישים - התירוצים יהיו מזהרים יותר וטובים יותר, וכל זה מבלי להמוחק לאותם 'הארות משמים' שיפלו לנו.

לו רק יוכלנו...

אולי באמת אני לא מספיק מוכשר לזה?

הדוגמא הטובה ביותר לכך, היא מתרגילי החשבון שלימדו אותנו המלומדים בחיידר, נסה להציע לאדם שלא למד מעולם חשבון, לעשות תרגיל חיבור של 4 ספרות, ולדוגמא כמה זה 4673 ועוד 7479, ייקח לו כמה דקות לפתור תרגיל ארוך זה.

אך אם יעשה באופן שלמדנו בחיידר באמצעות טכניקה פשוטה וקלה, בשני שורות אחת על השני וכו', תוך שניות ספורות נוכל להגיע לפתרון המדויק. האם זה אומר שאנו יותר מוכשרים?! לא! פשוט יש לנו דרך ברורה וכלי חשיבה ברורים ומוגדרים - המסייעים לנו לתכנן את החשיבה, ולהגיע לתוצאה מהירה יותר, מה שאין לנוי שלא למד זאת. הנקודה היא הדרך הברורה.

נו באמת איך 'חושבים ומבינים'?

האמת היא שאנו לא אשמים, פשוט לא לימדו אותנו בצורה ברורה ומעשית - 'כיצד לעיין וכיצד לחשוב'!

אולי אם היו מלמדים אותנו לעיין ולחשוב כמו שלמדנו את הדרך לפתור תרגילי החשבון, היינו נראים אחרת...

מהלימוד בחיידר ועד היום, לא אמרו לנו מילה כיצד להפעיל את המחשבה איך להתבונן לעומק, כיצד לנתח דברים מסובכים ולהכריע בספיקות... כיצד להגדיר נכון ולהגיע לבהירות, מבלי להתפתות לנוסחאות ומשחקי מילים.

לא שמענו כלום על הנושאים הללו - חושבו אותנו ליד הגמרא ולימדו אותנו את הגמרא עצמה, בתחילה עם הראשונים, ואח"כ גם האחרונים. אבל את 'יסודות החשיבה והעיין עצמם', לא לימדו אותנו מעולם בצורה מפורשת. וגם אנו לא חשבנו שיש לנו צורך בהם.

המשך קריאה בעמ' 4 <<<<<<<<<

גם אני יכול?!

האם צריך להיוולד למדן בכדי להצליח בלימוד העיון?

ללא ספק לימוד העיון מוזהר אתגר גדול אצל לומדים רבים.

חוסר הבהירות מורגש כבר בתהליך הלמידה!

לעיתים אנו מוצאים את עצמינו באים לסדר עיון, יושבים מול הגמרא עם חשק גדול ללימוד, אך עם בלבול לא קטן בלב, מול ערימות ה'מראי מקומות' והחומר הלימודי...

עד שפעמים אנו לא מוצאים ידיים ורגליים. מביטים בחברות השכנות, ותוהים לעצמינו: מה איתנו? למה אנו לא זכינו להרגיש את הטעם הטוב והמזיקות...?

בשונה מלימוד הבקאות, שם החומר מונח לפנינו בצורה מסודרת, בתחילת הסדר אני כבר רואה את שעלי ללמוד בסדר הנוכחי... ההספק ידוע מראש, כי כאשר נגיע לסיום הדרך או הסעיף, שם מסתיים סדר הלימוד של היום.

בצורה זו מרגישים תחושת התקדמות גדולה, ואף ניתן לחזות סיפוק מעצם כך שהשגנו את היעד - הוא הלימוד היומי.

לעומת זאת, לימוד העיון שונה הוא בתכלית!

הלימוד מופשט, ללא חומר מוגדר, וללא הספק ברור לסדר הנוכחי.

אין לנו באמת מטרה ברורה אותה עלינו להשיג בסדר-עיון, אנחנו פשוט מנסים להעמיק, לחשוב, להתעכב הרבה בכל מילה ושורה, להמציא קושיות, ולנחש תירוצים... יורים לכל עבר בתקווה שנצליח לקלות לאן שהוא...

ואז, כשלפתע ה'סדר' מסתיים, קמה ומזדקפת לה השאלה הקשה: נו? מה הספקנו היום? עם מה צאתי ביד? אולי יכולתי להשיג היום יותר...?

הסדר של מחר גם הוא מסתיים, ואחריו השבוע כולו. החדש נגמר ועימו כל הזמן... הנכבט המפחיד לאחרונה... אוי, מה נמצא באמונתותי... אולי זמן הבא יהיה טוב יותר...

אז נכון, שכר לימוד התורה הקדושה בידינו, ועם הערך הגדול של להיות בן-תורה שכל עולמו הוא ד' אמות של תורה, עולה לפנינו מעין מראה עגום של 'הייתי רוצה יותר! אני יכול יותר!! רק איך עושים את זה...'

קשה לעמוד מול תסכול צורב מהרגשה ש'סדרי' רבים, בהם הגינו בתורה בעמל רב אינם ברשותינו, ואולי חלילה אף באין משים לב 'נמרחו' ללא תועלת ממשית, כי לא ממש היינו שם...

זה קשה. מתסכל נורא!

ללמוד בעיון כמו 'מקצוע'?

למען האמת, תיאור זה אכן אינו גורף, ממש לא, כי ישנם לומדים רבים וטובים שממש נהנים מלימוד העיון.

אך, גם ביניהם ישנם שלא ברור להם איזה פעולות נדרשות להם בכדי להתקדם. הם מחוברים לעיון, אבל עדיין חסר להם 'מקצוענות'. למשל כאשר עולה להם קושיא טובה, הם שואלים את עצמם - נו? מהי הדרך למצוא תירדן הולם עבורה?

כי בתפיסה שהורגלו בה רבים, ההבנה מגיעה 'פתאום'. חושבים הרבה, מנסים מקשים ומתריצים, עד שמגיעה איוז 'הארה משמים', השופכת אור על כל הסוגיה.

להאזנה להדרכה חייג עכשיו:

שלוחה 02-580-1-580

לרגל תחילת זמן קיץ הבע"ס - אנו פותחים שוב גישה חינם 72-7 שעות בלבד להדרכה המרתקת:

5 מפתחות הזהב
להצלחה בלימוד העיון!

ככלנו לחלמים!

רב שיח מרתק - מהי הדרך
להצלחה בלימוד העיון?

שלושה מרביצי
תורה חשובים
התכנסו יחד,
להשיב על השאלות
הבוערות בנושא
הלימוד בעיון,
ופיתוח אומנות
החשיבה.
אסור להחמיץ!

סוגיות רבות זוכים אנו ללמוד ולקנות במהלך ימות
השנה, מי מבינינו שזכה ללמוד את לימודיו בעיון,
הרי קניינו גדול יותר. תקוותינו להקיף במהלך
חיינו סוגיות רבות ולקנות בהם ידיעות נרחבות
ועומק גדול.

סוגיא יסודית וחשובה מאוד, שיחידים ומועטים
מבינינו זכו ללמוד, אף שנצרכת היא ואפילו קריטית
עבורינו, והיא: סוגיית הלימוד עצמו!

כיצד לומדים בכלל, ויותר מזה לימוד בדרכי העיון,
שתורה שלימה יש בה להבין ולהשכיל בדרכי
קניינה.

לצורך כך כינסנו לבמה ופונדק אחד, כמה תלמידי
חכמים מופלגים מרביצי תורה רבות בשנים, הרה"ג
ר' עקיבא רחניק שליט"א - ראש כולל ור"מ בשיבת
אמרי בינה, הרה"ג ר' מרדכי שליט"א מגד שיעור
בישיבה מוכהרת בבית שמש, שניהם משתתפים
זה זמן בקורס "יסודות העיון", ונוסף עליהם הרה"ג
רבי אהרן פדר שליט"א - ראש ישיבת בעלזא קרית
הרצוג, אשר היכרות רבה לו עם מחבר הקורס
הרה"ג אברהם מלוביצקי שליט"א ומפעלותיו.

שניסיון גדול להם בלימוד בעיון, ויותר מזה כיצד
ללמוד את התורה ולהנחילה, באופן שגם תלמידיהם
יכולו ללמוד באופן נעלה ומלא טעם.

מלבד ניסיונם בלימוד וללמד, עיניים להם וראו
בסביבתם ובתלמידיהם, אתגרים שהקשו את
הלימוד בעיון, וסללו את דרכם עד שעלו במעלות
התורה הקדושה.

וברצוננו ללמוד אורחות חיים, למען ייטב לנו
בלימודינו, ויאורו עינינו, נסכית ונשמע לאמרי פיהם...

ראשית, מדי המטרה של לימוד העיון?

מתחיל הרה"ג ר' מרדכי שליט"א: כל גדולי הדורות והפוסקים
כולם למדו בעיון, כל אחד בצורה שלו, אך עיקרם היה בכדי
לבאר הדברים עד הסוף. רתורת אמר - זה לימוד בעיון!

יחד עם זה, בלימוד התורה ישנם שני מטרות: ידיעת התורה,
והבנתה. ושניהם באים להשלים זה את זה, החלק של העיון
בא כדי להגיע למסקנות אמיתיות. כי בלימוד בבקיות לא
מגיעים לשורש הדברים, ופעמים המסקנות הפוכות. ומה
שנאמר בחז"ל "סיני, ועוקר הרים", הסתפקותם הייתה מהי
הדרך להגיע לעיון, האם הדרך היא על ידי 'סיני', או על ידי
עוקר הרים. כי העיקר זה להגיע למסקנת הלימוד.

משלים את דבריו הרה"ג רבי עקיבא שליט"א: דבר מעניין
בהעדת לימוד העיון על פני 'בקיות', מצינו בזהר
בהעלותך, שישנם כמה דרגות של לימוד תורה: לבוש
לתורה, גוף התורה, נשמה, ונשמה דנשמה.

הדרגה הנמוכה ביותר זהו ה'לבוש' - שהוא מבין את הדין
והלכה, אף שלימוד זה הוא גדול ונשגב מאוד, אך ביחס
לאורות התורה הגדולים, זהו הדרגה הראשונה. אחריו זה
המבין את הסברות של הלימוד.

אחריו מגיעים לנשמת התורה, שנכנס לפנימיות והבנה
העמוקה, עד שמקשר את התורה הקדושה עם נותן התורה,
זה מגיע רק ע"י לימוד בעמקות. שלב אחריו והמעולה
שבהם, זה שהתורה פועלת אצל האדם ומשנה אותו, ומרגיש
כי ה' מדבר אצלו, והוא נהיה אדם אחר.

מי שלומד באופן של בקיות, אף שלימודו נשגב וגדול,
להגיע לנשמת התורה הוא אינו זוכה.

כבעלי ניסיון רב בלימוד העיון, מה הביא אתכם להצטרף לתוכנית 'יסודות העיון'?

רבי עקיבא שליט"א: האמת זה היה בשביל לעזור לי ללמוד
אחרים.

הרגשתי בעצמי דבר מעניין: פעמים רבות, כשאדם לומד
טוב ואף נהיה לומד, הוא חושב כי באופן טבעי הוא גם יכול
ללמוד אחרים. אך זו טעות חמורה!

הדבר נמשל לאדם שיכול ללכת, ופוגש בדרכו אדם
המתקשה בהליכה, וכי בגלל שהוא יכול ללכת בעצמו, הוא
גם יכול ללמד אחרים ללכת, - זו הרי היא מלאכה בפני
עצמו. וכך זה גם בלימוד, אם אני הולך ללמוד אדם אחר,
אין די עבורי שאני יודע ללמוד - רק צריך אני לדעת היטב
גם כיצד 'ללמד'.

ומה שנוכחתי לראות בשיעורים המיוחדים של הרב
מלוביצקי, שהוא יודע איך לנתח את כל הדברים. לא רק
שהוא יודע ללמוד בעצמו, הוא גם מבין מה צריך לעשות
בשביל ללמד.

ומי שידע איך ללמוד, מלבד הטוב שגורם לעצמו, בכך יכול
הוא גם להרביץ תורה גם לאחרים. ותועלתו כפולה.

רבי מרדכי שליט"א: באמת ישנם שיש 2 נקודות שהביאו
אותי לקורס:

ראשית, אף שברוך ה' שנים רבות אני לומד ומלמד בעיון,
אך לעצמי רציתי ללמוד סוגיות נוספות ממה שאני מוסר
שיעורים - והייתי צריך בזה חיזוק וחיזוק.

שנית, כמלמד לתלמידים, הבנתי שצריך כלים נוספים בכדי
להאיר את התורה עליהם, ובאמת ראיתי בזה תועלת גדולה
מאוד, שהדברים הרבה יותר מחודדים, כיון שיועדים מה
להגיד מתי ואיך להגיד. ובלימוד לאחרים ראיתי בזה תועלת
עצומה. ללמוד וללמד.

ישנם אברכים רבים שמרגישים מתוסכלים
מסדר עיון, הסדר נמרץ, עובר הזמן ולא מר-
גישים שעשו משהו ממש בלימוד, האם זה
אומר שזה לא בשבילם?

רבי מרדכי שליט"א: התשובה ברורה וחד משמעית, לכל אחד

יש תקוה בלימוד העיון!

הדרך אמנם לא שווה אצל כולם, אך הלימוד שייך לכולם.
למשל לקורס הזה "יסודות העיון" יש מה להציע גם למי
שמרגיש מנותק.

עכשיו לגבי הבעיה עצמה, חלק גדול מאלו שלא מוצאים
את עצמם בעיון - כי הם לא נותנים לעצמם ביטוי וחיבור
לעיון. כמו אדם הצריך לדקלם מספרי טלפונים, גם
כשיחזור כמה וכמה פעמים לא יהיה שייך לעניין, - כי אם
אני רק 'מעביר' את המידע אז אני לא שייך לעניין.

יכול להיות לאדם כשרונות
רבים אך הם מכוסים, והוא
רק צריך ללמוד איך להוציא
אותם לפועל...

לעומת משהו ששייך אלי, ואני אומר אותו ומבין אותו, אז
הוא נהיה קשור אלי. צריך להכניס את עצמו לסיפור - ברגע
שירגיש שהוא עצמו נמצא שם, פתאום ייפתחו לפניו שערי
אורה. למושל כאשר שומעים סברא של רבי שמעון שקאפ
זצ"ל, לא מספיק לומר אותה, אלא להיות קשור אליה, ואז
נהנה וברגיש שהיא שלנו.

רבי אהרן שליט"א: הסיבה שחסר להם טעם בלימוד והם
מתוסכלים, כי כל הלימוד אצלם זה בגדר 'מידע' בלבד,
למשל הקצות' זה מידע, 'נתיבות' זה מידע. ממילא הוא
עצמו לא נמצא 'שם', אז איך יהיה לו טעם בלימוד.

בן אדם שרוצה לטעום את הטעם האמיתי של עיון, צריך
לשאול את עצמו כל שורה ושורה בגמרא. כמו מי אתה אוהב,
כמו רבא או כרב נחמן. אם לא תתחבר לאחד מהם, אז מה
'אתה' לומד?! הגמרא הרי בנויה משאלות ותשובות, שלב על
גבי שלב, ואם לא התחברת לדבריו של רבא וסברתו, הרי לא
יציק לך מה שאח"כ הגמרא תקשה עליך, וממילא לא תרגיש
חיבור ועניין לכל המשך הסוגיא...

רבי עקיבא שליט"א: צריך קצת להתבונן מודע איך לאדם
סיפוק והנאה מהלימוד.

פעמים רבות זה קורה אחר שהאדם לומד הרבה דברים
במשך זמן רב, אך הלימוד אינו מסודר אצלו בצורה טובה,
ובכך כל לימוד נוסף הריהו גורם מעמסה נוספת על עצמו,
והוא לא יודע מה לעשות עם כל הידע העצום הזה.

ובכך במקום ליהנות מן הלימוד, הריהו כורע תחת עול
לימודיו. ודאי שכאשר יש הנאה זה עושה סיפוק, ורצון עז
להמשיך ללמוד.

ומלבד זאת, יש לכל אחד את חלקו בתורה, ואת הצורה
הייחודית אליה הוא מתחבר.

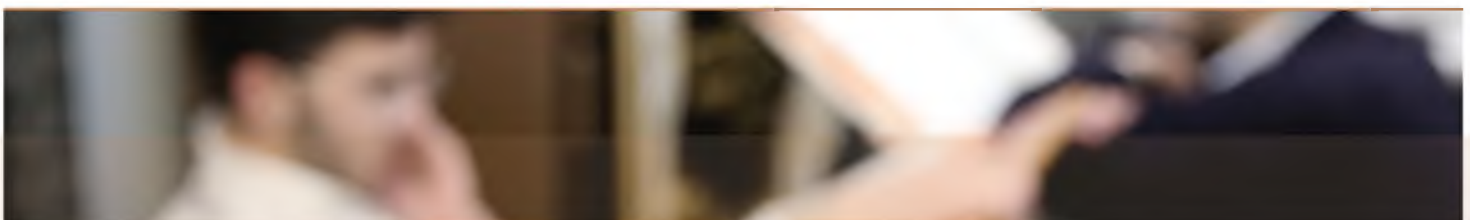
וכאן התשובה לגבי השאלה האם הקורס "יסודות העיון"
נותן לזה מענה, בוודאי, כי לכל אחד יש נטייה לדבר אחר,
אחד לעומק הפשט, והשני נוטה לסברא או לחידוש. כל
אחד צריך לדעת היכן הוא בעולם התורה, ומה הנטייה שלו.

וכאן מגיע המענה החשוב של הקורס, שהוא עוזר לכל אחד
לפתח את הנטייה שלו.

מה ההסבר לתופעה המצויה שבאותו 'כולל'
ישנם אברכים המצליחים בלימוד העיון,
ואחרים שלא מצליחים, האם הדבר תלוי
בכשרון מולד שאינו ניתן לשינוי?

רבי אהרן שליט"א: לדעתי הדבר אינו קשור כלל לכישרון. כי
עיני ראות איך בעלי כישרונות גדולים לא תמיד מחוברים,
וישנם בינוניים רבים הנהנים מן הלימוד.

וההיפך, פעמים רבות בעלי הכישרונות יש להם קושי
בלימוד עוד יותר מהבינוניים, זה כיון שהם מרגישים כי

רבי עקיבא שליט"א: כאשר מגיע מי שמלמד לתלמידים לכהן קודם, חוץ מהתועלת הגדולה שיהיה לו עצמו בהתפתחות האישית שלו, הוא גם קונה קניין עצום עבור תלמידיו.

פתאום הוא שומע איזה גקודה, ומבין מה עובר על תלמידו, ואיזה אתגר עומד בדרכו ומנבא כל כלי שמקבל לתלמיד הנצרך לזה. וכך הוא מתרגל להבחין בתלמידיו ולהבין להשלים החסר להם.

רבי מרדכי שליט"א: בהחלט שכל מגיד שיעור יכול אף הוא להתקדם, כפי שצינתי כבר שהרגשתי זאת בעצמי. וכמוכן שזה תלוי בדרגה שלו היכן הוא כעת. כי בחלק של הלימוד העצמי אצל כל אחד זה שונה, וכל אחד יש לו את העניין האישי שלו. אבל בלמוד, אין ספק שכל אחד יהיה לו בזה תועלת, ולכל אחד יש עוד מה לקבל, אולי עבור רבי שמואל דרובסקי זצ"ל לא היה מה לחדש, אך למי שעדיין לא שם יש לו עדיין מה להתקדם.

אם כבר אנחנו מדברים על תלמידים, אין מגיד שיעור שעוסק בתחום ולא נפגש עם תופעה כאובה של תלמידים 'מיושבים' שלא מוצאים שום טעם בעיון, האם זה אומר שבאמת העיון לא בשבילם? האם יש דרך לגרום להם לאהוב את העיון?

רבי עקיבא שליט"א: ברשותכם אני רוצה להעיר שהנקודה של בחורים שמרגשים שהלימוד לא בשבילם, והם לא 'חלק' מהשיעור, זה תלוי הרבה במגיד שיעור וההכנה שנותן להם להתכונן לשיעור. כי אם יש פער בין מה שלומדים בסדר למה שנאמר בשיעור, הם מרגישים שהחומר זר להם.

כאשר בחור אינו מכיר את הגמי' ור"י ותוס' היטב, והמגי"ש מתחיל לומר לומדים, הוא מרגיש מתוסכל כי הוא כלל לא מבין מה קשה כאן, שכבר מתחילים להתפלפל עמו, אז מה יש לדבר עמו על המפרשים.

אם אנו רוצים שהבחורים ירגישו מחוברים היטב לשיעור, צריך דבר ראשון שהם יהיו מבוססים בפשט, ואז שלב אחר שלב, נשאל קושיה והבחורים ירגישו שאכן זה שאלה מתבקשת, ואז יהיה להם טעם במהלך השיעור ויהיו מחוברים.

חז"ל אמרו את זה בקיצור: "אם ראתי תלמיד שלימודו קשה עליי כברול, בשביל משנתו שאינה סדורה עליי..."

יש חשש מצוי בקרב ציבור הלומדים, האם הדברים הנלמדים בקורס הם על פי משנתם והשקפתם של רבותינו מעתיקי השמועה?

רבי מרדכי שליט"א: בדרך של הבנת הלימוד אין דברים כתובים, ומה שנשמע אמת עלינו לקבל.

הדבר דומה לזה שלא שואלים את המגיד שיעור על כל דבר מדבריו, כיון שאם ניכרים דברי אמת למה לשאול לחינם. הוא הרי יותר גדול ממני - ולא הגיע מזהיר-החושך כי הרי כל דבריו מן התורה, ולכן אני מבוטל אליה.

רק קשה להסביר זאת למי שנמצא במחוז, כי מבחוץ זה נאמע אולי 'תורה חדשה', אך מי שנכנס פנימה רואה כי מדובר בדברים הגיוניים, פשוט פרקטיקה איך להגיע לבהירות, ולא איזה שיטת לימוד חדשנית.

ויותר מזאת, הרי מי שלמד יודע! ובכל סוגיא אנו מחפשים את מרא דשמעתא, וכאן ודאי שהבר סמכא נמצא לפנינו בקורס הנפלא "סודות העיון".

רבי עקיבא שליט"א: דווקא זו שאלה נכונה מאוד. וברצוני להתייחס אליה בדברי דוד המלך ע"ה בתהילים, שאמר "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך", בקשת דוד המלך הייתה לא לקבל פתאום דברים חדשים, כי אם דברים הקיימים כבר ורק ממנו הם נסתרים.

כי אם יאמר לך אדם דברים שלא נשמעו מעולם, זה מתניה מזהיך דברים הללו. אך כאשר שמעתי את הקורס "סודות העיון" - אמרתי לעצמי, הם הרי דברים נפלאים, לפתע הבנתי עצות מדבריו חז"ל בכמה מקומות. זה נקרא "גל עיני", דבר קיים, רק לפתח את העיניים ולראות.

ואני יכול לומר, שברוך ה' נתקיים בי תפילת דוד המלך, והשם יתברך גילה את עיני...

את החידושים הקיימים בתחומי. ואין ספק שמי שלומד בעיון זה העיסוק שלו, שווה לו לחפש דרכים נוספות בכדי להתיעל ולהגיע להישגים גדולים יותר.

הדבר ידוע וברור שמי שלומד בעיון הוא מגיע להרבה יותר מלימוד בכל אופן אחר.

ובכלל אם יש לך אגח קשה - תחפש כל דרך לפצח אותו, מה ייתן לך לשבת בבית ולהישאר באותו מצב בו היית כבר. לך למי שאומר שיש לו כלים לעזור לך. מי יודע אולי הוא ייתן לך את הגישמאק והכל היה שווה. תלך לבדוק, תכל על הלימוד שלך שיכול להיות איכותי יותר. לבדוק בודאי זה שווה.

אברך שכבר לומד טוב, ומרגיש שידע ללמוד טוב בעיון האם גם לו יש עוד מה לה' תפתח ולהתקדם?

רבי עקיבא שליט"א: מי שכבר לומד טוב, יש לו בסיס טוב, אך הוא בודאי יבין טוב יותר אם הוא ילמד איך להתיעל, והתועלת שלו תהיה לאין ארך.

כמו בכל מקצוע, אף אדם המתמחה היטב בעבודתו, אם יילך למישהו שעוסק שנים רבות יותר ממנו, ויש לו ניסיון רב ממנו, וודאי ישפר את תוצאותיו ללא הכר.

רבי אהרן שליט"א: אם באמת יש לו גישמאק בלימוד, והוא ממש 'מתענג בתענוגים', אז זהו הוא הגיע לפסגה! שאיפת כל בן-תורה. אך הניסיון מוכיח כי גם תלמיד חכם גדול שמתוודע לכלי עזר בלימוד, זה עושה לו מאוד טוב ומיעל לו את הלימוד.

ישנם אברכים רבים, שידועים הרבה קצוות ונתיבות, ולא בטוח שיש להם משהו באמתחתם, כי הם לא מחוברים לזה, מבחינת ידע יש להם ידע רב, אך מבחינת חיבור אמיתי וטעם עמוק בתורה הדרך שלהם עוד ארוכה...

לכל אחד יש נטייה לדבר אחר, אחד לעומק הפשט, והשני נוטה לסברא או לחידוש. כל אחד צריך להכיר למה הוא יותר מתחבר...

רבי מרדכי שליט"א: אין ספק שאין גבול להתקדמות. גם האברך הכי גאון בעולם אם רק ילמוד אותו לחשוב בעוד צורה, כי הוא הרי לא חשב על כל הדרכים האפשריים.

לדוגמה: סח בפני תלמיד חכם גדול, ששמע פעם 'שיעור כללי' אחד מרבי אהרן קוטלר זצ"ל, זה פתח לו את הראש. מאז הוא הרגיש כי קיבל באותו שיעור מהלך חדש איך לחשוב ולנתח סוגיא - אף שהיה ת"ח כבר קודם. אין גבול להתקדמות.

רמז'ם ומגיד שיעורים, שכבר מלמדים שנים רבות בעיון, האם יש להם מה עוד להתפתח? האם יש דרך להועיל יותר לתלמידים?

רבי אהרן שליט"א: בתור ראש ישיבה אני רואה ב-100% כי כל מגיד שיעור יכול להתקדם, ולקנות שיטות חדשות שיהפכו את השיעורים שלו לחוויה טובה יותר, והבחורים ילמדו טוב, ויותר מזה ילמדו כיצד ללמוד בעצמם בצורה טובה ושיהיה להם גישמאק בלימודם, גם לאחר שיעורב את הישיבה.

רק מגיד שיעור שלוקח את נושא מסירת השיעור ברצינות מצליח בזה, זה נראה וניכר בבירור.

הבינו את הסוגיא כבר בראשיתה, ממילה אינם מתחברים לחומר הנלמד, ולומדים ומסיימים וזהו. והלימוד שלהם נהפך להיות רדוד יותר.

והם אינם מגיעים לכדי הנאה גדולה מהלימוד, כי ההנאה והטעם מגיע דווקא על יד החיכוך של השאלות והדברים הפחות מובנים, ועל ידי שמתרצים ובונים בניין הראוי לשמו, הרי יש לך יצירת מופת של סוגיא שלך! והם לא זוכים להגיע לשלב הזה שהתורה היא שלהם, וממילא אין להם הנאה ממנה. ותכל...

רבי עקיבא שליט"א: האמת היא כי אין אדם ללא שום כשרון, ועל ידי שישתמש בכישרון 'שלו' הוא יוכל להתקדם הלאה, ובכלל להתקדם בלימוד. דבר ראשון, האדם צריך להכיר מהו הכישרון הייחודי שלו.

יכול להיות לאדם כישרונות רבים אך הם מכוסים, וכאשר הוא ילמד להוציא אותם לפועל, זה לא שהוא התהפך פתאום להיות משהו אחר, אלא רק הצליח לגלות כוחות הטמונים בו.

למשל ניקח אדם שהצטרף לקורס 'סודות העיון', הוא שומע ומיישם את מה שלומד, אחרי 25 שיעורים הכוחות שהיו טמונים בתוכו ודאי יוצאים החוצה, זה כי פתאום הוא גילה שישנם כלים איתם ניתן להשתמש בכוחות שלו. אך, אם הוא לא היה מקבל את הכלים הללו, הוא לא היה חולם שניתן לצאת ממנו משהו...

רבי מרדכי שליט"א: למען האמת, אי אפשר לזלזל בכישרונות, הם אכן עוזרים בכל עניין.

אך הבעיה האמיתית לקושי בלימוד אינה דווקא בחוסר כישרונות. אלו הם כל מיני טרדות צדדיות המפריעות ללימוד, וכיון שללימוד בעיון מצריך יישוב הדעת, כל המסיחים הללו מקשים את הלימוד. יש אחד שיש לו מעצמו יישוב הדעת, והוא צריך לעמול עבור זה...

מפריע נוסף ללימוד ושקיעות בעיון, זה מחשבות העולות בעת הלימוד לגמור כבר את הסוגיא וכדו', או כל מיני תוכניות אחרות, ביניהם אף תוכניות רחניות.

צריך להיות שמה שיש לאדם בראש בעת הלימוד - זה רק מה שהוא לומד כעת. ולהתמקד אך בזה.

כמדומה שהחפץ חיים זצ"ל מביא, שכל אדם שלומד גמרא צריך להרגיש, שהוא היחיד בעולם, היום הוא היחיד שיש לו, זה הדרך היחיד שיש לו. זה דומה בפסוק 'וְהָיָה הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה' 'אֲשֶׁר אֵנִי מַעֲדָה' 'יְהוָה'...

למה בכלל צריך קורסים והדרכות לפיתוח העיון והחשיבה, לומדים ואם קשה משהו מנסים ליישב עד שנמיינים?

רבי עקיבא שליט"א: להבנת העניין אביא משל, אדם עומד מול קיר גדול דופק עליו פעמים רבות, וכך יום יומיים... כבר אין לו כח לזה, וכמעט הוא מתאיש, הוא מתייעץ עם אנשים שאומרים לו 'אל תתיאש' תדפוק עוד קצת... לאחר כמה ימים הוא מתאיש והולך לו. בא אליו אדם אחר ואומר לו, לא העניין הוא 'רק לדפוק', קח איתך בידים איזה כלי, פטיש או משהו אחר, ואז תבחן את עצמך אם אתה יכול על הקיר הזה.

הרבה בני אדם נתקעים בלימוד, והם ממשיכים בכל הכח, זה טוב מאוד, אבל הפתרון עבורם זה לא רק להמשיך לעשות השתדלות, אלא פשוט לקחת בידים כלי שיעזור להם להיזו את הקיר.

כי לכל סוגיא יש דרך וגישה נכונה איך לגשת אליה בצורה נכונה, צריכים רק כלים נכונים, והכל נוסע היטב.

רבי מרדכי שליט"א: למי שעומד בחוץ קשה להסביר לו את התועלת שבדבר, אך מה שכן אפשר לומר לו כי בכל דבר אפשר להתיעל ולהוסיף דרכי חשיבה. המוח זה דבר שאפשר לפתח אותו. וגם לימוד התורה בעצמו הוא באופן של פיתוח תמיד, כל מילה וכל סברא זו התפתחות עצומה שלנו.

ואם ישנם דרכים מוכחים העוזרים לפתח את המוח ודרכי החשיבה, אני עושים את מה שה' רוצה מאיתנו, צריך להשתמש בכוח הזה. בפרט כאשר המציאות מוכיחה שזה עוזר ועובד!

רבי אהרן שליט"א: כל בעל אומנות צריך מדי פעם לבדוק

